

**1965-1985 ARASI DEVLET BURSU İLE YURT
DIŞINDA SANAT EĞİTİMİ GÖREN BASKI
SANATÇILARININ TÜRKİYE'YE KATKISI**
Yüksek Lisans Tezi
Hamdi ÖKSÜZ
Eskişehir 2022

**1965-1985 ARASI DEVLET BURSU İLE
YURT DIŞINDA SANAT EĞİTİMİ GÖREN
BASKI SANATÇILARININ TÜRKİYE'YE KATKISI**

Hamdi ÖKSÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Baskı Sanatları Anasanat Dalı

Danışman: Prof. Saime HAKAN DÖNMEZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Mayıs 2022

ÖZET

1965-1985 ARASI DEVLET BURSU İLE YURT DIŞINDA SANAT EĞİTİMİ GÖREN BASKI SANATÇILARININ TÜRKİYE'YE KATKISI

Hamdi Öksüz

Baskı Sanatları Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Mayıs 2022

Danışman: Prof. Saime HAKAN DÖNMEZER

Türk Baskı resim sanatının Cumhuriyet döneminden günümüze kadar olan sanat, bilim, tasarım gibi öğeleri düşünüldüğünde doğu ile batı arasında farklılaşan yani sadece batı kültürü değil, Anadolu'nun kendi özgün kültür yapısını sanat anlayışını yansıtarak Türkiye'nin sanatçı ve eğitimci ihtiyacını karşılamak için her sene sınavla yurt dışına göndermek amacıyla her alandan sanatçıların Milli eğitim bakanlığı bursu ile eğitim olarak ve döndüklerinde de Türk eğitim kültür, sanat alanlarında gelişmesini sağlamaktadır.

Milli eğitim bakanlığının, 1416 sayılı kanunla Türkiye'de nitelikli insan gücünün yetişmesi için yabancı uzmanlardan faydalanma ve sanatsal gelişimin sağlanması için başarılı öğrencilerin yurt dışında eğitim alma yoluna gidilmiştir. Baskı sanatında olduğu gibi tüm alanlarda hangi dönem olursa olsun değişim, gelişim kaçınılmaz olması sebebiyle toplumun ve sanatın değişen yaşama ayak uydurması şarttır. Özgün baskı sanatının nitelikli eğitimcilerle, kurumlarla, müzecilikle kısa sürede uluslararası düzeye yükselmesinde nitelikli sanatçıların katkıları fazladır. Türkiye'de özgün baskı sanatının gelişmesinde yetenekli ve azimli sanatçıların, kurumların özgün baskı atölyeleri kurmasıyla kat ettiği yol hızlanmış ve istenilen düzeye ulaşmıştır daha da iyi yerlere gelecektir.

Anahtar Sözcükler: Baskı sanatı, Burs, Sanatçı, Müze, Eğitim

ABSTRACT

CONTRIBUTION OF PRINT ARTISTS TO TURKEY WHO STUDY ART ABROAD WITH GOVERNMENT SHOLARSHIP BETWEEN 1965- 1985

Hamdi Öksüz

Printing Arts Department

Anadolu University Fine Arts Institute, May 2022

Consultant: Prof. Saime HAKAN DÖNMEZER

Considering the elements of Turkish printmaking art, such as art, science and design, from the Republican period to the present, it is important to the present, it is important to reflect the cultural structure of Anatolia, which differs between east and West, that is, not only western culture, but also cultural but also cultural construct but at the same time, it is important to reflect the original cultural structure Anatolia's cultural structure on the painting. An examination was held to meet Turkey's need for artists and educators. Artists from all disciplines, who received scholarships abroad with the Ministry of National Education, ensure the development of Turkish education, culture and arts when they return to Turkey.

With the law No.1416 of the Ministry of National Education, successful students were given training abroad in order to benefit from foreign experts in manpower and ensure artistic development in Turkey. Ideas should not be abandoned or hinder development of original printmaking art. As in the art of printing, change and development are inevitable in every field. For this reason, it is imperative that society and art keep up with the changing. Qualified artists, qualified educators, institutions and museology contributed to the rise of the art of international level in a short time. The path taken by talented and determined artists and institutions in the art of printmaking in momentum with the establishment of original printmaking workshops. It has reached the desired level and will come to even places.

Keyword: Print art, Scholarship, Artist, Museum, Education

ÖNSÖZ

Özgün baskı sanatının Türkiye’de gelişimi açısından yurtdışı devlet bursunun Türk sanatının önemi ve nitelikli sanatçı ve eğitimcilerin oluşumu açısından Türkiye’ye katkılarının kurum ve kuruluşların varlığı kaçınılmazdır. Türkiye’de özgün baskı sanatının daha iyi yerlere geleceğine inanıyorum.

Tez sürecinde bana desteğini eksik etmeyen tez danışmanım Prof. Dr. Saime Hakan Dönmezer’e ve her zaman yanımda olan ailem, babam Faruk Öksüz, annem Asiye Öksüz, kardeşim Berkay Öksüz’e sonsuz teşekkürler.

Hamdi Öksüz

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm araştırmalarımnda bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumuna, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Hamdi Öksüz

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1965- 1985 ARASI TÜRKİYE’DE BASKİRESİM SANATININ GELİŞİMİNİN ÖNCESİ VE SONRASI

1.1. Türkiye’de Devlet Bursunun Öğrenci Gelişimindeki Önemi.....	5
2. Sanat Bağlamında Kültürlenme.....	12
2.1. Sanatın çağdaşlaşmaya katkısı.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. DEVLET BURSU İLE YURT DIŞINDA BASKI SANATLARI EĞİTİMİ GÖREN SANATÇILARIN VE TÜRKİYE’YE KATKILARI

2.1.Nevzat Akoral	23
2.2.Muammer Bakır.....	26
2.3. Atilla Atar	30
2.4. Mehmet Güler.....	42
2.5. Adem Genç	48

2.6. Hayati Misman	52
2.7. Mehmet Zahit Büyükişleyen.....	59
2.8. Hanefi Yeter.....	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA.....	75
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

- Görsel 1.1.** Mürşide İçmeli, Hiroşima 79, 1979, çinko gravür,36/40,5
Kaynak: Mürşide İçmeli, Zeynep Yasa Yaman, s. 30
(Erişim Tarihi: 01. 03. 2019).....17
- Görsel 1.2.** Süleyman Saim Tekcan
Kaynak: Süleyman Saim Tekcan, Deniz Alaca Sırmaçek, s. 238
(Erişim Tarihi: 03. 03. 2019).....20
- Görsel 1.3.** İMOGA
Kaynak: <https://www.imoga.org/tr/about-us/about-imoga>
(Erişim Tarihi: 05. 03. 2019).....20
- Görsel 2.1.** Nevzat Akoral
Kaynak: <https://www.imoga.org/tr/collection/artists/nevzat-akoral>
(Erişim Tarihi: 22. 02. 2021).....23
- Görsel 2.2.** Nevzat Akoral, Ankara Kalesi, Ağaç Baskı, 51/33 cm
Kaynak: <https://www.imoga.org/tr/collection/artists/nevzat-akoral/techniques/03>
(Erişim Tarihi: 18. 04. 2021).....25
- Görsel 2.3.** Nevzat Akoral, Pazarda Arabacılar, Ağaç Baskı, 1967, 63/41 cm
Kaynak: <https://csmuze.anadolu.edu.tr/eser/akoral-nevzat>
(Erişim Tarihi: 18. 04. 2021).....25
- Görsel 2.4.** . Muammer Bakır
Kaynak: <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmeczi/baskiresim-ustasi-bir-sanatci-muammer-bakir/2269/>
(Erişim Tarihi: 16. 12. 2021).....26

Görsel 2.5. Muammer Bakır, Ağlarsa Anam Ağlar, Ağaç Baskı, 1979

Kaynak: <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmezci/baskiresim-ustasi-bir-sanatci-muammer-bakir/2269/>

(Erişim Tarihi: 16. 12. 2021).....28

Görsel 2.6. Muammer Bakır, Hindiler, Ağaç Baskı, 1980

Kaynak: <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmezci/baskiresim-ustasi-bir-sanatci-muammer-bakir/2269/>

(Erişim Tarihi: 16. 12. 2021).....29

Görsel 2.7. Muammer Bakır, Sürü ve Çoban, Ağaç Baskı, 1980

Kaynak: : <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmezci/baskiresim-ustasi-bir-sanatci-muammer-bakir/2269/>

Görsel 2.8. Atilla Atar

Kaynak: <http://www.atillaatar.com/biyografi.asp>

(Erişim Tarihi: 15. 03. 2019).....30

Görsel 2.9. Atilla Atar, Kavaklar 1, 1981, Litografi, 495/350 mm, No: kl-5

Kaynak: <http://www.atillaatar.com/kavaklar.asp>

(Erişim Tarihi: 21.04. 2019).....32

Görsel 2.10. Atilla Atar, Dönüşüm, 1989, Litografi, 634/935 mm, No: D1-4

Kaynak: <http://www.atillaatar.com/donusum.asp>

(Erişim Tarihi: 21. 04. 2019).....32

Görsel 2.11. Çağdaş Sanatlar Müzesi Binası

Kaynak: Hamdi Öksüz fotoğraf

(Erişim Tarihi: 10. 12. 2021).....33

Görsel 2.12. Anadolu Üniversitesi, Litografi Atölyesi

- Kaynak:** Hamdi Öksüz fotoğraf
(Erişim Tarihi: 07. 12. 2021).....35
- Görsel 2.13.** Mehmet Güler
Kaynak: <https://indigodergisi.com/2016/03/mehmet-guler-ile-sanata-sanatciya-dair/>
(Erişim Tarihi: 15. 12. 2021).....42
- Görsel 2.14.** Mehmet Güler, İlk Karşılaşma, Gravür, 1978, 66/49 cm,
Kaynak: Mehmet Güler
(Erişim Tarihi: 17. 12. 2021).....46
- Görsel 2.15.** Mehmet Güler, Dialog, Gravür, 1995, 64/51 cm
Kaynak: Mehmet Güler
(Erişim Tarihi: 17. 12. 2021).....46
- Görsel 2.16.** Mehmet Güler, Barışçıl Kuşatma, Gravür, 1997, 59/49 cm
Kaynak: Mehmet Güler
(Erişim Tarihi :17. 12. 2021).....47
- Görsel 2.17.** Adem Genç
Kaynak: Pop dada ve Pop sürecinde Yeni- soyut yaklaşımlar, Ahmet Oktay,
s.1
(Erişim Tarihi: 17. 10. 2020).....48
- Görsel 2.18.** Adem Genç, Balkan Genç'in Portresi, 1984, 15/20
Kaynak: Pop dada ve Pop sürecinde Yeni- soyut yaklaşımlar, Ahmet
Oktay, s.49
(Erişim Tarihi: 17.10. 2020).....50

- Görsel 2.19.** Adem Genç, Hamit Sadi Efendi ve Arkadaşları, 1972, Serigrafi, 45/60
Kaynak: Pop dada ve Pop sürecinde Yeni- soyut yaklaşımlar, Ahmet Oktay, s.28, Slovenya- Gradec Müzesi Koleksiyonu
(Erişim Tarihi: 17. 10. 2020).....51
- Görsel 2.20.** . Adem Genç, İsimlessiz, Ağaç Baskı
Kaynak: Pop dada ve Pop sürecinde Yeni- soyut yaklaşımlar, Ahmet Oktay, s.29
(Erişim Tarihi: 17. 10. 2020).....51
- Görsel 2.21.** Hayati Misman
Kaynak: Hayati Misman, Özkan Eroğlu, s.1
(Erişim Tarihi: 27. 05. 2020).....52
- Görsel 2.22.** Hayati Misman, Almanya'daki Türk ve Alman sanatçı arkadaşlarıyla
Kaynak: Hayati Misman, Özkan Eroğlu, s.270
(Erişim Tarihi: 27. 05. 2020).....53
- Görsel 2.23.** Hayati Misman, İsimlessiz, 1987, 26,5/20 cm
Kaynak: <https://csmuze.anadolu.edu.tr/eser/misman-hayati>
(Erişim Tarihi: 27. 05. 2020).....55
- Görsel 2.24.** Hayati Misman, İsimlessiz, 1985, Gravür, 100/70 cm
Kaynak: <https://csmuze.anadolu.edu.tr/eser/misman-hayati>
(Erişim Tarihi: 27. 05. 2020).....55
- Görsel 2.25.** Hayati Misman, İsimlessiz, 1990, Gravür, 120/89
Kaynak: Istanbul Museum of Graphic Arts, Beşiktaş Belediyesi yayınları, s.199
(Erişim Tarihi: 29. 05. 2020).....56

Görsel 2.26. Mehmet Zahit Büyükişleyen

Kaynak: Bilim sanat galerisi yayınları, İnci Aral, 1998, s.1

(Erişim Tarihi: 08. 10. 2019).....59

Görsel 2.27. Mehmet Zahit Büyükişleyen, Bizim Oralar, 1989, Serigrafi, 36/40 cm

Kaynak:<https://csmuze.anadolu.edu.tr/eser/b%C3%BCy%C3%BCki%C5%9Fleyen-m-zahit>

(Erişim Tarihi: 17. 11. 2019).....61

Görsel 2.28. Mehmet Zahit Büyükişleyen, Ayçiçeleri, 1974, Gravür

Kaynak: Bilim Sanat galerisi yayınları, İnci Aral .1998, s.66

(Erişim Tarihi: 02. 01. 2020).....61

Görsel 2.29. Mehmet Zahit Büyükişleyen, İki Ağaç, 1975, Gravür

Kaynak: Bilim Sanat galerisi yayınları, İnci Aral, 1998, s.66

(Erişim Tarihi: 02. 01. 2020).....61

Görsel 2.30. Mehmet Zahit Büyükişleyen, Kafeste Yalnız, 1976, Gravür, s.66

Kaynak: Bilim Sanat galerisi yayınları, İnci Aral,1998

(Erişim Tarihi: 02. 01. 2020).....61

Görsel 2.31. Mehmet Zahit Büyükişleyen, Göç, 1976, Gravür, s.66

Kaynak: Bilim Sanat galerisi yayınları, İnci Aral, 1998

(Erişim Tarihi: 02. 01. 2020).....62

Görsel 2.32. Mehmet Zahit Büyükişleyen, Eskişehir Günlükleri, 2010, Tual Üzeri Yağlı
Boya, 150/150

Kaynak: <https://csmuze.anadolu.edu.tr/eser/b%C3%BCy%C3%BCki%C5%9Fleyen-m-zahit>

(Erişim Tarihi: 14. 02. 2020).....63

Görsel 2.33. Mehmet Zahit Büyükişleyen, Eskişehir Günlükleri 2, 2010, Tual Üzeri

Yağlı Boya, 140/170

Kaynak: <https://csmuze.anadolu.edu.tr/eser/b%C3%BCy%C3%BCki%C5%9Fleyen-m-zahit>

(Erişim Tarihi: 14. 02. 2020).....65

Görsel 2.34. Hanefi Yeter

Kaynak: <https://www.kitaptansanattan.com/hanefi-yeterin-belleginden-tum-anilar-bu-sergide/>

(Erişim Tarihi: 12. 10. 2021).....65

Görsel 2.35. Hanifi Yeter, İsimli, Gravür, 1989, 50/120 cm

Kaynak: Istanbul Museum of Graphic Arts, Beşiktaş Belediyesi yayınları, s.220

(Erişim Tarihi: 16. 12. 2021).....66

Görsel 2.36. Hanifi Yeter, İsimli, Gravür, 1989, 50/120 cm

Kaynak: Istanbul Museum of Graphic Arts, Beşiktaş Belediyesi yayınları, s.221

(Erişim Tarihi: 16. 12. 2021).....69

GİRİŞ

Baskı sanatlarının gelişim sürecini ele aldığımızda belirli sanatçılar öncülüğünde modernleşme sürecinde çağın uyulması gereken teknik ve yenilikçi hedeflerin oluşması için yapılan hareketlerin günümüze kadar gerçekleşen tarihi, politik, sanayileşme ile birlikte özgün sanatın, sanatçının biyografisi açısından bakılmıştır.

Çağdaş bir gelecek için sanatın tüm dallarının estetik anlayışın batıdan gelen teknoloji, bilim, sanatsal birikim gibi şeylerin Türkiye’de yerinin sıkı adımlarla bağlanarak olgunlaşan geçmişten günümüze ulaşması nihai hedef olmuştur. Hedefleri gerçekleştirmek için sanatın bütünleştirici etkisi bağlamında baskı sanatlarının da yerini zorlu aşamaları aşarak Türkiye’nin daha iyi seviyeye ulaşması ve idealindeki konuma, şimdiki kat ettiği yolların daha iyi konuma gelmesi amaçlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan günümüze kadar sanat, bilim, teknoloji, sanayi, mimari, tasarım gibi ögeler düşünüldüğünde bunların doğu ile batı arasında farklılaşan yani sadece batı himayesinde değil kendi kaynaşmış özgün yapısıyla kendi yerini bulan bir anlayışın oluşması için belli adımlar atılmıştır. Osmanlıdan başlayarak oluşan reform hareketleri ilerleyen zamanda kat ederek Türkiye’de kendini göstermiş ve yurt dışına öğrenci gönderilmesini destekleyerek yeni yapının oluşması açısından gerekliliği önemsenmiştir.

Çalışmanın asıl erişmek istediği problem baskı sanatının tarihten günümüze önemli değişim, gelişmelerin ve bu değişimlerin takip edilmesi gelişimin sürekliliği için Türkiye’ye katkının olumlu yönde olması açısından özgün bir sanat dalının gelişimsel süreçleridir.

1965- 1985 yılları arasında Türkiye’de baskı resim gerçek yerini bulmaya başlamış ve günümüze yaratıcı, özgün eserlerin, kurumların oluşmasında bu süreç önemli sayılmaktadır. Devlet bursunun öğrencilere verilmesi, belli dönemlerde ekonomik şartların zorlu olduğu yıllarda bile bir miktar azaltma yapılmasına rağmen tamamen yarı yolda bırakılmamıştır. Bu gösteriyor ki devlet politikası olarak hiçbir zaman modernleşme hedeflerinden vazgeçilmeyeceğini göstermektedir.

Yurt dışına devlet bursu ile gönderilen baskı sanatçıların yabancı sanat eğitimlerinden aldıkları eğitimin Türk sanatına etkisi ve yurda dönenlerin yaptığı katkıların araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Günümüze kadar gelişimi ele aldığımızda baskı sanatlarının her dönem kendini işlevsellikten yaratıcılığa dönüştürmesi Mühendishane-i Berri Hümayundan başlayarak günümüzdeki kurum ve baskı sanatçıların kendi imkanlarıyla kat etmiştir. Matbaanın icadından başlayarak günümüzde kişisel baskı atölye ortamlarına varılarak uzun bir sürecin sonucudur. Bu gelişim dönem dönem aksaklıklar yaşansa da Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra ivme kazanmıştır.

Türkiye'de baskı ilk olarak işlevsel amaç olarak kullanılması Fransa'dan gelen Cayol kardeşlerin katkısıyla baskı tekniğinin çoğaltma mantığı kullanılarak hikaye, halk resimlerinin çoğaltılması sağlanmıştır.

Ordunun ilk olarak baskı tekniğinin gelişmesi için asker öğrencilerin yurt dışına göndermiş ve bu tekniğin Türkiye'de uygulanması amaçlanmıştır. Tevfik Paşa gibi asker kökenli öğrenciler ilk kez gittikleri yurt dışında öğrendikleri hakkaklık eğitimini yurda döndüklerinde ilk örneklerini yapmaya başlamışlardır. Baskı sanatının gelişiminde Teğmen Hoca Ali Rıza Bey gibi asker kökenli sanatçıların ilk baskı tekniklerini öğrenip matbaa mantığında bir imgeyi çoğaltma amacıyla sanatsal güdünün ön planda olduğu anlayışın yönelmelerine neden olunmuştur. Türk sanatının ilk litografi örnekleri ortaya çıkmıştır.

Genç sanatçıların çağı yakalamak içinde buldukları sanatsal ifade biçimlerini batıdan geri kalmamak şartıyla Türk sanatının kendi kültür politikası gereğince batı ve doğu edimlerinden faydalanarak ortaya çıkan eserlerin kendine özgü sentez, özgün, çağdaş yeniliklerin Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra etkisi daha fazla belirginleşmiştir.

Genç sanatçıların, aydın bir sınıfın oluşmasına Türkiye Cumhuriyeti'nin devrimlerine olan bağlılığını devam ettirmek ve maksadından uzaklaşmadan seçkin toplum seçkin bireyler doğmasına, insanların yeteneklerini keşfedip bilim, sanat, kültür gibi alanların modernleşmesi hedeflenmişlerdir. Bu doğrultuda 1416 kanunun çıkarılmasıyla Cumhuriyet'in eğitime yüklediği misyon, her türlü kalkınma sağlanması için Maarif Vekaleti kapsamında yurt dışına devlet daireleri, ticaret odaları, şirketler,

belediyeler gibi kurumlar belirlenen kurallara uygun öğrenci göndermişlerdir. Atatürk'ün de Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk beşlileri diye anılan öğrencileri göndermiş ve geldiklerinde toplumun modernleşmesini, duyduğu eğitilmiş insan oluşturmak arzusunun çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmada kat edilen aşamalarıdır.

Türkiye'de sanatın modernleşme açısından ele alınan yönlerinde baskı sanatının, grafik, resim gibi sanat dallarından kendine yer bularak teknik imkanları doğrultusunda sanatçıların kendi üsluplarını oluşmasını ve özgün baskı sanatının daha iyi yerlere gelmesi olağandır. Araştırma kapsamında 1965-1985 yılları civarında yurt dışına gönderilen sanatçıların Türkiye'de özgün sanat tarzlarını bir eğitim olarak düşünüldüğünde, baskı sanatının tarihten günümüze gelişimini ve uluslararası platformlarda katkıları olan sanatçılarımızdan; Mehmet Güler, Atilla Atar, Yüksel Bingöl, Adem Genç, Zahit Büyükişleyen, Hüseyin Bilgin, Gören Bulut, Erol Kınalı, Gürkan Coşkun (Komet), Alaattin Aksoy, Halil Akdeniz, Hayati Misman gibi sanatçıların eserleri ve sanat anlayışları genç nesillere büyük mirasın aktarmada özgün baskı sanatının belli başlı bir disiplin olarak varlığını göstermektedir.

Amaç: 1965-1985 arası Türkiye'de baskı sanatlarının bulunduğu konumdan daha çağdaş özgün sanat anlayışının oluşmasındaki yolları ve yeni nesil sanatçılara sanatsal ifade biçimlerinde kendini bulmalarında onlara kılavuz niteliğinde insanlar oluşturmak onların ileriki nesillere katkısını incelemektir.

1965-1985 arası araştırma olarak sınırlandırdığımız özgün baskı sanatının ivme kazandığı yıllarda devlet bursu ile yurt dışına giden sanatçıların orada edindiği bilgi, kültür, tecrübe, sanat anlayışı, teknik kabiliyetlerini Türk baskı resim sanatçı adaylarına eserleriyle katkılarının nasıl etkilediği irdelenmiştir.

Kapsam: Bu çalışma 1965-1985 arası Türk baskı resim sanatının gelişmesi için yurt dışında devlet bursu ile eğitim alan sanatçıların Türkiye'deki kurum ve kültür sanatına olan katkıları incelenmiştir. Bu doğrultuda 1965'li yıllara kadar olan baskı sanatının dönemin gelişim sürecinden bahsedilmiştir. Özgün baskı sanatının kurumların ve sanat politikasının çağdaşlaşmak için ulaşmak istediği hedeflerin neler olduğundan bahsedilmiştir. Dünya çapına özgün eserlerin üretilme ve nitelikli eğitimi potansiyelinin var olduğu vurgulanmıştır. İkinci bölümde ise 1965-1985 arası yurt dışı devlet bursu alan sanatçıların biyografileri, sanat anlayışları, eserleri ve söyleşileri yer almaktadır.

Yöntem: Araştırmanın 1965-1985 arası Türk baskı resim sanatçılarının devlet bursu ile yurt dışı eğitimine alması bunların derlenmesi ve betimlenmesi amacı güdülmüştür. Kütüphaneden, makalelerden, internet kaynaklarından, konu ile ilgili kaynak taraması ve sanatçı röportajları ve sergi kataloglarından yararlanılmıştır. Ağırlıklı olarak internet yayınları ve kitaplardan faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında literatür değerlendirmesi yapılmıştır. Yaşayan ve iletişim kurulabilen sanatçılarla söyleşi yapılmıştır.

Sınırlılıklar: Çalışmanın derlenirken oluşturulan bilgilerin daha çok Cumhuriyet dönemini kapsamaması 1965-1985 devlet bursu alan baskı resim sanatçıları, sanat anlayışları, eserleri, biyografileri ve Türk baskı sanatına katkıları ile ibarettir. Nevzat Akoral 1962 yılında gitmiş 1966 yılında dönmüştür.

Sayıtlar: Araştırmanın derlenmesi sürecinde sanatçıların bazılarının hayatta olmadıkları için haklarında yazılmış, söylenmiş, atfedilmiş ifadelerin doğru kaynak olarak hazırlanmıştır. Araştırmanın anlaşılabilirliği ve nedenleri açısından ulaşılan bilgiler hedeflerin belirlenmesinde yeterli düzeydedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1965- 1985 ARASI TÜRKİYE'DE BASKİRESİM SANATININ GELİŞİMİNİN ÖNCESİ VE SONRASI

1.1. Türkiye'de Devlet Bursunun Öğrenci Gelişimindeki Önemi

Türkiye'nin yenilikçi politikasının yüzünü batıya dönmesindeki sanata olan ilginin artması bu nedenle toplumun kendi siyasal, sosyal açıdan çağa ayak uydurmaya zorunlu kılmıştır. Devrim anlayışı yeni düzenin temellerinin atılmasına Osmanlı'dan süre gelen sanat, mimari, bilim, askeri, gibi her türlü alanda batının olumlu yönlerini alarak başlarda ulusçu fikirlerle Cumhuriyetin iyi yerlere gelmesindeki büyük adımlardır.

“Paris Mekteb-i Osmani açılmış; bu okul sayesinde öğrencilerin milli ve dini eğitim yönünden denetim altında tutulmaları da amaçlanmıştır. Avrupa'ya giden öğrenciler Batının fikri, kültürel ve bilimsel birikimlerine aşına olarak geri dönmüş ve devlet hizmetine girmişlerdir. (Özodaşık,1999, s.27)”

Hasan Ali Yücel'in bakanlığı döneminde devlet politikası gelişim çağdaş temellere dayanmak girişimleri vardır. Plastik sanatlara duyulan kıymetin en üst seviyelere çıktığı Cumhuriyet dönemi gelişmelerde kültür sanatın yapılanmasına katkı vardır. Osmanlı'nın devam eden fikirlerinin yanı sıra kurumsal ve sivil alanda gerektiği gibi yatırımlar gerçekleşmeye başlar. Avrupa'ya eğitim için gönderilen öğrenciler başlayan bu süreç Cumhuriyet döneminde sanatın sanatçının yetiştirilerek Türkiye'nin ilk sanatçı kuşağını oluşturmuştur. Resmin sanatsal olarak askeri öğrencilerin yaptığı bir yapı olmaktan çıkıp, sanatın topluma yayılması Sanayi Nefise'nin 1928 yılında kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Sanatçı yetiştirmek için yurt dışından getirilen usta öğretmenlerin katkısıyla bunlar Laopold Levy (1882-1966) Türkiye'de 13 yıl kalmış ve bu süreçte Güzel Sanatlar Akademisi'nin çağdaş kurumların batının altı yüz yıllık birikimini Türkiye'ye yansıtmak için çalışmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar sosyoekonomik sıkıntılara rağmen dönemin eğitim politikası öncülüğünde etik kesimde sanatın toplum gelişimi açısından önemli olduğu kanısı benimsenmiştir. (Dönmezer, 2012, s, 7)

“Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan sistem için gerekli nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi konusunda üniversiteler henüz yeterli sayı ve nitelikte değildi. Bundan dolayı yabancı uzmanlardan faydalanma ve öğrencilerin yurt dışında yetiştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu konuda yasal boşlukların doldurulması amacıyla İcra vekilleri heyetinin 19\03\1928 tarihinde görüşüldüğü 'Ecnebi Memleketlere talebenin suret tahsili' yle alakalı hazırladığı kanun layihası, 12\01\1929 ve 21\03\1929 tarihinde TBMM'de görüşülmüştür.

Tam adı Memalik-i Ecnebiyeye Götürülecek Talebe Hakkında Nizamname olan 1416 sayılı kanun İsmat İnönü tarafından 16 Nisan 1929 tarihinde 'Takvim-i Vekayi (Resmi Gazate) 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Aytekin & Tekben, 2022)(http- 1)”

19. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nde çağdaşlaşma yolunda Osmanlıdan sonra yenilik hareketleri başlatarak temel reformlara girmek olmuştur. En başta eğitim olmak üzere öğretmenliğe verilen önemin arttığı dönemler olmuştur. Türkiye'nin içinde bulunduğu duruma bakıldığında saltanatın bıraktığı izlerin yeniden yapılanması için her alanda reform hareketleri başlamıştır. Halkın yıllar süren savaşlar karşısında elde ettiği başarılar bu yeni kurulan Cumhuriyetin yeni atılımlar sonucu hak ettiği sonuçlar kaçınılmazdır. Toplumsal olarak üst gelir ve alt gelir tabakalarının ortadan kalktığı bir sistem oluşturmaktı. Sadece üst tabakanın nitelikli eğitim görmesi ve onların egemenliğinde yönetici, idarecilerin olması ortadan kalktı. Artık halktan sıradan biride iyi mevkilere gelip topluma yarar sağlayabilecek kapasiteye gelebildi. Halkçılık politikası doğrultusunda uygulanacak yeni eğitim programlarından yararlanarak ulusçu bir anlayış çerçevesinde çağdaş kültür ve sanat anlayışını benimsemesi, yaşanması hedeflenmişti. Ulusal egemenliğin hakim olduğu bu yeni düzen içindeki insanlar güzel yerlere gelebilme umutları alt tabakadan üst seviyeye gelip örneğin ilk dönem Türk sanatçıları gibi kendi hedeflerine ulaşarak Türkiye'de sanat anlayışını şekillendirmişlerdir. Eğitimci, öğretmen, yönetici gibi umutları gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin sanayileşme hamleleriyle devletçi politikayla daha fazla hakim olduğu yıllar köyden kente göçlerin önünü açmıştır. Bu kütleli hareketler zamanla yoğunlaşarak insanların geçekonu sorunun çağdaş bir yapının oluşması önünde ileriki dönemlerde sorun halini almıştır. Sanatçıların esinlendikleri bir imgeye dönüşmüştür. (Aslıer, 1982, s. 15)

Çağdaşlaşma yolunda batının ekonomik, kültürel, sanatsal anlayışına hakim olmak yönelmek kaçınılmazdı. Türkiye'de ilk batı kültürünün 28 Mehmet Çelebi'nin elçi olarak gönderildiği Avrupa'da aynı zamanda doğudaki moda anlayışının ilgi duyulamaya yani batı doğu kültürleşmesi olmuştur. Bu dönemden Cumhuriyetin kurulmasına kadar geçen dönemler içinde kültür sanat anlayışının giderek batı etkisinde olduğunu görmek kaçınılmazdır. Ülkemizi geçmişten günümüze ele aldığımızda Abdülhamit döneminde batılı ressamın etkisinin arttırması Osmanlı sarayının batı resminin ilk etkisinde kaldığının göstergesidir. Sarayların resimlerini yaparak kendi ülkelerinde tanınmamalarına rağmen Türkiye'de saray koleksiyonlarında belirli yerlere gelmişlerdir. Bu da batıdan gelen ressamın halen belirli anlayışta olmadığına kanıttır.

Cumhuriyet öncesi halkın durumuna bakıldığında devlet kültürel, ekonomik toprak ağalarının varlığı halkın bağımsız olmayışı her alanda etki yaratmıştır. Eski düzen değişince halkın sosyal yapısındaki değişiklikler olmaya başlamıştır. Osmanlı toprak üzerindeki sahipliğinin azalmaya başlamasıyla burjuva doğmaya başlamıştır.

“İlk zamanlar ordu tarafından kullanılan taşbaskıdan yararlanan ilk ressam, asker okullarında öğretmenlik yapan Hoca Ali Rıza’dır. Hoca Ali Rıza kendi karakalem resimlerinin benzerlerini taş baskıyla çoğaltmıştır (Ashier, 1982, s. 15).”

Cumhuriyetin en önemli özelliği devrimsel yeniliklerin Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine gelmesi temel amaçtır. Atatürk döneminde oluşturulan eğitim programları çağın gerekliliklerini, toplum hayat koşulları çerçevesinde hazırlanmıştır. Atatürk Anadolu’nun toplumun bilinçlenmesinde kendini özgür bir ortamda dünyaya kendini ispatlamaya zemin hazırlamıştır. Atatürk Cumhuriyeti ettikten, vefatına kadar olan zamanda kendini modern kütüphaneler, müzeler, güzel sanat sergileri oluşturmayı her fırsatta vurgulamıştır. Osmanlı döneminde toplumun sanat hayatına bakıldığında resim tiyatro arasında sürmüş daha çok Sanayi Nefise Mektebinin çok az sanatçı çevresiyle heykel sanatını canlı tutmaya çalışmıştır.

Osmanlı ressamlar cemiyetinin kuruluşundan sonra Türk ressamlar cemiyeti olarak faaliyet sürdürmüştür. Ressamlar cemiyeti Cumhuriyetin ilk ilan edildiği günlerde açılan Ankara’ya büyük resimler göndermiş olan döneminin ünlü ressamı Feyaman Duran, İbrahim Çallı, Namık İsmail, Şevket Dağ gibi ressamlar eser göndermişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Müzecilik ve Arkeoloji, araştırma alanında kazılar, eski resimlerin onarımı gibi faaliyetler yürütülmüştür. Ankara Arkeoloji Müzesi, Atatürk önderliğinde bu dönemde kurulmuştur. Her yıl Ankara’da Güzel sanatlar birliği sayesinde resim sergileri düzenlenmiştir. Ankara’da aynı zamanda sanatçılar sanat kültür yapısının gelişmesini hızlandırmıştır. 1933 yılında Ankara Gazi Terbiye Resim Enstitüsü açılmıştır.

O dönemde sanat kurumlarının durumuna bakıldığında sayıları giderek artmakla birlikte 1937’de ilk karma heykel sergisi açılmış ve bu sergi Atatürk’te Resim Heykel Müzesi kurma fikrini doğurmuştur. Bu neticede Devlet Güzel Sanatlar Akademisine bağlı olarak Resim Heykel Müzesi kurulmuştur. Bu müze ilk olarak Dolmabahçe Sarayının velihat dairesinde açılmıştır. (Tansuğ, 1986, s.165)

Resim sanatının Türkiye’de yaygınlaşmasıyla toplumun sanatı benimsemesiyle Halk evleri sayesinde genç yetenekleri bir arada tutarak sanat anlayışının yükseltilmeye

çalışılmıştır. Halk evleri sayesinde sekiz sene süzen yurt gezileri düzenlenmiş bu yurt gezileri Türk kültürünün kırsal yaşamından kesitleri gözlemleyerek Anadolu'nun folklorik kıyafetlerini nakışlarından esinlenerek sanatçılar özgün eserler üretmişlerdir. Devlet sanatçıları ödüllerle teşvik edilmişler ve zengin koleksiyonu oluşturulmuştur. Özel galerilerin olmadığı dönem sanatçıların eserleri devlet sayesinde izleyiciye ulaştırılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi öncesi ressamlarının büyük bir çoğunluğu yurt dışı eğitiminden geçmişlerdir. Bazılarını devlet destekleyerek yurtdışına göndermiş, bazıları ise kendi özel olanaklarıyla gitmişlerdir. “Çallı kuşağı sanatçılarının hemen hemen tümü Avrupa’da çeşitli ustaların yanında resim çalışmıştır. Yetenekli öğrencilerin Avrupa’ya gönderilmesi 1880’lere değin sürdürülmüş bir uygulamadır ve resim sanatını Güzel Sanatlar Akademisi’nin açılışından sonra biçimleyen etkilerin başlıca kaynağıdır” (İskender, 1983, s. 1678)

Türkiye Cumhuriyetindeki kurumlara bakıldığında o dönem Resim, Heykel, Mimarlık alanında eğitim veren Sanayi Nefise, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adını almıştır. Sanatçılar toplumsal gelişim, estetik değerlerin gelişimi için sanatın evrensel olduğu kanısını toplumun tüm tabakalarının duyması açısından önemli görevler üstlenişlerdir.

1416 sayılı kanunun Osmanlı devletinde 19 yüzyıldan itibaren ıslahat çalışmaları nedeniyle modern eğitim ve ilerleme doğrultusunda nitelikli bireyler yetiştirmek ve ülkenin gelişimini hızlandırmak için yurt dışına öğrenciler gönderilmiştir. 3. Selim döneminde İshak Bey’in Paris’e gönderilmesiyle başlamış devamlılığı olamamıştır. Daha sonra Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa 1809’dan itibaren İtalya’ya öğrenci göndermeye başlamıştır. Yeniçeri ocağının kapatılmasından sonra da Londra ve Paris’e öğrenciler gönderilmiştir.

“Tazminatın ilanından sonra Avrupa’ya öğrenci gönderilmeye devam edilmiştir. Tanzimat Fermanı’nın “eşitlik” ilkesine uygun olarak bu dönem Müslüman öğrencilerin yanında Gayrimüslüm öğrencilerde Avrupa’ya gönderilmiştir. (Bilim, 1999, s.18)

1416 sayılı kanunun çıkarılmasıyla ülkenin nitelikli insan yetiştirmek için toplumun hızlı bir şekilde kalkınmasını hedefleyen eğitimi insanları ülke menfaatine sağlayacakları hedeflendiği yolda ilerlemesini hızlandırmıştır.

Ülkemizde batılı anlayışta resim sanatının gelişmesi Mühendishane-i Berri Hümayunun açılmasıdır. Subaylar için resim derslerinin koyulması, batılı anlamda resmin temellerinin atılması için yurt dışına öğrenci gönderilmiştir. Avrupa’ya resim

eğitimi almaya gitmiş ilk öğrenciler askerlerdir. Yetenekli ğrencilerin yurt dışına gönderilmesi 1900’lu yıllara kadar srmuştur. Asker ressamların ilk dönem sergilerinde primitif özellikler taşıdığı eserler doğal bir biçimde yansıttıkları fotoğraflardan yararlanarak bu resimler Türkiye’de batı tarzı resmin ilk örnekleri sayılabilir. Asker kökenli ressamların saray, bahçe perspektifi dikkate alarak yaptıkları resimler fotografik imgelerin tekrar yorumlanması olarak adlandırılabilir.

“Sanayi-i Nefise Mektebi’nin uyguladığı eğitimin ve çeker Ahmet Paşa, Hüseyin Zekai Paşa, Süleyman Seyit’le srmuş, son olarak allı İbrahim ve arkadaşlarının akademik empresyonizmle sonuçlanmıştı. Değerleri, getirdikleri taze hava kuşku götürmez bu son ressamlar modern sanatımızın hazırlayıcıları olmakla beraber, dünya resim akımlarına ilgi göstermemiş, gücünü kaybetmiş bir çeşit romantizmin dışına ıkamamışlardı. Oysa yüzyılımızın başından beri Avrupa, plastik sanatlar alanına yeni görüş ve duyuşlar, yeni teknikler getiren değişik eğilimlerin canlı sahnesi olmuştu. Soyut sanat, yüzyılımızın başında Rusya ve Almanya da doğmuş, kbizim, konstrüktivizm, sürrealizm, abstre görüşlerin çeşidi dünyaya yayılmıştı. Türk resminin 19. Yüzyıl ortalarından 1928-30’lara kadar bütün bu akımlara yabancı kalışı bir bakıma normal sayılabilirdi. Memleket, batı anlamındaki sanat verim ve düzeyinden çok uzaktı. (Berk, zsezgin,1983, s. 54)”

Ressamların batı etkisini yaşaması için yeni sanat anlayışları kazanmaları gerekir ve bu bağlamda sanatını gelişmesi, üretmesi önem kazanmıştır. Mektebi Harbiye, Mühendishane-i Berri Hümayun gibi okullarda resim eğitimi verilmiştir. Batılı manada sanatın yaygınlaşması Asker ressamların çok katkısı olmuştur. Osman Hamdi Bey’in Sanayi Nefise’yi kuruncaya kadar Asker ressamlar bu süreci hızlandırmışlardır.

“30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ve ardından yaşanan işgal hareketlerine karşı 19 Mayıs 1919’da Milli Mücadelenin başlamasıyla Türk milletinin varlık savaşı başlamıştır. Bu mücadele esnasında bile İstikbali kurtarmak için eğitim alanında stratejiler üretmişlerdir. Kurtuluş savaşının en yoğun günlerinde, eğitim politikaları geliştirme çabasına girilmiş 15 Temmuz 1921’de Maarif Kongresi toplanmıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında eğitime yüklenen misyon, kalkınmanın gerçekleşmesi için gerekli insan gücünün karşılanabilmesi için öğrencilerin bütün üretim alanlarında üretici, verimli ve etkin olmalarını sağlayacak biçimde yetiştirilmelerini istemişlerdir. Balkan savaşlarından itibaren uzun bir savaş dönemini geride bırakan ve büyük kayıplar veren Türk milleti, yeni Cumhuriyet’in kalkınması için Mühendis, Teknisyen, Nitelikli İşçi, Memur ve ğretmen’e ihtiyaç duymaktaydı. (Yıldırım, 2005, s. 47)”

Yurt dışında eğitim gören öğrenciler yurda döndüklerinde oluşturdukları birikimleri öğrencilerine aktarmak için devlet bünyesinde çalışma olanağı sağlanmaktadır. Bu

önemle üzerinde durulan konudur. Bu uygulamanın temel amacı olarak nitelendirilebilir. Bu süreç içerisinde öğrenciler bağlı olduğu süreç içerisindeki kurum tarafından aylık burs bağlanmış, ders kitapları, eğitim masrafları içinde ayrı ücretlendirme uygulanmıştır. Devletin bu zor zamanlarında bile eğitimin önemini vurgulaması son derece önemlidir. Bu nedenle ülkenin geleceğine yatırımın eğitim olacağı o zamandan hedeflerin başında gerçekleşmiştir. Alanlarında kendilerini geliştiren öğrencilerin “Açılacak okullarda öğretmenlik yapmak, yeni kurulan tesislerin idareciliğine getirilecek olan öğrencilerin kaliteli eğitim almaları ve vekaletlerinin ihtiyaç duyduğu bölümde okumalarına önem verilmiştir.” (Meb.1931, k no.110)

“Yurt dışına gönderilen öğrencilerin Türkiye'ye dönüşleri sonrasında istihdam edilmeleri 1416 sayılı kanunun uygulanması üzerinde dikkatle durulan konulardan biri olmuştur. Devlet tarafından okutulan öğrencilerin yine devlet hizmetinde istihdam edilmeleri birinci öncelik olmuştur. Lisans ve lisansüstü öğrenimi gören dönüşte devlet ve dairelerinde görevlendirilmişlerdir.” (Ulu, 2014, s.519)

Başarılı öğrencilerin kendilerini batı etkisinde kaybolmuş değil batının üstün yanlarını alarak Türkiye’de özgün fikirlerin gelişmelerinde öncüsü olma idealinden vazgeçmemek olmuştur.

“Batıdaki yeniliklerden faydalanma ve yürütülen politikaları ülkeye transfer etme amacıyla da 1416 sayılı kanun gündeme gelmiş ve kabul edilmiştir. Akademik bakımdan da değerlendirildiğinde üniversite sayısının ve öğretim üyesi sayısının çok az olması 1416 sayılı Kanunun gündeme gelmesini sağlamıştır. 2006 senesinde 1416 sayılı burs Kanununda düzenlemeye gidilmiş. Burs politikasında revizyona gidilmesinin bazı sebepleri bulunmaktadır. Bu sebeplerden en önemlileri yurtdışına gönderilecek olan öğrencilerin seçiminde objektif olunmaması, yurda dönen öğrencilerin sadece üniversitelerde akademisyen olarak görev alması ve diğer kuruluşlara herhangi bir katkısının olmaması, gönderilen öğrenci sayılarında yaşanan dalgalanmalar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen burs politikasının yeniden düzenlenmesine yol açmıştır. Türkiye'nin yurtdışı lisansüstü burs politikasının diğer bir kısmı 1987 yılından itibaren Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından yürütülmektedir. (Çalhan & Kulaç, 2022, s. 216)(http- 2)”

Toplumumuzun ihtiyacı olan nitelikli insan her dönem kendini belli etmiştir. Burslu öğrenci yetiştirmek Türk eğitim sistemine, sanat anlayışına günümüze kadar nitelikli bireyler oluşması son derece önemlidir.

“Cumhuriyetin ilk yıllarında Fransa ve Almanya'ya gönderilen sanatçılar yurda döndükleri zaman hem İstanbul'daki Güzel Sanatlar Akademisi hem de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünün kuruluşunda görevlendirilmişlerdir. Akademi, Fransız Leopold Levy tarafından yönetilirken (1937), Gazi Eğitim ise daha çok Almanya'dan dönen sanatçıların ekolünde

biçimlenmişti. Levy Akademi Taş baskı ve Gravür atölyesi kurarak Türk özgün baskı sanatına soyut eğilimler kazandırmıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsünün kuruluş amacı ise orta öğretim kurumlarına resim öğretmeni yetiştirebilmektir. Refik Ekipman ve Malik Aksel kurumun ilk kurucu hocaları olarak sanat eğitiminde büyük hizmetler vermişlerdir. Daha sonraki dönemlerde kuruma katılan Şinasi Barutçu ve Hayrullah Örs ile baskiresim çalışmaları özellikle Yüksek baskı ve Mono baskı alanında çalışmalara başlanmıştır. Bu kurumda yetişmiş sanatçılar arasında Ferit Apa, Nevzat Akoral, Mustafa Asher, Murşide İçmel, Muammer Bakır gibi isimler yer alırken birçoğu da akademisyen olarak hayatlarına devam etmişlerdir. (Ayan, 2022, s. 35)(http- 3)

Resim sanatının Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği olarak kurulan Türk sanatının iyi yerlere gelmesi için oluşmuştur. 1950'lerde Ressamlar Birliği olarak isimlendirmiştir. Cumhuriyet'in bu ilk sanatçı topluluklarından Sanayi Nefise hocaları ve öğrencileridir. Yurt dışına giderek sanat eğitimi almışlardır. Refik Ekipman, Cevat Dereli, Kamil Akdik, Mahmut Cuda gibi sanatçıların amacı Türk resminde temel oluşturacak şekilde eserler ortaya koymaktır. Avrupa'da gelişen sanatın varlığını haberdar eden farklı konuları ele almışlardır.

“Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nde eğilimler çeşitli, çoğu zamanda birbirine aykırı bulunuyordu. Bu eğilimlerin başlıca Realizm, Ekspresyonizm, biraz da Kübizm oluşturuyordu (Berk, Özsezgin,1983, s.46).”

“Müstakillerin üyeleri, ayrı sanat anlayışlarına karşın, biçim, hacim, desen, mekân ve konstrüksiyona önem veren yeni bir sanat anlayışında ve konu çeşitlemeleriyle ortak duyarlığa ulaşmaktadırlar. Günümüze ulaşan sürede sanat değerlerini kanıtlamış olan Müstakiller, Türk resim sanatına Batı sanatının gelişen tekniğinden, yeni akımlarından yararlanan, fakat Türk sanatçısı olma duyarlığını kaybetmeyen, özgün sanat anlayışlarıyla yeni ve çağdaş bir boyut katmayı başarırlar. Avrupa sanatının bir akımını taşımaktan, bir sanatçının eserlerinin benzerlerini üretmekten, biçimsel taklitçilikten uzak özgün yapıtlar vermeyi başarırlar (Giray, 2000, s.244).”

Müstakillerin yanı sıra D grubu Türk resim sanatının gelişimindeki kat ettiği adımları ele alındığında amaçları dünyadaki yeniliklere ayak uydurmak olmuştur. D grubu sanatın her tarzını benimseyerek önyargısız bu tutum benimsemeyi kabul ediyordu. Müstakillerin yeni anlayışlarına karşı yeni bir tutum geliştirmişlerdir. D grubu kurucuları çoğunlukla Sanayi Nefise, Çallı öğrencileriydi ve Avrupa'da resim eğitimi almışlardır. İzlenimciliğe karşı Kübizm, Konstüktivizm gibi akımlara açıktırlar. Türk sanatına özgün bir anlayış getirmeyi amaçlamışlardır. D grubu sanat tekniğini batıdan alarak ulusal bir

sanat oluşturmuşlardır. D grubu kurucuları arasında Elif Naci, Cemal Tollu, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Abidin Dino gibi sanatçılar vardır. Türk resim sanatının çağdaşlaşmasında yapı taşları olarak tanımlanabilir. (Tansuğ, 1986, s. 218)

2. Sanat Bağlamında Kültürlenme

Kültürlenme farklı kültürlerin birbirleriyle etkileşimleri sonucu yeni kültür oluşmasıdır. Sanatsal olarak kültürlenme insanların yeni olan anlayışları sanat biçimlerini kendilerine yeni bir yol olarak sahiplenmesiyle gelişir. Bu nedenle batıya giden sanatçıların farklı sanat anlayışlarıyla karşı karşıya gelmesiyle yepyeni bir kültür oluşur.

Osmanlı dönemi sanatta, bilimde, yenilik hareketleri doğrultusunda Osmanlı ordusunda yapılan öncü yenilik hareketleri sayesinde aydınların askeri yenileşme oluşumunu başlatarak resim eğitiminin az düzeyde de olsa sanatsal kıvılcımlar atılmaya başlanmıştır.

Geleneksel anlayışın çağdaş, yeni, özgün, yaratıcı fikirlere karşı değerini kaybetmeye başlaması dönemin sanat anlayışının olgunlaşma, değişim temellerini oluşturmuştur.

“Batılılaşmanın gereğini ilk anlayan devlet adamlarından birinin, Lale devrini yaratan Damat İbrahim Paşa olduğu anlaşılmaktadır. 28 Mehmet Çelebi'nin Fransa'ya gönderilmesi ve matbaa ile ilk Türkçe kitaplarının basılması bu dönemdedir. İbrahim Müteferrika ile birlikte sonradan sadrazam olan Sait Çelebi'nin çabalarıyla 1742'ye kadar din dışı 17 kitap basılmıştır. (Turani, 2012 s. 659)”

Modern bir toplumun oluşmasında batının gelişmişliğinden yararlanılması askeri ve sivil alanda gelişmesi amaçlanmıştır.

“1700'lerden itibaren Batının ilgiyi çekiyor. Hatta batılı sanatçıların İstanbul Sarayına yerleştiği görülüyor. Gittikçe Osmanlı Devleti'nin kendine özgü kültürü sönmeye başlıyor. Batılı sanatçılardan Liotard (1702-1789), Antoine de Fav'ay (1736-1792), Armand Charles (ölümü 1812), L.F. Cassas (1756-1827), Castellan (1772-1827), J.B. Hilloir(1776'da İstanbul'a gelmiştir.) Melling İstanbul Sarayını ziyaret etmişlerdir.Hatta Melling. 3. Selim'in mimarı olmuş ve ayrıca 3. Selim'n kız kardeşi Hatice Sultan'ın sarayını ve bahçesini de tanzim etmiştir.

Bütün bunlar, 1700 tarihlerinden itibaren Türk resim sanatında nasıl Batıya bağlandığını açık olarak gösteren delillerdir. (Turani A. , 2012, s. 658)”

1875 yılından itibaren resim dersi, özellikle askeri liselerde gelişmişti. Bu nedenle Türk resim tarihinde, özellikle Batı anlamındaki resim, yalnız asker aydınlarımızın arasında

yayıldığını görüyoruz. O sırada Mösyö Ker isminde bir Fransız ressam getirilmiş ve uzun yıllar Harbiye ve Askeri idadi (lise) öğretmenlik yapması sağlanmıştı.

Mühendishane ilk bitirenlerden olup resim öğrenimi için Avrupa'ya gönderilen ilk öğrenci İbrahim Paşa'dır (1835). Bu yetenekli subay gibi Ressam Ahmet Emin 'de Viyana'ya gönderilmiştir (1847). Bu ilk batı eğitimi almış ressamlarımızın eserleri hakkında bildiğimiz bir şey yok. Kabiliyetli bir diğer ressamda ilk öğretmen subaylarımızdan biri olan Hüsnü Yusuf'tur.

Askeri mühendishane'den yetişen ressamlar arasında en önemlisi hiç kuşkusuz Ressam Halil Paşa'dır. Sekiz yıl Paris Güzel Sanatlar Okulunda öğrenim yaparak yurda dönmüştür (1888). (Turani, 2012, s. 668)"

Türk sanatının Cumhuriyetin kuruluşuna uzanan süreçte aydınlarımızın payı büyük oranda görülmektedir. Askeri alandaki ispatlarla Türk sanatının temellerinin oluşturulması Cumhuriyet sürecinde büyük faydalar sağlamıştır.

Geleneksel sanat anlayışından bir nebze uzaklaşılarak sanatın tüm dallarını etkilemiş çağın zorunlu değişimine ayak uyduramayan toplumlar dışında olmak için yenilik Türk sanatının nihai hedefidir. Bu da baskı resminde matbaanın kuruluşundaki temel amaç olarak Türkiye'de taşbaskı sanatının ilk örneklerini 1730'da İbrahim Müteferrika vermiştir.

"Grafik sanatın kolu sayılan Baskı resim ilk örneklerine baktığımızda Sümerlilere kadar uzanan bir geçmişi olduğu görülmektedir. Sümerlilerin oyulmuş silindiri mühürleri kil üzerinde döndürerek elde ettikleri ilk baskı uygulamalarından, oyun kartlarını, dini kitapları ve sanat eserlerini çoğaltma tekniği olarak kullanmasına kadar uzanan süreçte özgün baskı resim günümüzde birçok farklı tekniği içinde barındıran bir sanat dalı olarak kabul edilmektedir. Günümüzde geleneksel uygulamaların yanı sıra çağdaş ve deneysel uygulamalarla çok önemli bir sanatsal üretim olarak var olmaktadır. (Thyke, 2019, s.3)"

Baskı resim sanatının çok farklı amaçlarla kullanılsa da sanatsal özgün üretim aracı olarak 20. yüzyıl başlarından itibaren yoğun bir sanatsal üretim aracı güdülmüştür.

Baskı resim sanatsal anlamda 20. Yüzyılda büyük gelişmeler kaydetmiştir. Gelişen sanayi hamleleri çağdaş, modern bir sürecin başlamasına nicelikten çok niteliksel doğrultuda üretilmesi gerçekleşmiştir. Birçok sanatçının resimlerinde yoğunlukla kullandığı pentür yanı sıra baskı tekniklerinin deneyselliği sanatçının kendini ifade etmede biçimi ilerlemiştir.

Baskı sanatının bir imgeyi çoğaltabilme farklı mekanda kendini yer edebilme gücü büyük kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmıştır.

“Özgün baskı resimde gravür sözcüğü oyularak yapılmış ve oyulmuş anlamını taşımaktadır. Oymada yapılan kalıplarda özgün baskı resimler yapılmaktadır. Taş basma(litografi), elek baskı(serigrafi) tekniklerinde olduğu gibi.

Çeşitli baskı teknikleri sanatçıya yeni görsel olanak ve anlatım teknikleri sağlar. Sanatçı böylesine zengin anlatım ve şekillenme olanaklarını denemekten kendini alamaz.

Genelde ögesel anlatım denemelerinin büyük önem kazandığı yüzyıllarda, görsel sanatçıların baskı çalışmalarına yoğun olarak yönelmeleri doğaldır.

Ayrıca gene yüzyıllarımızda resim sanatının müze, saray ve konak duvarları dışına taşınmasını sağlayacak toplumsal ekonomik ortam sanatın çoğalmasını ve yayılmasını gerektirmiştir.

Bu gereksinim başlangıçta sanat eserlerinin reproduksiyonlarının yayılmasına, giderek benzer baskı yerine özgün baskı resimlerin derlenmesine duvara asılmasına neden olmuştur.

Bu toplumsal istek oluşturduğu ekonomik etkenlerle, sanatçıyı özgün baskı resim yapmaya yöneltmiştir. (Thyhe, 2019, s.408)”

2.2. Sanatın çağdaşlaşmaya katkısı

Çağdaşlaşma sürecinde batı kültürünün Türkiye’ye girişi matbaa ile olmuştur. Teknolojinin imkanlarıyla baskı sanatının üretimindeki teknik alt yapının her geçen gün değişmesi ve sanatçıların sanat okuryazarlığına katkısı modernleşme yolunda gerçekleşen ivmelerdir. Atatürk’ün dediği gibi “Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki tekniğin gerektirdiği şeyleri yapmaz, itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolundaki yeri yoktur. (ntv.com.tr)(http-13)” Türkiye Cumhuriyeti gençlerini bilim, teknoloji, sanatla uğraşmalarını ve toplumun tüm bireylerinin sanatın dünyada var olma işlevini yaratıcı, yenilikçi, çağdaş olmanın önemini vurgulamıştır.

18. yüzyıldan beri Osmanlı Devleti’nin baskı sanatında başlattığı batının modernleşmiş yüzünü örnek almak için batılılaşma idealini batıya öğrenci göndermek baskı sanatının teknik olarak imgeleri çoğaltma işleviyle halkın haberlerden, fikirlere bilinçlenmesi için eğitim sanat alanında olmuştur. Dolayısıyla günümüze kadar sanatın bilimin toplumda ilgi görmesinin vazgeçilmez oluşu reformcu devlet adamlarının öncülüğünde gerçekleşmiştir.

Baskı sanatında olduğu gibi tüm sanat dallarının hangi dönem olursa olsun toplumun anlayış isteklerine göre şekillenmiştir. Bu değişimin parçası olan insan, toplumun sanatın toplumun değişen yaşam koşullarına gelişim karşısında bir zorunlu ihtiyaç olduğu kesindir. Duyguların ifade biçimi olan sanat çağdaş, modern yapısıyla

birlikte toplumun estetik ihtiyaçlarını karşılamada bir görev üstlenmektedir. Çocukluğumuzdan beri sanatın üzerimizde bıraktığı zihinsel, fiziksel, duygusal etkiler yaşamımız boyunca bize yön veren kişiliğimizin oluşmasında yaratıcı özgür düşünen insan olmamıza fayda sağlar. Yaratıcı bireyler baskı sanatında da kendilerini buldukları çevreden arındırarak biçimlerin, teknik olanakların, deneyselliğin, yaratmanın verdiği gücü her dönem kendinin veya toplumun resmini yansıtan köprü olmuştur.

Osmanlı devletinden günümüze gelen süreçte sanatın Türk sanatı adı altında yapının oluşmasında sanat eğitiminde değişimler yapmak, geleneksel sanatın modern sanata uzanan bir merdiven olduğunu düşünerek sanatsal algı, sanat gözünü geliştirmek milletin çağdaşlaşmasına olan katkısıdır. Sanat tarihinde çağdaşlaşmanın nasıl olduğu neyin çağdaş olduğu kriterin nasıl sağlandığı sorgulanmalıdır. Birçok insan, sanatın tarihindeki bir evrenin sonunu sabırla beklemekte; modern resmin bir evreden, belki de evrede geçmekte olduğunu ama zaman içinde ‘herkesin anlayacağı türde resme’ varılacağını zannetmektedir.

“Bu çok büyük bir yanılgıdır. Böyle bir sanat bütün araçlar sahipken ve bu araçlar onun tam yapıt üretmesine neden olurken, çok çok uzun bir süre hâkim olması beklenebilir (Antmen, 2008, s. 62)”. Bu anlayışın modern resmin birçok insan tarafından anlaşılacağı düşüncesi Türk sanatının da duyguları ifade biçimi olarak asıl gerçeğin buldukları anı ile belirlemişlerdir. Her çağın resimde bıraktığı eser döneminin en iyisi olarak anılsa da sanatçıların her zaman ifade biçimlerini değiştirmesi gerekir. Çağdaşlaşmanın temelinde sanatçıların düşüncelerinin değişmesi yatmaktadır.

Baskı resim, sanatsal okuryazarlığa sahip bireyler yetiştirmek ve sanatçıların estetik algılarını eserlerinde uygulamadan anlaşılmaz. Mürşide İcmeli’nin baskı resimlerinde uyguladığı gibi arkasında hakikatin vurgulandığını anlatan Kayıhan Keskinok “Mürşide İcmeli’nin gizemci bir figürçülük anlayışını çağdaş bir biçimcilikle özdeşleşen biçemi, her zaman doğanın özüne ilişkin olaylar düşünmeye yöneltir beni. (Yaman, 2012, s.30)” düşünceleri sanatsal beğenin temelinde düşünsel anlamların yattığını ifade etmektedir.

Görsel sanatlarda her alanda olduğu gibi Türk toplumunda kadın sanatçıların toplum gelişiminde yeri önemlidir. Osmanlı devletinden günümüze sayıca ele alındığında kadın öğrenci sayısı çok azdır. Sanayi Nefise’nin kurulduğunda bile kadın öğrenci alınmamıştır.

“Mihri Müşfik yoğun girişimlerde bulunup, dönemin milli eğitim bakanı Şükrü Beye önermesiyle kurulan okul için, Sanayi Nefise Mektebinde bulunduğu Eski Şark Müzesine,

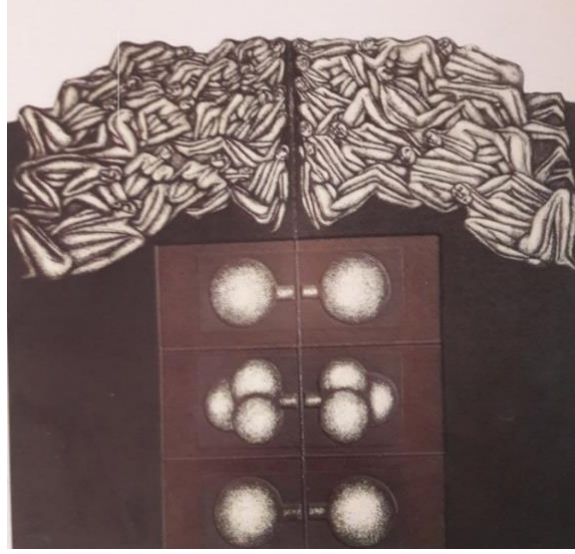
öğrenci kayıtları yapılmaya başlanmıştır. 1. Kasım 1914 yılında Zeynep Konağının 2. Katında İnas'a ayrılan iki oda da eğitime başlayan okul, Mihri Hanımın kişiliği sayesinde büyük rağbet görmüştür." (Dilmaç, 2007, s. 107)"

"Tarih boyunca, kızların eğitimindeki gecikmelerin arkasında yatan en önemli unsur herhalde Osmanlı toplumunun batıdakine benzer bir Sanayi devrimini yaşamamış olmasıdır. Çünkü batılı kadınının durumundaki değişiklik, ancak ekonomik gelişmelerden sonra meydana gelmiştir. Sanayinin büyüyen işgücü gereksinimleri, ticaretin ve hizmetin gelişmesi kadını artık ev dışı bir hayata zorlamış ve bunun neticesinde de kadının toplumsal durumu hızla değişmiştir. Osmanlı kadını ise neredeyse 19. Yüzyıl sonlarına kadar, kendi hakkı ve hukuku için çok bilinçli, çok istekli, çok atak bir kişilik sergileyememiştir. Hiç şüphesiz bu durumda ülkenin koşulları sayılan devletin ve toplumun yapısı birinci derecede rol oynamıştır. (Seven, Engin, 2011, s.156-187)"

Nevide Gökaydın, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün ilk kadın sanatçılarından biridir. Çapa Kız Muallim Mektebini tamamlamış ve Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun olmuştur. 1951 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde göreve başlamıştır. 1958 yılında İngiltere'de Bath Academy of Art'a girmiş ve grafik eğitimi almıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesinde öğretim elemanı olarak görevler yapmıştır.

Nevide Gökaydın, baskı resim tekniklerinde öncü kadın sanatçılarından biridir. Her tür baskı tekniğinde eserler vermiştir. Görsel Sanatlar Derneği, Kısa metrajlı film ödülünde aralarında bulunduğu 7 ödül ve çok sayıda plaket almıştır. (Baskı resme bakmak, 2011, s. 60). Nevide Gökaydın, Muammer Bakır, Nevzat Akoral, Müşide İçmeli gibi sanatçılar ile Gazi Eğitim Enstitüsü'nün ilk dönem sanatçılarından. Baskı sanatının gelişiminde önemli katkıları vardır.

"Hepimizin bilincini etkilemek için kadınların sanatı ifade biçimi olarak kullanmaları, fikirleri toplumsal gerçeklik kurgularına akıtmaları gerekir, kadınların kendi gerçekliklerini ancak bu şekilde yaratabileceklerdir. Şu ana kadar sanatlar genellikle yalnızca erkekler tarafından yaratılmıştır. Hayatın konuları kendi anlatımlarına göre duygusal yaşam sorunları, yanıtları ve çözümleri kendileri açısından yer vermişlerdir. Kadının özel durumunun sanatsal bağlama taşınması, yeni sanatsal ifadeleri yaratacak göstergeleri ve işaretleri oluşturacak, öte yandan kadınların geçmişten bugüne uzanan kaderlerini değiştirebilecektir. (Antmen, 2008, s, 246)"

Görsel 1.1. *Mürşide İcmeli, Hiroşima 79, 1979, çinko gravür,36/40,5*

Çağdaş sanatçılar, ülkemizde idealist sanat fikirlerini geliştirmek için verilen resim eğitimlerinin çocukluk döneminden yaşlılığa kadar olan zaman diliminde sürekli değişen iniş çıkışların olduğu sanat serüveninde toplumun kültürel imgelerinin unutulmamasına sosyal, üretken insanların var olmasını istemektedir.(Görsel 1.1) Evrensel değerlere ulaşmamız için Türk toplumunun hayatlarının ortalarında yaşamalarını sağlayacak fırsatların olması ve imkanların olduğu kadar çağdaş nitelikli eserlerle karşılaşılması ve bunların kabul görmesi gerekir.

Türk sanatının Türkiye`de son yüzyılda çağdaş anlamda sanat anlayışının ve sanat eğitiminin yayılmaya başladığı görülmektedir.60`lı yıllardan sonra sanat gelişim politikası doğrultusunda baskı resim gelişmeye başlamış ve daha sonra kurulan kurumsal ve özel baskı atölyeleri sayesinde sanatçıların taş baskı, gravür, ahşap baskı gibi teknikleri kullanarak Türk ressamların baskı sanatının gelişimindeki yolda ilk örneklerini oluşturmuşlardır.

Devlet Resim Heykel sergilerine 60`lı yıllardan sonra özgün baskı resim kabul edilmeye başlamıştır. Devlet tarafından alınan eserler devlet müzelerinin koleksiyonlarına dahil edilmeye başlanmıştır. 60`lı yıllardan itibaren 1930 kuşağı olarak bildiğimiz ilk kuşak özgün baskı sanatçıları Sabri Berkel, Nurullah Berk, Abidin Dino, Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi sanatçıların kendi özgün baskı atölyelerini oluşturmuşlardır.

Özgün baskı resim Ankara`da Gazi Eğitim öncülüğünde grafik derslerine ilave olarak konulmuş daha sonra 60`lı yıllardan sonra grafikten ayrılarak özgün baskı resim

üretimine yönelik gelişmeler yaşanmıştır. Tatbiki Güzel Sanatların Grafik bölümünde de özgün baskı resim faaliyete başlamıştır. Atölyelerin kurulmasıyla özgün baskı resim büyük gelişim görülmüştür. Anadolu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi gibi kurumların Çağdaş sanatlar müzelerine katkılarıyla özgün baskı resmin koleksiyon payı artmıştır. Baskı resmin Türkiye`de yapılmasında yapıtaşlarındandır. Çağdaş anlamda baskı resim üretim ve koleksiyonlaşmada nitelik ve kapsam bakımından iyi yerlere gelmiştir ve daha güzel evreler beklemektedir.

Sonraki zamanlarda genç sanatçıların özgün baskı resimde yarattıkları eserler hem ulaşılabilir hem de ekonomik olma imkanıyla birçok insana ulaşılabilirlik sağlanmıştır.

Türk sanatçıların desteklenmesi ve sanat alanında kültürel yapının ulusal evrensel bir yapıya ulaşması açısından önemli adımlar atılmıştır. Bu adımlar farklı kültürlerden oluşan Türk kültürel insan yapısının ortak anlayışla sanat eserlerinde de ortaya çıkan toplumun ürünü olmuştur. Türkiye`de çağdaş sanat anlayışının yaygınlaşması 19. Yüzyılın başlarında belirlenen sanat politikası sayesinde köklü sanat geçmişi olmayan bir toplumun kısa sürede ilerlemesi güç yollardan geçerek halen devam eden bir süreç halini almıştır. Devletin sanata olan desteği giderek artmış ve özel galeri bile olmayan o dönemde sanat eserleri devlet tarafından satın alınmıştır ve bir nevi Türk sanat kültürünün gelişmesini hedeflemiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren plastik sanatçıların sanat eseri üretmesi Anadolu'nun özelliklerinin yansıtması amacıyla yurt gezileri düzenlenmiş ve sonucunda Türk sanat tarihi açısından önemli eserler ortaya çıkmıştır. Atatürk döneminde yurtdışından yabancı sanatçıların gelmesiyle plastik sanatlarda bir yenilik ve çağdaş bir anlayış ortaya çıkmıştır. Çağdaşlaşma yolunda Batının ürettiği sanatsal eserlerin Anadolu`da anlaşılması kaçınılmaz hal almıştır. Cumhuriyet döneminde halk arasında sanatın anlaşılması nitelikli bir eğitimle çözülmüş sanatın sadece üst tabakanın simgesi olmaktan çıkmış ve halkçı anlayışla yurda yayılmıştır. (Beksaç, 2000, s. 31)

Baskı resim sanatının özellikle Gravür alanında gelişimin başlaması Ergin İnan, Mürşide İçmeli, Asım İşler, İsmail Türkmen gibi sanatçıların genellikle Ankara ve İstanbul`da çalışmalar üreten baskı resim alanında öncülük yapmışlardır. Tatbiki Güzel Sanatların Eğitime başlamasıyla gravür, taş baskı gibi teknikler çoğalmaya başlamıştır. Genellikle gerçek anlamda baskı sanatı yurt dışında eğitim ile enstitülerde yapılan öğretimle etkili olmuştur.

“İlk zamanlar resim dersleri yabancı sanatçılar ve resim öğretmenleri tarafından yürütülmüşse de, zaman içinde bu kurumlardan yetişen Türk eğitimciler yabancı öğretmenlerin yerini almıştır. Bu amaçla yurt dışına sanat öğrenimi görmek üzere öğrenci gönderilmesine de bu dönemde başlanmıştır. (Başkan, 1997, s. 42)”

Türkiye’de özgün baskı resim sürecine başlamasına baktığımızda 60’lı yılların yükseliş yaşadığı görülmektedir. Sosyal ve kültürel yapısı bu yıllarda oluşmaya başlamıştır. Resim sanatı gibi gerekli ilgi ve değeri bulamamıştır. 70’lerden sonra sadece özgün baskı üzerine yoğunlaşan sanatçılarımız olmuştur. Bunun nedeni arasında Gazi Üniversitesi ve Marmara üniversitesi gibi kurumların faaliyete geçmesi ilk başlarda yabancı uzmanlarla başlayıp gelişmesi sayesinde olmuştur. 80’li yıllarda özgün baskı yapan özel atölyelerin ve toplumun bu sanatı benimsemesiyle yurt içi ve yurt dışı alanda kendini göstermiştir. Bu günlerde de birçok sanatçı resim yanı sıra özgün baskı çalışmaları yapmaktadır.

“Buna karşı 1980 sonrası gelişmelerin, baskı resimde yarattığı değişimi görmek net değildir. Özellikle 1980’lerden sonra kültürel olgularla birlikte sanatın daha çok tartışılmaya başladığı süreç, yukarıda söz konusu ettiğimiz disiplinler arası bir zemin oluşumuna kaynaklık etmesine de, baskı resim algısında önemli bir değişim yarattığı gözden kaçmamaktadır. Bu değişim daha çok yapıtın kavramsal boyutunu önemseyen iki boyutlu yüzeyin ve imgenin kullanım ve ilişkilendirmelerinden doğan yeni kurgusal yapıtların mekanda dışlamayan bir sunum şekliyle kendini göstermektedir. (Baskıresme Bakmak 2012, s.27)”

Türkiye’nin ilk çağdaş özgün baskı resim müzesi olan bu yapı Süleyman Saim Tekcan tarafından oluşturulmuştur. (Görsel 1.2.) İmoga 1974’te temelleri mütevazı bir baskı resim atölyesi olarak başla ama 30 yılı aşkın zaman içinde nitelikli bir sanat müzesi olarak dünya standartlarına ulaşır. Baskı sanatının gelişmesinde önemli rol oynayan önde gelen kurumlardır. Üniversitelerin güzel sanatlar fakültelerinin sanat eğitimi bölümlerinin çoğalmasıyla sanatçıların yetişmesi ve yetkinlik kazanması gerçekleşmiştir.

Görsel 1.2. *Süleyman Saim Tekcan*

Özgün baskı sanatının uluslararası standartlarda temsil eden sanatçıların çoğalmasıyla alanında uzmanlaşmış sanatçı, eğitimcilerin kendilerini yurtdışında ve yurtiçinde belli etmesi Türkiye açısından olumlu sonuçlar vermiştir. 19. yüzyılda Sanayi Nefise'den beri Paris'ten gelen Leopold Levy gibi eğitimcilerin kurduğu gravür atölyesi o günden alt yapısını atarak günümüze kadar gelişmesi sağlanmıştır. Türkiye'nin medeniyet beşiği olduğu yer olması nedeniyle baskiresimde özgün konu, tarz ve nitelikli yapıtların zamanla ortaya çıkması dünyanın önemli merkezlerinden biri olmuştur. (Görsel 1.3.)

Görsel 1.3. İMOGA, İmoga.org.com

İmoga'nın oluşum yolculuğunda Süleyman Saim Tekcan'ın 60'lı yıllardan başlayan azim ve kararlılığıyla Türk sanatının uygarlık seviyesinin yükselmesinde baskı sanatının yaygınlaşmasında önemli katkıları vardır.

Mürşide İçmeli gibi önemli sanatçılar İmoga'nın oluşu hakkında şöyle ifade eder;

“Günümüzde ülkelerin uygarlık düzeyleri sadece bilim ve teknikteki başarıyla değil, güzel sanatlarda ortaya koydukları yapıtlarıyla da değerlendirilmektedir. Yaşam boyu güzel sanatlarla iç içe olduğumuz bir gerçek. Sanatsız bir toplum düşünülemez. Geride eser bırakmayan toplumlar, tarihten silinip kaybolmuşlardır. Sanat ürünleri her şeyden önce ülkelerin hazineleridir. Güzel sanatlar değince daha çok görsel sanatlar; mimari, resim, heykel, özgün baskiresim, tasarım akla gelir. İki veya üç boyutlu bir çevrede yer alırlar ve görerek algılanan etkinliklerdir. Bunlar; sokaklar meydanlar, her türlü kapalı alanlardır. Geçmişte oluşan, değişerek ve gelişerek günümüze gelen yapılar, çağdaş düzeyde şekillenerek gelecek nesillere aktarılması, onların korunmasıyla olanaklıdır. Bu korumanın en iyi ortamları da müzelerdir. Müzeler, insanlığın gelişiminin aynasıdır. Farklı kültürlerin insanlığa tanıtılmasını sağlayan hem geçmişin hem günümüzün değerlerini bize sunan yerlerdir.

Bizde müzeciliğin başlama tarihi pek eskilere dayanmadığı halde son yıllarda birçok müze hayata geçirildi. İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde kurulan resim ve heykel müzelerinin yanında üniversitelere bağlı görsel sanatlar müzelerinin açılması, öğrencilerin kültürel düzeylerine katkıda bulunması bakımından övgüye değer. Asıl sevindirici olan özel müzelerin kurulmasıdır. Bu müzelerin en mühimlerinin biri de Prof. Süleyman Saim Tekcan tarafından açılan İstanbul Grafik Sanatlar Müzesidir. (İçmeli, İmoga, 2006, s. 10)”

Özgün baskı sanatını yurttan yaygınlaşmasıyla beraber ilk donanımlı atölyeyi Süleyman Saim Tekcan Avrupa'dan getirdiği bilgi birikimiyle makine ve donanımları oluşturdu. Türkiye'de özgün baskı adına bir örnek atölye oluşturmuştu. Kuruluşundan on yıl sonra Çamlıca'da yeni binasına taşınmış ve uluslararası alanda da ismini duyurmuştu.

Artess özgün baskı atölyesinde sanatçılar çalıştıkları ve atölyeyi kullanımın bedeli olarak bir adet eser bırakmaları gerekmektedir. Bu atölyenin otuz yılı aşkın deneyimiyle sanat tartışılan aynı zamanda üretim merkezi olarak kullanılan bu yapı 2004 yılında amacına yönelik daha kapsamlı bir yapıda Anadolu yakasında İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi'nde kurulmuştur. İmoga'nın bünyesinde geçmişten günümüze arşiv olarak dijital ortamda da yer almaktadır.

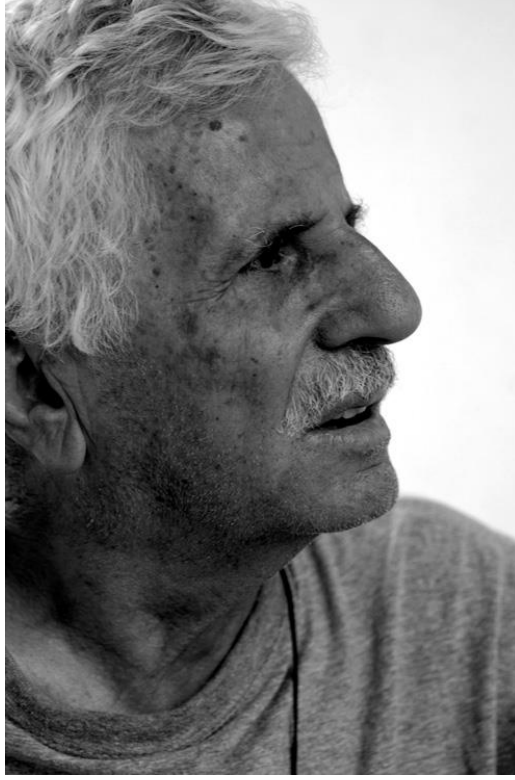
“Resim sanatının gelişmesine katacağı ivme nedeniyle özel müzelerin açılması sanıldığından da daha büyük değer taşır. Sanatçıların sayısal artışının yanı sıra ve daha önemli olan düzeylerinin varlığını gerçekleştirecektir özel müzeler. Sergileme olanaklarının artmasının yanı sıra çağdaş sergi alanlarının karşılaştırma, kıyaslama ve tartışma ortamlarının yaratılacağı mekanlar olarak müzeler, sanatımızın gerçek değerini yansıtan aynalardır.

Bu bağlamda açılan ve bu kıvılcımla birbirlerini izleyerek açılacak olan müzelerin niteliksel ve niceliksel kalitelerinin düzeyi; önemlerini belirlemekle kalmayacak, kalıcılıklarını da güdümlenecektir. Öncelikle modern kent yaşamının en temel öğeleri olan müzeler, kentin dokusu içinde var olmalı ve çağdaş sanat ve kültürün kent yaşamının vazgeçilmez bir parçası olduğu gerçeğini vurgulamalıdır. Müze kavramının ilk tanımı, koleksiyonun değeri ile açıklanacaktır. Tek tek ve belirli hedefi içermeden biriktirme, ödünç olarak toplama dışında müzenin belirli tarihsel süreçleri, belirli sanatçıları bütün dönemlerinin örnekleriyle tamamlayabilecek yapıtlara sahip olmaları beklenirken ve varlıklarının anlamını açıklayan niteliktedir. (Giray, 2006, s. 12)”

İKİNCİ BÖLÜM

2. DEVLET BURSU İLE YURT DIŞINDA BASKI SANATLARI EĞİTİMİ GÖREN SANATÇILARIN VE TÜRKİYE'YE KATKILARI

2.1. Nevzat Akoral

Görsel 2.1. *Nevzat Akoral*

Nevzat Akoral (Görsel 2.1) 1946 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünü kazandı. 1946'da girerek Refik Epikman, Malik Aksel, Şinasi Barutçu, Ferit Apa gibi deneyimli sanatçı öğretmenlerin öğrencisi olmuştur. (Yüksel, 2002, s. 34-36) Okulun son sınıfındayken stajını ilköğretim genel müdürlüğünden alınarak Atatürk lisesine resim öğretmeni olarak atanan Köy enstitüleri kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'un yanında yapar. Bunu Çok büyük bir şans olarak bulur.

Sanatçı, Erzincan'da askerlik görevini yaptı. 1949 yılında Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsüne atandı. Buradan sonra Hasanoğlan Köy Enstitüsüne ataması yapıldı.

“Baskı resim türünde yaptığı çalışmalarında kırsal kesim insanını ve yaşamını işleyen sanatçı, yağlıboya tekniğiyle de benzer konular üzerinde çalışıyor. Doğaya olan tutkusu çevre duyarlılığı ve insan sevgisi onun sanatının kaynağını oluşturuyor.

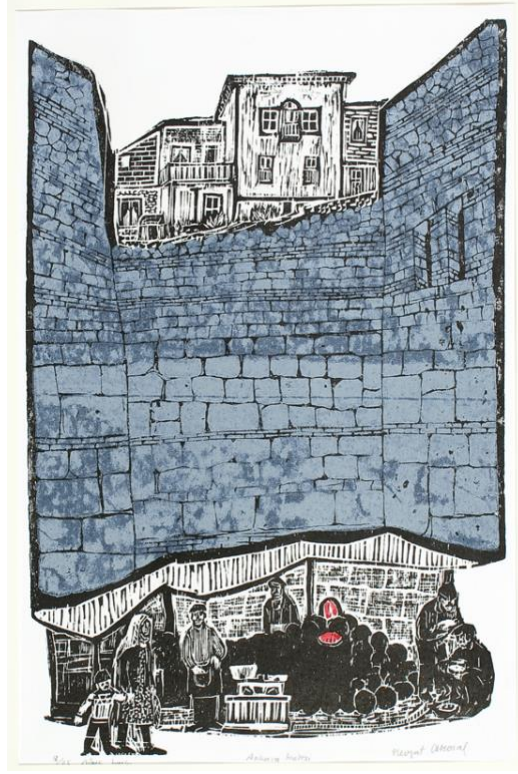
Sıcak bir günde gölde serinlemeye çalışan mandalar bu kez resmin konusu oluyor. Gölün durgun suyu arkadaki corak tepelerin üstü açık havanın yarattığı buğulanmanın duygusunu verirken ön planda peş peşe suya giden mandalar. Anadolu’da sıkça görülen sıradan bu konuyu pentür düzeyinde yeniden yorumluyor.” (Ersoy, 2014, s.44)

1951-1956 yılları arasında Gölköy Köy Enstitüsü’nde görev yaptıktan sonra Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Okulu’na geçmiştir. Liselerde ve öğretmen okullarında öğretmenlik yıllarından sonra 1962’de burslu olarak grafik alanında öğrenim görmek üzere İndiana Üniversitesine gitmiştir. Akoral’ın resimlerinin içtenliğinde, renklerin temizliğinde, o yıllarda yakından görme fırsatı bulduğu Van Gogh’ın resimlerinin payı büyüktür. (Yüksel, 2002, s. 36-37) Orada Grafik dalında çalışmalar yaptı. Yurda döndüğünde Gazi Eğitim Enstitüsünde göreve başladı.

1960 sonrası Nevzat Akoral gibi sanatçılar sanat çalışmalarını sürekli sürdüren sanatçıların Gazi Eğitim Enstitüsü gibi bütün Türk sanatına, sanat eğitimine, akademik başarıya ve günümüzde başarılı nitelikli sanatçıların yetişmesine öncülük etmiştir.

1976 yılında emekli olana kadar birçok sanatçı yetiştirdi. Böylece nitelikli, yenilikçi, çağdaş bir sanat ortamında eğitimci ve sanatçı kimliğiyle sanat hayatını sürdürdü. Nevzat Akoral baskiresim, boya resmi gibi birçok teknikte sürekli araştıran üreten bir insandır. (Görsel 2.2) Birçok teknikte öğrencilerine yol göstermiştir. Sanatçı eserlerinde yalın, doğal anlatımı ve siyah- beyaz ağaç baskıları sanatında önemli özelliklerini oluşturur. (Görsel 2.3)

Nevzat Akoral, Anadolu’nun yaşam ve doğal hayatını odaklanarak genelde figüratif eserler ortaya koymuştur. Sanatçının eserlerinde grafiksel, kontürler, lekeler yoğun biçimde vardır. Bu durum uyum içinde görülür. Figüratif anlayışın hakim olduğu Türk kültürünü yansıtan eserlerinde motifler koyu açık renklerle desteklenmiştir. Genellikle linol, ahşap çalışan sanatçı figüratif kompozisyonları özgün bir biçimde Anadolu’nun kırsal durumunu eserlerine aktarmıştır. Toplumsal gerçekçi anlayışa yaklaşım olarak benimser ve bu durum resimlerinde toplumun sosyo ekonomik durumu hakkında vardamalara varır.

Görsel 2.2. Nevzat Akoral, *Ankara Kalesi, Ağaç Baskı*, 51/33 cm, *Çağdaş Sanatlar Müzesi Koleksiyonu*

Görsel 2.3. Nevzat Akoral, *Pazarda Arabacılar, Ağaç Baskı*, 1967, 63/41 cm, *Çağdaş Sanatlar Müzesi koleksiyonu*

Sanatçı konularını işlerken genellikle özgün baskı tekniklerini uygulamıştır. O dönemde ağırlıklı olarak linol ve ağaç baskı çalışmaları yapmıştır. Akoral eserleriyle

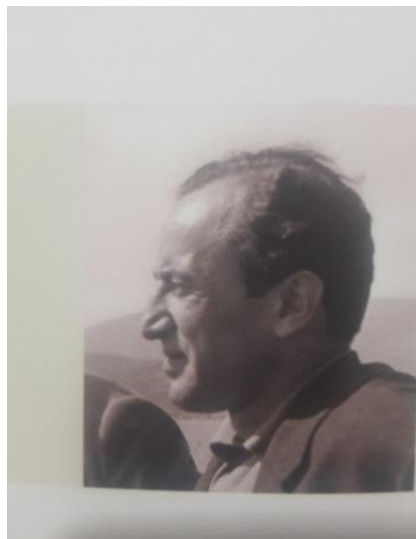
sanat camiasında kendini kanıtlamıştır ve daha sonraki dönemlerinde yağlı boya tablolar yapmıştır.

“Akorat’ın “Pazarda Arabacılar” isimli ağaç baskı tekniğinde yapılmış eserinde, kompozisyonun örüntü kurgusundan anlaşılacağı üzere günümüzde pek rastlanılmayan bir meslek grubu, Türkiye’nin diğer yerleşim alanlarının olduğu gibi Ankara’nın da sosyo-kültürel yapının bir göstergesi olan pazarlarda günlük iş yaşamları içinde at arabaları ve arabacılar tasvir edilmiştir. Nevzat Akoral’ın bu eserinde tasarım alanı dikeyine ve yatayına beşe bölünmüş, kompozisyonun alt 10/25’lik bölümüne at arabacılarını betimleyen figürler yerleştirilmiştir. Yüzeyin ortasında kalan 1/5’lik kesişim alanına ortada yanan ateşin dumanını simgeleyen lekese alan konumlandırılmıştır. Resmin üst kesişim alanında kalan bölüme ise at arabaları kompoze edilmiştir. Tasarımda resim yüzeyi açık, arabacılar ve at arabaları koyu, üst ve alt koyu lekeleri birbirine bağlayan duman imgesi ise orta leke algısı içinde bir kurgu düzeniyle planlanmıştır denilebilir. (Çoban, 2021, s. 141)”

Nevzat Akoral, özgün baskı sanatçıların içinde sanatı iyi boyutlara ulaşmasında Türkiye’de öncülük etmiş belli sanatçılar içinde yer alır. Baskı resimlerinde Anadolu insanının sosyal yaşam tarzına sanatçının zihnindeki düşünceleri gerçek yaşam imgelerini kullanarak eserlerini içe alan ifadelerle rastladığı görülür. Malzeme olanaklarının çok iyi değerlendirilerek, estetik kaygıların içinde olduğu özgün eserler üretmiştir.

15’in üzerinde kişisel sergi açtı, yurtiçinde ve yurtdışında çok sayıda karma sergiye katıldı.

2.2. Muammer Bakır

Görsel 2.4. Muammer Bakır

Muammer Bakır (Görsel 2.4) Çağdaş Türk ressamlarından olan sanatçı öğretmen olarak Gazi Eğitim Enstitüsünde çalışmış vefatına kadar Plastik Metal atölyesini yürütmüştür. Çok yönlü olan sanatçı yağlıboya, ağaç baskı, metal gravür, suluboya, monotipi ve kitap resimleri ile uğraşmıştır. Bunun haricinde Plastik metal atölyesinde bakır rölyef, tel işleri, metal heykel konularında çalışmıştır. Ancak özgün baskı konusunda özellikle ağaç baskı konusunda kendini daha geliştirmiştir ve tüm sanat çevrelerince takdir toplayan başeserler yaratmıştır.

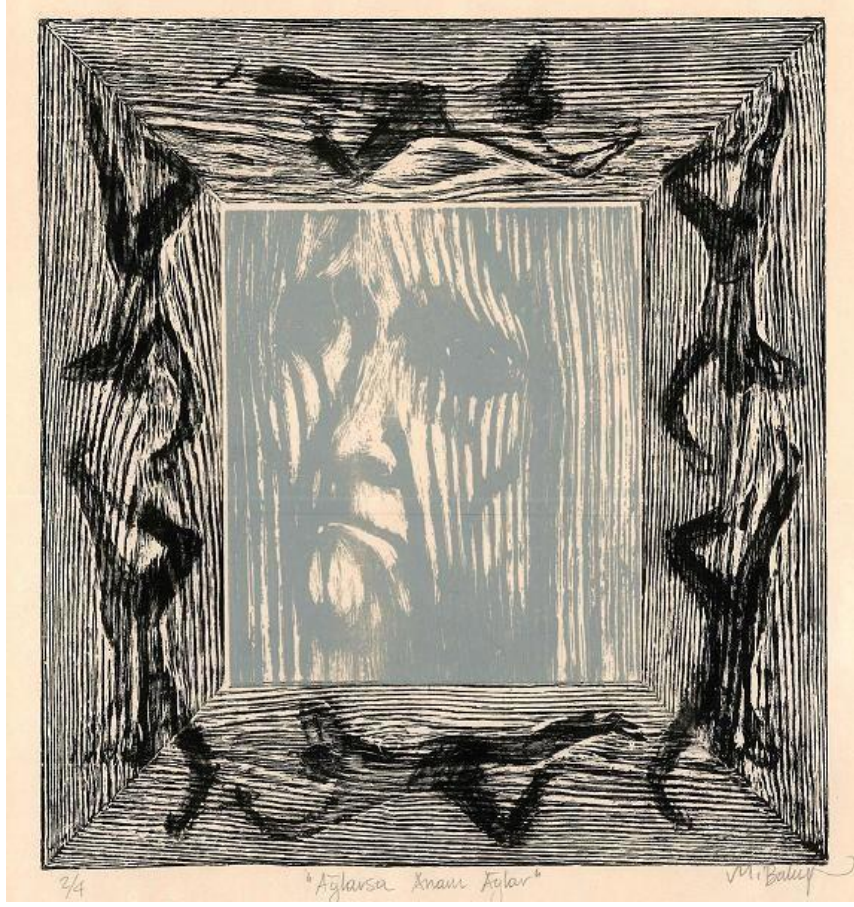
Eserlerinde daha çok toplumsal temalara değinmiş ve Anadolu insanının yaşamını irdelemiştir. Köy yaşantısını daha iyi tanıyabilmek için bu amaçla birçok defa değişik yörelerde ziyaretler yaparak inceleme, fotoğraf ve desen çalışmaları yapmıştır.

“Muammer Bakır, ilk dönem baskı resim çalışmalarında figürleri ve konuyu geometrik bir biçim anlayışında ele alarak Anadolu insanının yaşamını ve günlük yaşam sahnelerini betimlemiştir. Sanatçı dönem kompozisyonlarında figürlerin vurgularının güçlendirmek amacıyla siyah zeminle birleşen dış kenarlarını siyah zeminden beyaz konturlarla ayırtmıştır. Sonraki çalışmaların da ise figürler silüete dönüşerek ayrıntılardan arındırılmıştır. (Akkaş, 2017, 53-54)”

1969 yılında bir gün eve sevinçle döner ‘Tarla adlı eseri İtalya’da ödül kazanarak Carpi- Xiloproplay Müzesine kabul edilmiştir.’ (Musea della Xilografica Carpi)

1971 yılında New York State University ve Ben-Abbey Grey vakfının ortaklaşa düzenlediği “Çağdaş Türk Resim Sanatı” sergisine giren 24 önde gelen Türk sanatçısı ile birlikte katılır.

1979 yılında o günkü anarşik olaylarında her gün ölen genlerin annelerine itafen “Ağlarsa Anam Ağlar” adlı eserini yaratır. Meslek hayatı boyunca sayısız karma sergide, Devlet Resim Heykel sergisi ve Özel sergilerde eserleri bulunur. (Görsel 2.5) (Pekmezci)

Görsel 2.5. Muammer Bakır, *Ağlarsa Anam Ağlar*, Ağaç Baskı, 1979

Gazi Eğitim Enstitüsünde asistan olarak göreve başlayan Bakır yaşamı boyunca görev yapacağı baba mesleğine daha yakın olan Plastik Metal Atölyesini seçer ve bir süre sonra aynı okulda tanıştığı genç öğretmen Melahat Bakır ile evlenir.

1964 yılında devlet bursu ile Amerika'da Boston ve New York'ta litografi ve kitap resimleri konusunda eğitim görür, Türkiye'de çok sayıda çocuk ve ders kitabı resimlemesinde görev alır. (Görsel 2.6)

Görsel 2.6. Muammer Bakır, *Hindiler*, Ağaç Baskı, 1980

Cumhuriyet sonrası Türk resminde; Muammer Bakır ismi, bugün hepsi sanat çevresinde iyi bilinen Necdet Pençe, Refik Ekipman, Malik Aksel ve Şinasi Barutçu'nun tohumlarını attığı “Gazi Eğitim Enstitüsü 50’li yıllar kuşağı” olarak tanımlanabilen Nevzat Akoral, Mustafa Aslıer, Mürşide İçmeli, Hidayet Telli, Adnan Turani, Nevide Gökaydın, Hamza İnanç, Mustafa Tömekçe, Kayıhan Keskinok ve Turan Erol ile anılmaktadır. Aynı öğretim kurumunda o yıllarda okuyan Zafer Gençaydın, Hasan Pekmezci, Mustafa Ayaz, Süleyman Saim Tekcan, Zahit Büyükişleyen, İsmail Gümüş, Nadide- Halil Akdeniz, Mehmet Subaşı ve Osman Akbay gibi değerli öğrencileri günümüzde Türkiye'nin önde gelen sanatçıları arasında yerlerini almıştır. (Ankara Resim Heykel müzesi)(Görsel 2.7)

Görsel 2.7. Muammer Bakır, *Sürü ve Çoban*, Ağaç Baskı, 1980

Muammer Bakır Anadolu insanının günlük hayatından bölümlerini geometrik biçimlerle eserlerine yansıtmıştır. Figürlerindeki yüz ifadeleri ve ahşap baskının olanağını sağladığı detay resmin duygu boyutunu arttırmıştır. Kompozisyonlarında ele aldığı ana durum ön arka ilişkisi kontraplak ve tahtanın yüzeyde bıraktığı damarlı yapının eserlerine etkisini yoğun biçimde görülür.

Gözleme dayalı toplumsal figürleri eserlerine aktarırken aynı zamanda ağaç baskının doğal yapısını ortaya çıkarır. Türk toplumunun günlük durumunu ortaya koyar. Tasarımlarında baskının geometrik ve sade biçimlerin uyumunu koyu ve açık renklerle sonuca ulaştırır. Resimlerin kompozisyonlarında insan psikolojisini doğudan etkileyen bir duruş ve ifade biçimleri yaratmıştır.

2.3. Atilla Atar

Görsel 2.8. *Atilla Atar*

Atilla Atar (Görsel 2.8) Edirne Erkek Öğretmen Okulundan mezun olur. Ödemiş-Balabanlı köyüne okul müdürü olarak atanır. Fakat Atilla Atarın hedefleri daha büyüktür. Köyde iki ay gibi süre görevi olan öğretmenlik macerası 1962`de Gazi Enstitüsünün sınavlarını kazanmasıyla biter. Gazi Eğitim Enstitüsü eğitim süresince Adnan Turani, Ziya Ünal, Nevide Gökaydın, Turan Erol gibi sanatçılardan yararlanma imkanı sağlar. Mezun olduktan sonra 1965`te Malatya -Akçadağ ilk öğretmen okulu Resim iş öğretmenliği ve Müdür yardımcılığı yapar. Ardından 1968`de İzmir-Bergama Resim iş öğretmenliği ve müdür yardımcılığına atanır. Burada tam anlamıyla yağlıboya resme başlar gelecek işleri için sanatının temellerini atmış olur.

Atilla Atar`ın Paris Ecole Nionale Süperiure des Beaux Arts yılları 1973 yılında Milli Eğitim Bakanlığının Eğitim Enstitülerine öğretmen yetiştirmek amacıyla uzman öğretmenlik için Enstitü sınavlarına girer ve uzmanlık eğitimi almak için yurt dışına gitme hakkı kazanır. 1973 yılında Ankara Devlet dil okulunda iki yıl Fransızca dil eğitimi alarak 1975 yılında Paris Ecole Nionale Süperiure des Beaux Arts öğrenimine başlar. 1976 yılında yaz tatilinde dört ay olan İstanbul-Tuzla`da asteğmen olarak askerliğini bitirir ve Paris`e geri dönmek ister ancak Milli Eğitim Bakanlığı bir yıllık yurt dışı eğitimini yeterli görür sonra Buca Eğitim Enstitüsüne başvurarak sanat kariyerini burada sürdürür. 1977 yılında DYO yarışmasına katılarak onur belgesi alır. 1978`de Buca Eğitim Enstitüsüne atanır.

Hemen sonra yarım kalan yurtdışı eğitimi hakkını kazanarak Paris Ecole Nionale Süperiure des Beaux Arts` a giderek orada özlem duyduğu Litografi eğitimini devam ederek Kavaklar serisini yapar. (Görsel 2.9)1981`de ani bir kararla dönen Atar Bolu Gökaya Lisesine kadrosu çıkar. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim fakültesinde olan kadro açığından yararlanarak dosyasını sunarak kabul edilir. Bu bünyede öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlar.

1985 yılında Anadolu Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksek Okuluna öğretim görevlisi olarak kadro alır. Sonra 1986 yılında Mimar Sinan Üniversitesinden Sanatta Yeterlilik olarak Yardımcı Doçent unvanı alır. Anadolu Üniversitesine baskı resim atölyesi 1987 yılında kurulur. “Soyutlananlar” adıyla baskı resimler yapmaya başlar. Daha sonra “Dönüşüm” serisini oluşturur. (Görsel 2.10) 1987 yılında Uygulamalı Güzel Sanatlar Okulunda Müdür yardımcılığına başlar. 1989 yılında Anadolu Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksek Okulu bünyesinde Doçentlik unvanını alır.1995 yılında profesör unvanını alır.

Görsel 2.9. Atilla Atar, *Kavaklar 1*, 1981, Litografi, 495/350 mm, No: k1-5

Görsel 2.10. Atilla Atar, *Dönüşüm*, 1989, Litografi, 634/935 mm, No: D1-4

Anadolu Üniversitesinde birçok workshop düzenlemiş resim, heykel, fotoğraf, grafik gibi alanlarda farklı zamanlarda çalışmalar ortaya konulmuştur. Birçok eser Çağdaş Sanatlar Müzesinde sergilenmektedir ve müzenin koleksiyonuna eklenmiştir. Çağdaş Sanatlar Müzesi Türkiye'nin önde gelen müzeler arasında yerini almaktadır.

1997 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan yardımcılığına seçilir. Atilla Atar 2001 yılında Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığına başlamasıyla

fakülteye olan katkıları fazlasıyla kendini göstermiştir. Baskiresimin yaygınlaşması için Baskı resim ana sanat dalı olma olgusunu gerçekleştirmiştir. Baskı sanatları bölümünün dünya standartlarında seviyeye ulaşması konusunda bölümün eksiklikleri giderilmiş ve Türkiye'nin ilkleri arasında yerini almaktadır bu altyapı ile daha güzel yerlere gelecektir. Anadolu Üniversitesi Baskı Sanatları Bölümünün ilk Bölüm Başkanlığını Atilla Atar yapar. Yine 2002 yılında Çağdaş Sanatlar Müzesinin kurulmasında öncüdür. (Görsel 2.11)

Görsel 2.11. *Çağdaş Sanatlar Müzesi*

Biri yurtdışında 24 kişisel sergi açan sanatçı, yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda sanatsal etkinliğe katıldı, 15 ödül aldı. Önemli bulduğu iki ödülü; 1995, 56. Devlet Baskı Resim Yarışması Başarı ödülü ile 2000 yılı Sanat Kurumu Yılın Sanatçısı Ödülüdür.

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Baskı Sanatları Bölümü Öğretim Üyesi, Çağdaş Sanatlar Müzesi ile Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü olarak emekli olmuştur.

Atilla Atar ile söyleşi:

1. Sanat eğitimciliğiyle birlikte değerlendirdiğimizde sanat yaşamınızdaki kırılma noktaları nelerdir?

Atilla Atar: Sanat yaşamımda yeni dönemlerin oluşmasındaki kırılma noktalarımın en başında, yurtdışında Baskı resim dalında uzmanlık eğitimimi sayabilirim. Gençlik dönemlerimde yurtdışında ve özellikle Paris`te eğitim görmeyi çok arzu ediyordum. Bu fırsatı 31 yaşında yakaladım ve Devlet bursuyla 1975-76 ve 1980-81 yıllarında gittiğim Paris Ecole Nationale des Beaux Arts`da baskıresim tekniklerinde eğitim gördüm, litografi tekniğinde uzmanlık eğitimimi tamamladım. Prof. George Dayez (1907-1991), Abraham Hadad (1937) ve Prof. Bertrand Dorny (1931-2015) atölyelerinde yaptım.

Okulum, Saint Germain des Pres`de Seine nehri kenarında Quai Malaquais ile rue de Bonnapart`ın kesiştiği alanda 1682`de kurulmuş. Louvre Müzesiyle karşı karşıya. Müzesi, şapeli, muhteşem kütüphanesi, ünlü sanatçıların tabloları ve heykelleriyle donanmış iç avluları olan okuldan mezun ünlü sanatçıların bazıları; Jean-Auguste-Dominique Ingres, Jacques-Louis David, Charles Garnier, Jean-Baptiste Carpeaux, Gustave Morueu, Henri Matisse, 20. yy`dan, Constantin Brancusi, Paul Landowski, Andre Dunoyer de Segonzac, Cesar, Andre Masson. Çağdaş sanatçıların birkaçı; Carole Benzaken, Marc Des grandchamps, Sylevie Fanchon, Bernard Pifaretti ou Anne Rochette.

Ayrıca Paris, sanat etkinlikleri, müzeleri, sanat galerileri, anıtları, meydanları, mimari yapıları, katedralleri, kafeleriyle son derece zengin bir sanat ve kültür kenti. Hafta sonlarında gittiğim Centre George Pompidou`da (George Pompidou Kültür Merkezi) altmış binden fazla çağdaş sanat koleksiyonuna sahip Musee National d art Moderne, sergi salonları, çok zengin bir kütüphane, sinema, kafeterya, satış reyonları bulunuyordu. Sanat merkezinin önündeki meydan da sokak sanatçılarının performanslarını sergilediği günün her saatinde, hareketli ve şenlikli olurdu. Paris`te Grand Palais, Petit Palais, Musee d Orsay, Musee d Louvre gibi daha birçok müze ve sanat galerilerini gezmek, sanat eserlerini izlemek, sanatçılarla tanışmak hayacan vericiydi.

Bir başka kırılma noktası, üç büyük kentimiz dışında ilk kez bir Anadolu kentinde, Anadolu Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi`nin kuruluşunda görev almam. On yıl dekan yardımcılığı, bölüm başkanlıkları ve 2001-2007 yılları arasında dekanlık görevim sırasında, fakültede takı atölyesi, bronz döküm fırını, Baskı Sanatları Bölümü atölyeleri, Cam Bölümü atölyeleri ve diğer birimler kuruldu. Eğitim- öğretimin sağlıklı sürdürülmesinin yanı sıra, gerek yurtta gerekse yurtdışında türlü etkinlikler (sergiler, konferanslar, söyleşiler atölye çalışmaları, geziler, mezunlarla buluşma vb.) gerçekleştirildi. Sanat çevrelerince de ilgiyle izlenen fakültemiz, “Kısa sürede büyük

gelişme sağlayarak ülkemizin güzel sanatlar alanında önde gelen eğitim kurumlarından biri haline gelmesi, öğrenci- öğretici- teknisyen üçgenini başarıyla oluşturup fakültenin tam zamanlı öğretim- üretimde olması, mezunlarının piyasada aranır hale gelmesi, bulunduğu kent dokusuyla uyum içinde toplumda plastik sanatlara duyarlılığın artırılması yönündeki etkinlikleri, oluşturmaya başlattıkları koleksiyonu kısa sürede büyüyerek Türkiye`nin önde gelen çağdaş ressam ve heykeltıraşların yapıtlarından oluşan bir çağdaş sanatlar müzesini oluşturarak halka açması, üç büyük kentin yanı sıra Anadolu kentlerindeki yeni üniversitelerde de sanat öğretiminde iddialı ve başarılı olunabileceğini kanıtlaması nedeniyle” Çağdaş Sanatlar Vakfı tarafından 2004 ÇAĞSAV Kurumsal Onur Ödülü`ne değer görüldü.

Kurduğum litografi atölyesinde ders vermem, sanatsal çalışmalar yapmam ve bu atölyede önemli sanatçıların baskı resimlerini birlikte gerçekleştirmemizi de bir kırılma noktası olarak değerlendiriyorum. (Görsel 2.12) Birlikte çalıştığım sanatçılar; Mürşide İçmeli, Süleyman Saim Tekcan, Mustafa Plevneli, Cahit Burak, Mustafa Ayaz, Gül Derman, Oya Kınalı, Ali İsmail Türemen, Berna Türemen, Fevzi Karakoç, Abdullah Demir, Devabil Kara, Murtaza Fidan, Kamil Masaracı, Semih Balcıoğlu, Tan Oral, Ercan Akyol, Semih Poroy, Emre Ulaş, M Rolf Escher, Kunt Willich, Tadayoshi Nakabayasha, Micha Kloth, Martin Baeyens, Mihuaru Shiota ile anılar ve kalıcı dostluklar kazandım.

Görsel 2.12. Anadolu Üniversitesi, Litografi Atölyesi

Ülkemizde bir ilk olan Baskı Sanatları bölümünü açmamı da bir kırılma noktası olarak değerlendiriyorum. Bölümün alt yapısının ve oluşumunun başlangıcı Baskı resim atölyelerini kurduğum 1978'e dek uzanır. Kurduğumuz Baskı resim atölyelerin tam donanımlı hale gelmesiyle birlikte Baskı Sanatları Bölümü, ülkemizin gereksinim duyduğu sanatçı ve alanında uzman elemanları yetiştirmek amacıyla 2000- 2001 Eğitim-öğretim yılında öğretime başladı.

Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi'nin kurucu müdürlüğüyle birlikte koleksiyonunun oluşturulmasında önemli katkılarda bulunmam da bir kırılma noktası. 9 yıl süren müze müdürlüğü dönemimde sanatçı bağışları ve satın almalarla müze koleksiyonuna 550 eser kazandırıldı. Bunda o dönemlerde rektörümüz olan Prof. Dr. Engin Ataç'ın katkısı ve desteği çok büyük. Bu görev süresinde, müze salonlarında önemli koleksiyon sergilerini (T.C. Merkez Bankası Koleksiyonu'ndan bir kesit, Türkiye İş Bankası Koleksiyonu'ndan bir kesit, Quesen Taşbaskı koleksiyonu, Abidin Dino desenleri, Adnan Varınca Retrospektifi, Sadi Çalık heykel sergileri) gerçekleştirdik. Takvimler, sergi katalogları, eser kartpostalları basıldı. Son olarak bütün müze koleksiyonu katalog/kitap (463 sayfa)' la belgelendi.

Ernst August Quensen'in, koleksiyonundan bağışladığı 34 adet büyük boy litografisi ile Bilge Karasu'nun sağlığında bağışladığı koleksiyonu müze için önemli kazanımdı. Quensen koleksiyonu İstanbul, Ankara ve İzmir'de sanatseverlerin beğenisine sunuldu.

Müze, ART-İST 2005 15. Uluslararası İstanbul Sanat Fuarı'nda, Türk plastik sanatlarına katkıları ve destekleri nedeniyle "Koleksiyoner Kurum Onur Ödülü" ne, Eskişehir Sanat Derneği 2005 Müze Ödülü'ne 2006 Art-Forum Ankara Sanat Fuarı'nda "Kurumsal Onur Ödülü" ne değer bulundu.

2011 yılında emekli olmam da son kırılma noktası. Dile kolay 46 yıllık yoğun çalışma temposu bir anda sona erdi. Yaşar Üniversitesi'nde 4 yıl yarı zamanlı ders vermem boşluğu doldurdu diyebilirim. Emekli olduğumdan beri sanatsal çalışmalarına Eskişehir'de, özel atölyemde devam ediyorum.

2. Litografiye ve dolayısıyla Türk Baskı resim sanatına olan katkılarınız çok fazla, Türk Baskı resim sanatının geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Atilla Atar: Dünya sanat ortamında oldukça ilgi gören Baskı resim, ülkemizde de özellikle 1980'den sonraki ekonomik ve kültürel değişimlerin etkisiyle sanat piyasasında kendini kabul ettirdi diyebilirim. Baskı sanatları bölümlerinin açılması sonucu oluşan baskı resim kültürü ve altyapısı, baskı resim yapanların sayısında da bir artış getirmiştir. Bu sanatçıların, çok az da olsa geleneksel yöntemlerden deneysel baskı sürecine girdiklerine, çağdaş dünya sanatı ile uyumlu yetkin çalışmalarına da tanık oluyoruz. Son zamanlarda gerçekleştirilen bireysel ve ortak sergilerde, ulusal ve uluslararası baskı resim yarışmalarında, üniversitelerin ve sanat galerilerinin düzenlediği baskı resim sergilerinde, genç kuşak baskı resim sanatçılarının, çağdaş yetkin çalışmaları dikkat çekiyor. Bu gelişmelere internetin sağladığı sanal ortam, Dünya baskı resim sanatını, sanatçıların eseriyle tanımak, uluslararası yarışmalarını, çalıştay, bianel ve trianeleri anında takip etmek, sanat müzelerini gezmek, etkinliklere katılmak gibi kolaylıkların da katkısı oldu. Bu sayede kültürel değerın evrenselleşmesi, kültürel yakınlaşma, ülkeler ve toplumlar arasında kalıcı ilişkiler, dostluklar oluştu.

Sanat ve tasarım fakültelerinin çalıştaylar, bianeller ve sergiler gerçekleştirilmesi ve bu etkinlikleri kitap, kataloglarla belgelendirmesi menuniyet verici. Tüm bu gelişmeler Türk baskı resim sanatının gelecekte daha iyi yerlerde olacağına olan umudumu artırıyor.

3. 1985 yılından önce yurtdışında baskı resim sanatı eğitimi gören sanatçıların Türk baskı resim sanatına katkısı hakkında ne düşünüyorsunuz? Hangi sanatçıları takdir edersiniz?

Atilla Atar: 1985 yılı öncesinde, özellikle baskı sanatı üzerine eğitim gören sanatçılar yok denecek kadar azdır. Ancak, yurtdışında plastik sanatlar eğitimi görenlerin çoğunluğu Türk baskı resim sanatına eğitimcilikleriyle, ürettikleri baskı resimleriyle katkı sağlamış ve sağlamaktadırlar. Bir kısmı baskı resmi, esas uğraşı haline getirirken bir kısmı da sanat eğitimciliklerinin yanı sıra yaşamlarının bir bölümünü baskı resim çalışarak geçirmişler ve geçirmektedirler.

1965 yılından öncesini de kapsayan 1985 yılına kadarki dönemde yurtdışında eğitim gören bu sanatçılardan benim bildiklerim; Leopold Levy (1882-1966), Fahrelnissa Zeid (1991-1991), Aliye Berger Bolonoi (1903-1974), Turgut Zaim (1906-1974), Sabri Berkel (1907-1993), Ercüment Kalmık (1908-1971), Veysel Erüstün (1910-1987), Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975), Abidin Dino (1913-1993), Avni Arbaş (1919-2003), Nevide

Gökaydın (1923-1917), Adnan Turani (1925-2016), Nevzat Akoral (1926-2016), Mustafa Asher (1926-1915), Muammer Bakır (1926-1980), Orhan Peker (1927-1978), Adnan Çoker (1927), Burhan Doğançay (1927-2013), Mürşide İçmeli (1930-2014), Erol Akyavaş (1932-1999), Ali Teoman Germamer (1934-2018), Güngör İblikçi (1936), Gündüz Gölönü (1937-2015), Mehmet Güteryüz (1938), Süleyman Saim Tekcan (1940), Mustafa Plevneli (1940), Asım İşler (1941-2007), Hüseyin Bilgin (1942), Alattin Aksoy (1942), Altan Adalı (1942-1987), Teoman Südor (1943), Ergin İnan (1943), Mehmet Güler (1944), Atilla Atar (1944), Gören Bulut (1945), Hayati Misman (1945), Şükrü Aysan (1945), İ. Hakkı Demirtaş (1945), M. Zaim Büyükişleyen (1946), Mehmet Fırıncı (1947), Fatih Mika (1956), Mehmet Kuyunoğlu (1956-2001), Talat Enlil (1956), Ayşegül İzer (1959)' dir.

Bu sanatçı/ eğitimcilerin birçoğu yurda dönüşlerinden sonra da Batıyla ilişkilerini kesmeyerek baskı resim alanında organize edilen uluslararası bienallere, karma ve grup etkinliklerine katılmaları, başarı elde etmeleri evrensel kültüre eklemleme çabalarının bir yansımasıdır.

Saydığım sanatçıları, eserleriyle, sanat eğitimci, serbest sanatçı olarak Türk baskı resmine katkılarıyla takdir ederim. Ancak Türk Baskı resim sanatının eğitimine, gelişmesine ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunan, paylaşımcı ruhuyla bu alana tüm maddi varlığını harcayan Prof. Dr. Süleyman Saim Tekcan en çok takdir ettiğim sanatçıdır. S. Saim Tekcan, çalıştığı fakültelerde çok sayıda baskı resim atölyesi kurmuş, dersler vermiş, öğrenciler yetiştirmiştir. Farklı zaman ve mekanlarda kurduğu baskı resim atölyelerinde çok sayıda Türk ve yabancı sanatçı baskı çalışmaları yapmıştır. Önce Kuyubaşı'ndaki atölye sonra Çamlıca Sanatevi ve daha sonra da Artess'te oluşan bu sanatsal birikim ve eser bağışlarıyla İMOGA'yı (İstanbul Museum of Grafic Arts/ İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi) kurmuştur. Bugün, ülkemizin en zengin baskı resim koleksiyonuna sahip. Dünya'nın da sınırlı sayıda özel baskı resim sanatı müzelerinden biridir.

4. Anadolu Üniversitesi Baskı Sanatları Bölümü'nün kurulmasına olan katkınız çok fazla. Baskı sanatında yeni projeleriniz ve hedefleriniz neler?

Atilla Atar: Çalışarak üretmek, sergiler açmak, çalıştaylara, etkinliklere katılmak.

Atilla Atar 1978-1980'li yıllarda İzmir Buca Eğitim Enstitüsü döneminde Taşbaskı (Litografi) atölyesini yeniden işlenir hale kavuşturmuştur. 80' de Paris Ecole Nionale Süperiure Beaux Arts'da taş baskı hakkındaki teknik bilgi ve birikimi kullanarak gerekli malzemeler tedarik eder. Atar Buca'da olduğu dönemi şöyle betimler;

“Buca Eğitim Enstitüsüne girdiğimde donanımlı bir atölye yoktu. İki tane pres vardı. Biri çok eski büyük bir pres diğeri manuel bir presi. Ben manuel presi çalışır hale getirdim. Taşlar ise palet olarak kullanılmıştı. Hatta bazı taş kalıpların resim bölümünün önündeki su yolunun önüne döşenmiş olduğunu tesadüfen görmem üzere o kalıpları alıp atölyeye getirdik. Aslında o dönemde çok fazla eser üretmedim. Öğretmenlik yaptım ders verdim. Umut Türker ve Cuma Ocaklı ile hafta sonları okula gidip litografi atölyesinde çalışırdık. Zamanımızın çoğunu atölyeyi çalışır hale getirmek için harcadık. Okul dışında Asansör civarında Galeri Özgün diye bir atölyemiz vardı. Umut Türker, Cuma Ocaklı ve ben bu atölyede piyasaya yönelik çalışmalar yaptık. Okula gidemiyordum bazen. Öğrenciler dersleri boykot ediyordu. Bazıları da korkudan gelemiyorlardı. Buca'da o zaman gece okulu vardı. Sabah 9'da gidip gece 11'de çıkıyor olmamıza rağmen ders yapabildiğimiz zamanlar kısıtlıydı. 1978'den 1980'e kadar Buca'da geçirdiğim dönemde sürekli siyasi olaylar vardı. (Ülüş, Yüksek Lisans Tezi,2010, s. 64)”

Atilla Atar 1985 yılında Anadolu Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olarak güzel sanatlar biriminde, değişik bölümlerin derslerine girer. Eğitim Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültelerine oluşturulmak istenen Resim Bölümü düşüncesi hazırlıklarından itibaren en başından oluşum süreci içindedir. Yurtdışında aldığı litografi eğitiminin Türkiye'de en temel ayrıntısına kadar öğrencilerine aktarma duygusuyla litografi çalışmalarını büyük bir arzuyla sürdürmüştür. Dönemin rektörü Engin Ataç 1997-2001 yıllarında görev yapan daha önce de 1984-1992 yılında Uygulamalı Güzel Sanatlar yüksek okulu, 1992-1997 yıllarında Anadolu Üniversitesi rektör yardımcılığı görevini yapmıştır. Engin Ataç'ın sanata olan duyarlılığı sayesinde yüksek okul, 1986 yılında Grafik ve Seramik bölümleri eğitim ve öğretime açılmıştır. Bauhous eğitim düzeni ile çağdaş eğitim anlayışı uygulanmıştır. 1992'de Güzel Sanatlar Fakültesi adını almıştır.

Atilla Atar, Engin Ataç yönetiminde Resim Bölümü kurulmasına ilişkin hazırlıklar ve bu süreçte birebir ilgilenmiştir. Atilla Atar sayesinde 1978 yılında kurulan ilk baskı resim atölyesi oluşmuştur. Özgün baskı atölyesi o dönemde başta Grafik bölümü öğrencilerine 1992'den itibaren Resim bölümüne verilmeye başlamıştır. Türkiye'de ilk defa Anadolu'da kurulan bu yapı sanatın genç nesillere aktarılması, birikimlerin paylaşılması ve onlara katkı sağlanması konusunda ilkleri oluşturmaktadır.

Atilla Atar katkı ve birikimleriyle kısa zamanda tam donanımlı öğretim vermeye başlayan Baskı bölümü 2001 yılında öğrenci alma kararı almıştır. Eğitim sürecinde o dönemde Prof. Atilla Atar, Yrd. Doç. Gonca İlbeyi ve Yrd. Doç. Saime Hakan Dönmezer tarafından baskı resim teknikleri uygulanmıştır. Resim bölümü öğrencileri seçmeli ders olarak almışlardır.

Baskı sanatları bölümü ilk açıldığı yıllarda iki derslik olarak öğretime başlamış daha sonra Prof. M. Turgay Erem'in dekanlığı döneminde iki katlı Baskı sanatları ek binası yapılmaya başlanmıştır. Bina Prof. Atilla Atar'ın dekanlığı döneminde tamamlanmıştır. Eski derslikler yeni binaya taşınmıştır. Baskı sanatları bölümünün alt yapısının oluşmasında Atilla Atarın katkıları büyüktür. Bölümde Gravür, Taş baskı(litografi), yüksek baskı (linol, ağaç), elek baskı (serigrafi) ve desen atölyeleri bulunur. Atilla Atar yalnızca Baskı sanatlarını değil bütün bölümlerde aynı emeği verir. Atar denetiminde Workshop ve atölye çalışmaları kapsamında baskı sanatlarını yaygınlaştırmak adına düzenlenmiştir. Yurt içinden ve yurt dışından pek çok sanatçı katılmış, sanatçıların yapıtları Çağdaş Sanatlar Müzesine bağışlanmıştır. Atar'ın bu girişimleri baskı sanatlarının tanınırlığının gerçekleşmesi açısından önemlidir.

Baskı sanatlarının kurulması ve ana sanat dalı olarak seçilmesi ülkemizde bir ilk olma özelliği taşır. Atilla Atar ilk açıldığında bölüm başkanlığı yapar. Atar denetiminde presler üretilip sanat çalışmaları yapılmaya başlamıştır. Sanatçı- teknisyen- öğrenci üçgeninde oluşan yapı kısa sürede güzel yerlere gelmiş ve gelmeye devam etmektedir.

Atilla Atar 2001 yılında Çağdaş Sanatlar Müzesini kuruştur.

“Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Kampüsü merkezinde yer alan Çağdaş Sanatlar Müzesi Birinci ulusal Mimarlık dönemi örneklerinden olup, döneminde Askeri Kışla ve Talimhah Binası olarak kullanılmıştır. Bu yapı, Anadolu Üniversitesi'nin isteği üzerine T.C. kültür bakanlığı Konya kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 09. 12. 1988 tarih ve 358 yazılı sayı ile tescillenmiştir. 1998 yılında ve otuz ayda onarılan tek katlı dikdörtgen yapılı, dıştan dışa 13.25, 43.15 m boyutunda olup ahşap tavanlı iç yüksekliği 3.80 m'dir. Dış cephe orijinale bağlı kalarak sarı- beyaza boyanmıştır.

Otoparka yakın yeşil alan içerisinde yer alan müze binasında her biri 110 m² olan 3 adet sergi salonunun yanı sıra belgelikler ve yönetim birimleri yer almaktadır.

Müze koleksiyonu yıllar içinde oluşan sanatsal birikim sonucu gerçekleşmiştir. Önce uygulamalı Sanatlar Yüksek okulu, daha sonra Güzel Sanatlar Fakültesi'nin denetiminde Türk sanatına aralıksız 10 yıl hizmet veren Palet Sanat Galerisi, burada ürünlerini sergileyen

yerli ve yabancı sanatçıların yapıtlarını üniversite koleksiyonuna kazandırmıştır. Üniversite koleksiyonundan seçilen yapıtlar Çağdaş sanatlar müzesi koleksiyonu oluşturmuştur. Zaman içerisinde zenginleşecek müze koleksiyonunda 230 Türk, 53 yabancı, 283 farklı sanatçı yapıtları bulunmaktadır. (csmuze.anadolu.edu.tr)(http- 12)

Müzenin oluşum öyküsü;

Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'in ileride müze olur diye yıktırmadığı eski yapı, küçük onarım ve iç düzenlemeler yapılarak uzun yıllar değişik amaçlarla kullanıldı. Prof. Dr. Engin Ataç, Rektörlüğü döneminde Çağdaş Sanatlar Müzesi'ni kurma düşüncesini, bu tarihi yapıyı restore ettirerek gerçekleştirdi. Yapıldığı dönemde askeri kışla ve talimhah olarak kullanılan bina, 1. Ulusal Mimarlık Dönemi 1915-1919 örneklerinden olup Yunusmre yerleşkesi merkezinde, her biri 110 m² üç sergi salonu, belgelikleri, yönetim bölümüyle, emsalleriyle kıyaslanmayacak küçük ama insanı etkileyen sıcak bir mekan. Müze, açıldığı 2001 yılından bu yana, koleksiyonundaki yapıtları bölüm bölüm sergilemenin yanı sıra T.C. Merkez Bankası, Türkiye İş Bankası, Quensen Koleksiyonları, Sadi Çelik Heykel, Abidin Dino ve Adnan Varınca Resim sergilerine ev sahipliği yaptı. Bu sergilemeler içerisinde Quensen koleksiyonunun ayrı bir yeri ve önemi var. Almanya'nın Hannover kenti yakınlarındaki Lampsringe kasabasında 1970'lerin sonlarından bu yana sanatsal baskı alanında ve deneysel yöntemlerle çalışmalar yapan Quensen Uluslararası Baskı Atölyesi'nin koleksiyonundan bir kesit Amerika'nın 11 ayrı yerinde, İspanya ve Almanya'dan sonra 2005 yılında bu müzede sergilenmek üzere Türkiye'ye getirildi. (29. 09 .2011). (csmuze.anadolu.edu.tr)(http- 12)

Palet sanat Galerisi;

1987'de Çağdaş Sanatlar müzesi kuruldu. Palet Sanat Galerisi ayakta durabilmesi için büyük gayret göstermiştir. Dekan olduğu dönemden 2004 yılında cam bölümü kurulmuştur. Türkiye'de kurulan ilk olan ikinci donanımlı atölye olarak görülmektedir. Sanatçı Atilla Atar 2011 yılına kadar bu kurumda çalışmıştır. Türkiye'de en önemli katkısı ilk donanımlı baskı sanatları bölümünün oluşmasını sağlamıştır.

Atar baskıresmin yaygınlaşması amacıyla görev aldığı tüm kurumlarda özellikle litografiye olan bağlılığı ve başarıyla uyguladığı bilgi ve birikimini çağdaş eserler üretmek için aktarmıştır. Atilla Atar'ın Türk baskıresim sanatına katkısı hakkındaki bazı yazılarda şöyle söz edilir;

“Litografi de renklerin sınırsız olanaklarını heyecanla soruluyor. Renklerin serüvenine duygusal bir içtenlikle katılıyor. Çalışmalarının boyutu büyüdükçe, renklerin dili, yarattığı estetik beğeni bir inceliğe dönüşüyor. Renk zenginliği dokusal anlatımla buluşunca, bu inceliğin aslında yaratıcılık eyleminin kendisi olduğunu düşünüyorsunuz. Artık sanatçının kendi dili, bağımsız, özgür bir resimsel söylem oluyor. Ama bu söylem, bizi doğa

görüntülerinin özerkliğinde coşkuyla buluşturduğu gibi geometrik yüzeylerde yoğunlaşan duygusal anlatımda da buluşturuyor. Çünkü; dışavurumcu-soyut anlayışla açılım kazanan çalışmalar bunlar.

Sanatçının bıkmadan, usanmadan konuları ince ince dilimlerle enine boyuna ketlerle, zaman zaman bir önceki dönemi yeniden sorgularcasına, yeni arayışlara yöneldiğini görüyoruz. Tutkusu, litografide çok renkliliğin sınırsız evrenine girebilmek. (Gülmez, İstanbul Airlines Board Magazine, s. 4)”

2.4. Mehmet Güler

Görsel 2.13. Mehmet Güler

Mehmet Güler (Görsel 2.13) 1965 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim bölümünü bitirdikten sonra Kassel Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. 1977'den beri Almanya'da serbest sanatçı olarak yaşayan sanatçı 200'ün üzerinde kişisel sergi açtı. Grup sergilerine, bienallere, uluslararası sanat fuarlarına katıldı. Sanatçı en önemli 3 ödülü bir kez Uluslararası Grafik Bienniali, bir kez Uluslararası Frechen Grafik Tirenali Almanya ve Sedat Simavi Vakfı Görsel sanatlar ödülüdür. Mehmet Güler'in üslubu soyut biçim diliyle figürsel işaretleri birleştirir, resim ile çizimi iç içe sokar, alandan ve çizgiden söz eder, hareketli ve durgundur. Mehmet Güler'in yapıtları çok üst düzeyde içerik ve biçimleme iddası olan ve her zaman severek bakılan, özerk, özgün sanatsal ifadelerdir.

Eserleri 70'li yıllardan bu yana eserleri Türkiye'den İngiltere'ye birçok ülkede müzelerde özel ve kurum koleksiyonlarında sergileniyor. Türkiye, Almanya ve İtalya'da çok sayıda ödül aldı. Yağlıboya çalışmaların yanı sıra grafik ve heykel de çalışıyor.

2014'te kente yaptığı katkılar nedeniyle “Kessel'in sanat elçisi” ilan edildi ve kendisine Kessel'in “Altın Onur Rozeti” verildi.

80'li yılların ortalarından bu yana yaptıklarında Anadolu ve kırsal kesimdeki insan-doğa ilişkisi Anadolu kadınlarının yaşam savaşlarını konu edindi.

Bu dönemde aralıklı olarak figüratif eserler verdi. Daha sonra da doğu ve batı kültürleri arasındaki farkları, bu kültürlerin birbirleriyle karşılaşmasını, birbirleri üzerindeki etkilerini işlediği soyut yapıtlarını yarattı.

Renklerin çok canlı görsellikle işlendiği bu eserlerin birçoğu “karşılaşma” ve “diyalog” gibi isimler taşıyor. Son yıllarda eserlerinde Batı edebiyatının büyük ustalarının sözlerini işledi. Mehmet Güler “Hep yeni tasarladığım ve eyleme koyduğum düşüncelerim var ve ben onlar var olduğu sürece mutluyum.” diyor.

Almanya'da iki yıl önce yayınlanan ve ikinci dünya savaşı sonrasında modern sanatta damgasını vuran 100 sanatçının tanıtıldığı kitapta (100 Künstler und einer/ Ein Künstler ABC der Nachkriegsmoderne” 100 sanatçı ve bir kişi/ Savaş sonrası Çağdaş sanatın ABC'si) yer alan Türkiye kökenli iki sanatçıdan biriydi.

Mehmet Güler ile iletişime geçtiğimde bana gönderdiği bir röportajından alıntılar yapıyorum.

Türkiye'de de tanınıyor ve sergiler açıyorsunuz. Türkiye'de ki faaliyetleriniz nasıl?

Ben ilk sergimi Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisinde 1970 yılında açtım. Ağaç baskılardan oluşan bir sergiydi ve Ankara'da o dönemde büyük bir ilgiyle karşılanmıştı. Benim Türkiye'deki etkinliğim o zamandan beri kesintisiz devam ediyor. Türkiye'de her sene en az bir sergi yapıyorum, karma sergilere katılıyorum. Sanırım Türkiye'de de en çok tanınan sanatçılar arasındayım. Almanya'da oturman Türkiye'deki etkinliğimi etkilemiyor. Hatta Avrupa'da yaşıyor olmam artık bir avantaj. Avrupa her türlü kültüre açık, önümüzde bir engel yok. İstedığımız ülkeye gidip, istediğimiz yerde sergi açabiliyoruz. Ayrıca değişik kültürlerden besleniyoruz; hem kendi kültürümüzden, hem buranın kültüründen. Bu olanaklar bir sanatçı için çok değerli. (Schwarze, Alan, 2016)”

Mehmet Güler ile söyleşi;

1. Sanatçı ve Sanat eğitimciliği ile birlikte değerlendirdiğimizde sanat yaşamınızda kırılma noktalarınız nelerdir?

Mehmet Güler: Ben öğrenimim süresince, Almanya'daki ikinci öğrenimim sonucunda da hiçbir zaman serbest sanatçı olmayı düşünmemiştim. Benim hayatımdaki amacım yetiştiğim Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nde öğretim görevlisi olmaktı. Zorlu sınavlardan sonra asistan, arkasından yine Türkiye'den bir kişinin gönderildiği sınavı kazanarak geldiğim Almanya öğrenimim, zorunlu olmadığım halde yaptığım üst düzey diplomam ile Türkiye'ye görev yerim olan Gazi Eğitim Enstitüsüne dönüştüm.

Ama ne yazık ki 1970'li yılların ortasından itibaren Türkiye'de o kutsal okullarda iyi yetişmiş kariyer sahibi kişiler değil o günkü hükümete yaranan kişiler kadroları doldurdular ve benim çalışmama olanak vermediler. Bu nedenle amacım olan hedefe ulaştığım halde ayrılmak zorunda kaldım. Hayatımdaki en büyük kırılma noktası 1976 yılında istifa edip serbest sanatçı olarak geleceği belli olmayan bir maceraya atılmak ve Almanya'ya dönmem oldu.

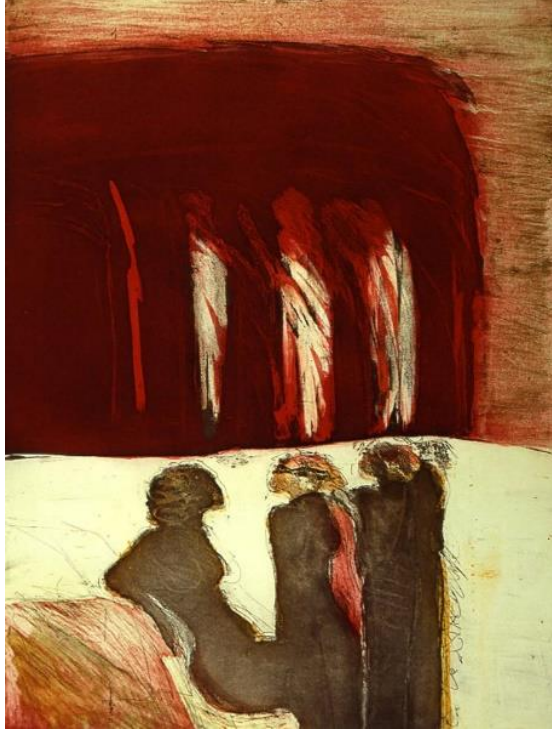
2. T.C. 1416 sayılı kanunla Almanya Kassel Güzel Sanatlar Akademisinde burslu olarak eğitim aldınız. Şimdi Avrupa ve Türkiye'de tanınan bir sanatçısınız bu basamakları kat ederken o dönem ki hedefleriniz nelerdi?

Mehmet Güler: Almanya'ya burslu olarak gelip, burada kalma şansım ve olanağım varken Türkiye'ye dönmemin hedefini yukarıda açıkladım. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü öğretim üyesi olmaktı.

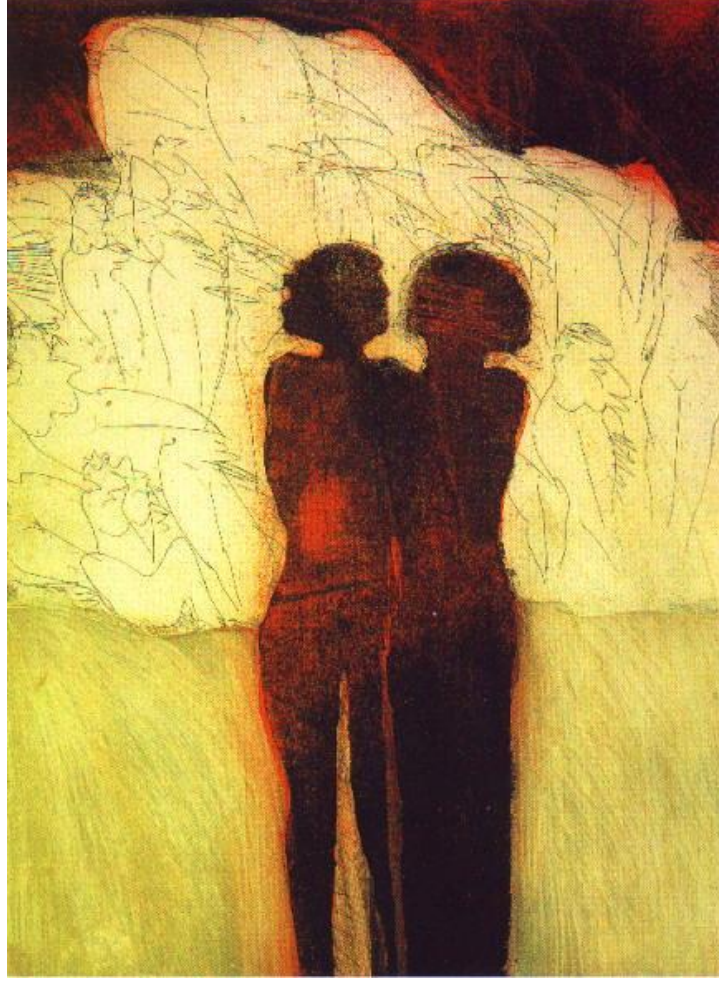
3. İlk dönem çalışmalarınızda baskı resimle yoğunlukla ilgilendiniz, baskı resmin Türkiye'deki gelişimini nasıl buluyorsunuz?

Mehmet Güler: Baskı resim 1960'lı yıllarda Türkiye'de bilinmiyordu. Gravür, litografi presleri gibi olanaklar da yoktu. Ben Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencilik yıllarımda baskı tekniği kullanmadım. Zaten pres de yoktu. 1969 yılı yedek subay olarak iki yıl askerlik görevimden döndükten sonra Trabzon Öğretmen Okulu'na kura çekmiştim. Orada yağlıboya çalışmaların yanında gece gündüz çalışarak beş ay gibi kısa bir zamanda 25 kadar ağaç baskı sergilenecek kalitede iş çıkardım ve bunlar Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'ne sergilendi, büyük yankı uyandırdı. Almanya'da gravür tekniğini öğrendim. (Görsel 2.14) Hem Almanya'da hem de 1976 yılında Türkiye'ye döndüğümde yine yağlıboya çalışmalarım yanında gravürler yaptım ve bugüne kadar yüzlerce gravür, ağaç baskı çalışmalarımı sürdürüyorum. (Görsel 2.15) Gravür ve ağaç baskılarım

Almanya'da ve İtalya'da biennial ve triennallerde yarışmalı sergilerde ödülleri değerlendirildi. (Görsel 2.16)

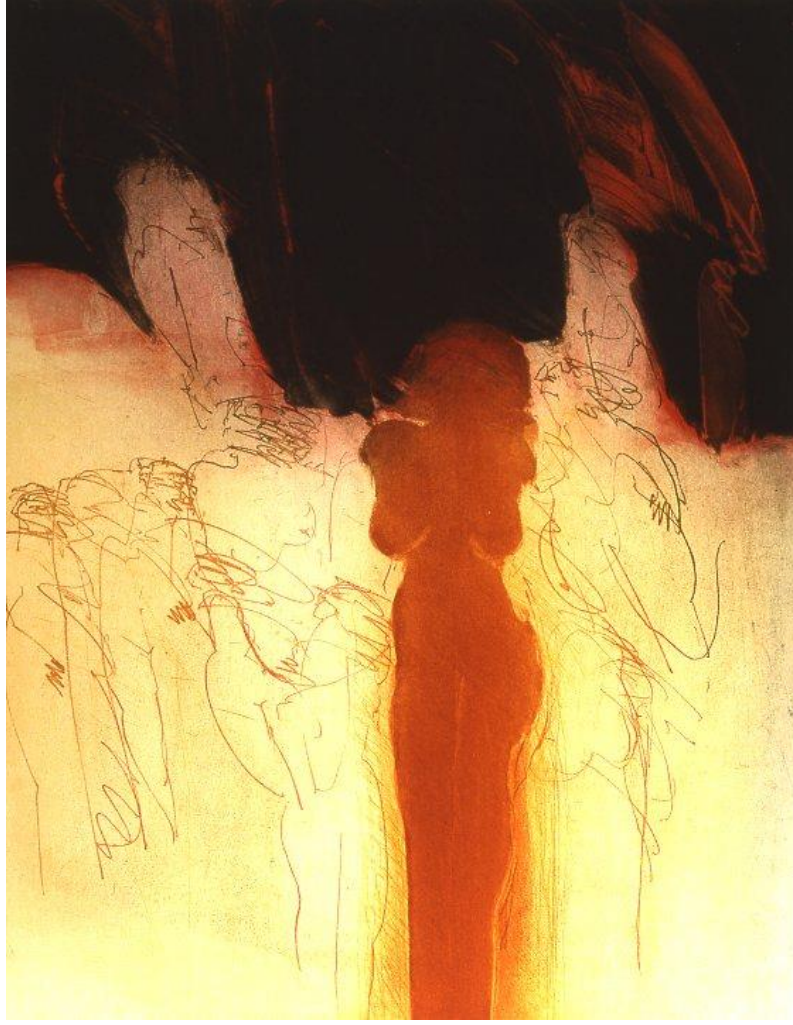
Görsel 2.14. Mehmet Güler, *İlk Karşılaşma*, Gravür, 1990, 66/49 cm

Görsel 2.15. Mehmet Güler, *Dialog*, Gravür, 1995, 64/51 cm

4.Sanatçı olarak Türkiye'ye resimlerinizle, kitaplarınızla katkılarınızı nasıl buluyorsunuz?

Mehmet Güler: 1970 yılından beri Türkiye'nin çeşitli kentlerinde çok kişisel sergiler açtım, karma sergilere katıldım. Bunun değerlendirmesini ben sanatçı olarak yapamam, yapmam. Bu konuda söz sahibi olan kişilerin objektif değerlendirmeleri sonucu ortaya çıkar.

Görsel 2.16. Mehmet Güler, *Barışçıl Kuşatma*, Gravür, 1997, 59/49 cm

Mehmet güler ile iletişime geçtiğimde yıllar önceki söyleşileri ve bu bağlamada konumuzla ilgili bazı soruları cevaplamıştır.

“Sizin için sanatınızdaki dönüm noktası nedir? Sizi derinden etkileyen belli bir olay var mı?

Mehmet Güler: Sanatımda önemli dönüm noktaları ve kopukluklar olmadı. On iki yaşımdan beri bilinçli olarak çalışmalarımı sürdürdüğümü söyleyebilirim. Hep kendim olmayı, başkalarına özenmemeyi, inandığım şeylerden ödün vermemeyi, kendimi aşmayı ve yenilemeyi ilke edindim. Beni derinden etkileyen belli bir olaydan söz edemem. Her zaman beni etkileyen ve mutlu eden şey, bir yapıtımın başarıyla sonuçlanmasıdır.

Sizi ressamlığa hangi güç çekti?

İnsanlar, daha doğrusu bir çocuk veya genç, sanata neden ilgi duyar ve onu hayatının uğraşısı, mesleği olarak seçer. Bu kararda çeşitli etkenler arasında bence en önemlisi iç dürtüdür. Bunun dışında gördüğü bir sanatçıdan ya da yapıttan etkilenmeden tutun da, çevre

ve ailenin etkilerine varıncaya kadar bir çok etken sayılabilir. Ben daha ilkokul yaşında ve daha suluboyanın dahi bilinmediği Anadolu'nun ücra bir köyündeysen resme ilgi duymuş ve kendi olanaklarımla, daha doğrusu olanaksızlıklar içinde bir şeyler yapmaya uğraşmışım.

Mehmet Güler'in sanat anlayışını en doğru şekilde dile getiren emekli Bon eyalet müze müdürü Prof. Dr. Günter Zehnder düşünceleri;

“Bu ressamın resim dünyası kendine özgü yasaları olan bireysel ve her türlü bağlardan kurtulmuş kendi özgün vurgusunu içeren bir evrendir. Kim bu dünyanın içine girmeyi kabul ederse, diyebiliriz ki, kendini varoluşsal ifadelerin ve renklerin hücumuna maruz bırakır. Bu hal seyircilerin içine işler ve ressamın diğer eserlerini incelerken temel bir hareket noktası oluşturur. Tamamen özgün ve aynı zamanda her zaman otantiktir. Onun karakterinden, yaşam öyküsünden ve sanatsal yeteneklerinden süzülerek ortaya çıkmıştır. Bu aynı zamanda yıllar içinde gelişip oluşan biçim ve renk süreçleri ile ayrılmaz şekilde içiçe girmiştir. Kendine özgü yasalara sahip olması tesadüf değil aksine tecrübe ve sanıların bitmez tükenmez bir çatışmasının sonucudur. Mehmet Güler örneğin “Traumbaum” ya da “Blaugeniessen” gibi konuları ele alan resimlerinde gerçek ile görüntü, görmek ile fark etmek, algı ile yansıma arasındaki titreşimleri çok hassas bir şekilde yansıtmıştır. Şimdiye kadar ortaya koyduğu eserlerinde dünya tecrübesi ve edinilen izlenimler, birikimi karşıtlığı kadar evrensel bir geçerlilik formülasyonuna karşın özsel bir duruş da ifadesini bulmaktadır. (Prof.Dr.Zehnder)”

2.5. Adem Genç

Görsel 2.17. Adem Genç

Adem Genç (Görsel 2.17) 1965 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nden mezun oldu. Buradaki eğitimi süresince Refik Epikman, Adnan Turani ve Turan Erol'un öğrencisi olmuştur. 1969'da 1416 Sayılı Kanun uyarınca girdiği yarışmalı sınavlarda başarılı görülerek uzmanlık öğrenimi için İngiltere'ye gönderildi. 1970-1971'de Bournemouth College of Art'ta Lisans tamamlama ve daha sonra, 1971-1974

arasında Londra-Saint Martin's School of Art "Advanced Painting" bölümünde Lisansüstü programını tamamladı. 1971'e kadar Bournemouth ve Pool College of Art'ta, Çıplak Modelden Resim ve Gravür atölyelerine devam etti.

1974'te Türkiye'ye döndü. Samsun Eğitim Enstitüsüne atandı; daha sonra 1978'de, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi'ne Asistan oldu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Bölümü ile Resim Bölümü Başkanlığı yaptı. 1980 yılında Yüksek Lisans, 1983 yılında ise Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Doktora derecesini alan sanatçı burada, Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Lisans ve Sanatta Yeterlik programlarını yürütmüş, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde, Çağdaş Batı Sanatı derslerine girmiştir. 1980'de Master ve 1983'te Doktora derecelerini alan Adem Genç, 1987'de Doçent, 1992'de Profesör oldu. Geliştirdiği proje ile "Fulbright Doktora sonrası Öğretim Üyesi Mübadele Programı'na" seçildi. 1992 yılında Kaliforniya Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı. 1994 yılında Türkiye'nin onur konuğu olduğu Houston International festivaline katıldı.

Sanatçının sanat anlayışı; Adem Genç figüratif denemeleri olsada resimlerinde soyut resim yapmaktadır. (Görsel 2.18) Özellikle okulun 2. ve 3. yıllarında başlamıştır. Figürleri genelde Serigrafi ve Gravür teknikler ile yapmıştır. (Görsel 2.19) Adem Genç öğretmenlik yaptığı dönemde sosyal realizm tarzında, toplumsal gerçekçilik tabiriyle 1974 yılında birkaç hiper realist denemeleri olmuştur ve daha sonraki yıllarda soyut resim tarzında eserler üretmiştir. Soyut resim hakkında belli bir bilinç olgusunun tasarımı olarak nitelendirir. Soyut resmin gerçek somut bir imgeye çağrışımında bulunması mantığa aykırı bir düşünce olarak görür. Soyut resmin sadece şekillerden meydana gelmediğini vurgular. Doğadan yapılan soyutlama farklı bir şeydir doğrudan doğruya soyut resim farklı bir şeydir. Realitenin içeriğini değiştirmek yalınlaştırmak onu belli bir şekle sokmak bir soyutlamadır. (Görsel 2.20)

"Soyulama ve soyut arasında büyük farkın olduğunu vurgular. Biri doğadan çıkar ve diğeri zihinden çıkar görüşündedir. Soyut resimde bir şeyin yerini değiştirmek bile resmin her şeyinin etki alanı kaybolabiliyor ve hepsini değiştirmek zorunda kalabildiğini söylüyor. Manzara resminde ise ağaçların dallarını istediğin biçimde değiştirebilirsin.

Soyut resmin bunaltıcı yüzünün olduğunu, sanatçının soyut resmi yaparken tual karşısında bir savaş verdiğini saatlerce zihinsel sürecin sürdüğünü ifade etmektedir. Problemi

kurması başlı başına bir şey, onu çözmek ayrı bir şeydir. Soyut resim akademik burjuva sanatı olarak nitelendirir çünkü herkes tarafından herkes tarafından her biçimde onunla ilgili bilgi sahibi olmak gerekir.

Sanatçı, rastlantısal ve zorunluluk bir sanat eserinde olasılığı en az olandan olasılığı en çok olana akış içinde olma ve birbirine zıt bir dünya kendi kendine oluştuğunu düşünmektedir. Sanat eserleri çok dengeli ya da dağınık olan bu ikisi arasında devrimsel gelgitlerin yaratma süreci olarak nitelendirir.

Soyut resim düşünce ve duygu evreni içerisinde sıradan realitenin boyutlarının dışında sanat ideali üzerine inşa edilen çalışma alanı olarak vurgular ve bunu dekoratif bir sunumda bulundurmamak gerekir. Soyut kavramsal ve zihinsel bir oluş olarak nitelendirir. Batı'nın doğudan bir şeyleri alarak modern resmi oluşturmuştur. Çalışmalarında zihninde bitirmediği hiçbir şeyi resmine yansıtmamıştır. Resminde doğanın yasalarını değil kendi yasalarını yansıtmamanın bu ikisinin farklı olduğunu vurgulamaktadır. (Yavuz, Sanattan Yaşamdan, 2020)”

Görsel 2.18. Adem Genç, *Balkan Genç' in Portresi*, 1984, Gravür, 15/20 cm

Görsel 2.19. Adem Genç, Hamit Sadi Efendi ve Arkadaşları, 1972, Serigrafi, 45/60 cm, Slovenya-Gradec Müzesi

Görsel 2.20. Adem Genç, İsimsiz, 1964, Ağaç Baskı

1991-92 öğretim yılında, Fulbright Post Doktora öğretim Üyesi olarak California State University/ Chico'da çalıştı. 1994 yılında Türkiye'nin onur konuğu olduğu Uluslararası Houston festivaline ve 2005'te 2. Pekin Uluslararası Sanat Biyennali'ne çağrılı sanatçı olarak katıldı. Bienal süresince, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Hefei kentinde düzenlenen akademik seminerde soyut sanatın toplumsal işlevi konulu bildirisini sundu. Adem Genç 1987'de Doçent 1992'de Profesör olmuştur. Halen Altınbaş Üniversitesi Gayrettepe Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Kampüsü'nde görevli olup İstanbul-Maslak'taki kişisel atölyesinde çalışmaktadır.

2.6. Hayati Misman

Görsel 2.21. *Hayati Misman*

Hayati Misman (Görsel 2.21) hayatındaki dönüm noktası, yeni bir sayfa açmak olarak nitelendirir. Akşehir Öğretmen Okulunu birincilikle bitirir. İlk öğretmenlik macerası Erzincan'ının Tercan kazası, Mercan kasabası, Hacikoğlu köyünde bir yıl öğretmenlik yaptı. Öğretmen okulunda beraber görev yaptığı resim öğretmeni olan arkadaşı onu yetenekli olduğu için, Ali İhsan Çokan, Gazi Eğitim Enstitüsünün sınavlarına girmesini önerdi. (Eroğlu, 2002, s. 7)

Gazi Eğitim Enstitüsünün sınavını kazanarak 1965-1968 yılları arasında eğitim gördü. Burada yatılı olduğu için yazları bile resim yapabilme çalışma imkanı vardı. Gazi Eğitim Enstitüsünde birçok temel dersleri iyi bir şekilde alan Hayati Misman okulu birincilikle bitirdi.

1416 sayılı kanunla yurtdışına gitmesini isteyen Nevide Gökaydın hocasının, Ankara'da yapılacak olan haber vermesi üzerine sınava girerek Almanya Kessel Güzel Sanatlar Enstitüsünü kazandı.

Görsel 2.22. *Hayati Misman Almanya'daki Türk ve Alman sanatçı arkadaşlarıyla*

“1968 yılı baskı resimlerinde, açılımlanan soyut bir imgesel tavrın hareketlendiği resimsel yapılar dikkati çekiyor. ‘Doğmak’ konusunun açılım bulduğunu görebiliyoruz. Renk bağlamında, herhangi bir rengin volör bulduğunu, kimi renkleri kapsamına alarak ve üzerinde bir katmanlaşma meydana geldiği, böylece üst üste gelme suretiyle bir konstrüksiyon gerçekleştiğini görüyoruz. Yüzey üzerine ‘iz’ bırakmaya dayanan olgularda değerlendirilmektedir. Resim yüzeyleride hemen hemen kendini belli eden bir kod farkına da uğrayarak, izokefalist bir tavrın karşısında tavırda sergilemektedir. Yanı sıra simgesel olarak, soyut ile somut arasında kalan bir plastisite ile de karşı karşıya kalabiliyoruz (Eroğlu, 1998, s. 91).”

“Sanatçının motifsel yanının belirginleşmesi de 1972 yılında oluyor. Çizgisel kıvraklığını ciddi biçimde algılamaya başlaması da bu yılda başlar. Geri yıllara ait kimi öğeler bu yılki resimlerinde berraklaşması belli bir dönem figüratif bir eleman olarak sanatçının etkilendiği öküzlere tema kapsamında değerlendirilmesi de çok önemli. Çoban temalarında olan eğilim oldukça artmıştır (Eroğlu, 1998, s. 101).”

“Özünü Almanya yıllarından bulan bu temalarda 1972 yılında girdiğini görüyoruz. Ay ve Güneş motifinin de kullanılması ilk defa bu yıla rastlıyor. Aslında bu resimlerinde yerel bir tema peşinde olan ve ulusal bir nüve aktarımında bulunan sanatçı, hayvanların tek tanrısı ve yöneticisi olarak çoban, hayvanların arasına yerleştirmiş çok erken dönem çobanlık hikayelerine göndermelerde bulunmuştur. (Eroğlu, 1998, s. 102)”

“1974 yılı baskı resimlerinde aile ve kuşlarla ilgili temalara devam etmektedir. Bu resimlerinin genel özelliği geçmişe ilişkin tüm plastik düşünsel deneyimlerin kullanılmasıdır. Geniş resim yüzeylerinde, sanatçı kendince geliştirdiği daha tikel resim alanlarıyla resim içinde başka bir resim denebilecek estetik bileşmeleri bu yılda deniyor ve 90’lı yıllardaki kompozisyon şemalarının da yolunu açmaya devam ediyor. Tüm çağdaş arayışlarına kapıları açıyor. (Eroğlu, 1998, s. 113)”

Hayati Misman 1970-1975 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığının Devlet Bursluluk Sınavını kazanarak Almanya Kessel Güzel Sanatlar Enstitüsünde “Graphig Desing” kayıtlı yaptı. Bir yıl dil eğitimi sürdü. Eşini bir süre sonra yanında Almanya’ya gördü eşini orada Türk okulunda Müzik öğretmenliği yaptı. Döneminde yurt dışı sınavını kazanan Mehmet Zahit Büyükişleyen ve Hüseyin Bilgin`de vardı. (Görsel 2.22) Orada küçük bir sanatçı topluluğu oluşturmuşlardı. Sonra aralarına Mehmet Güler ve Bünyamin Özgültekin dahil olmuştur. Almanya Kessel Güzel Sanatlar Enstitüsünde atölye düzeni vardı ve Gravür ve Litografi çalışmalarında bulundu.

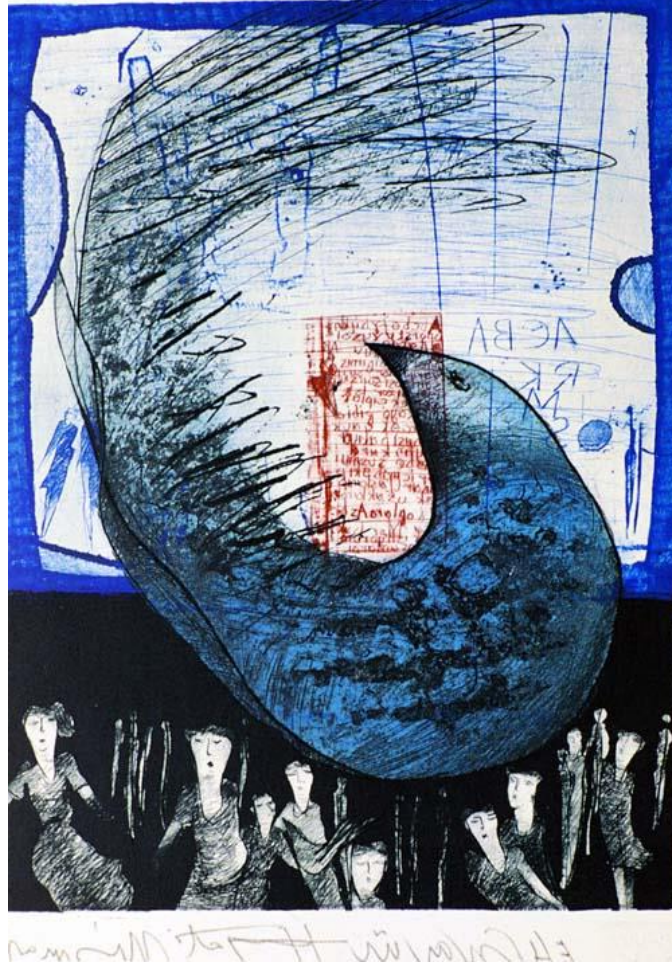
“1976 yılı baskı resimleri, sanatçı özgü yüksek ve yüzeyde beliren rölyefsi etkiler sunarken, yeryüzü ve gökyüzünü temsil eden kimi elemanların da değerlendirildiği dikkati çekti. (Eroğlu, 1998, 124)”

1975 yılında Türkiye’ye döndü. Eşi Nallıhan, Hayati Misman ise Gazi Eğitim Enstitüsüne atandı. Gazi Eğitim Enstitüsünde Mürşide İçmeli gibi sanatçılarla aynı atölyede çalıştı.

“1979-1982 yılları arasında bir doruklama dönemine giren sanatçı, yoğun temposuna 1982 yılından itibaren tekrar dönmüştür. Bir sanatsal dönemi de 1982-1985 yılları arasında olmuştur. Sanatçının çok renklilik ve çok figüre dayanan tavırları, söz konusu dönemin en önemli özellikleridir. Sanatçı bu dönem resimlerinde, somut görselliğe verdiği değer kadar, soyut alanları da resimlerinin yeryüzüne yerleşmesini bilmiştir. (Eroğlu, 1998, s. 126)”

“1984 yılı baskıresimlerinde çocuksu yanını, bilgiye dayalı post modern kimliğiyle sorgulamaya çalışan Hayati, arkaik çizgilerle resimlerinin fonunda oluşturduğu hareketlenmeleri, göze daha yaklaştırdığı figürler sayesinde göstermektedir. (Eroğlu, 1998, s. 133)”

“1985 yılı baskıresimlerinde, önceki yıllara ait tüm resimleri için söylemeye çalıştığım özelliklerin, tümel bir bakış açısıyla değerlendirildiğini görüyoruz. (Görsel 2.23) Resimlerdeki dingin-dinamik atmosfer zıtlıklarının kullanılmasına devam ediliyor. Dinamikliği sağlam insan figürleridir. (Eroğlu, 1998, s. 138)”

Görsel 2.23. Hayati Misman, *İsimsiz*, 1987, 26,5/20 cm

Görsel 2.24. Hayati Misman, *isimsiz*, 1985, Gravür, 100/70 cm

Görsel 2.25. Hayati Misman, isimsiz, 1990, Gravür, 120/89 cm

Gazi Eğitim Enstitüsündeki hocalığı 1986 yılına kadar devam etti.1986 yılında doktorasını bitirip ve aynı yıl doçent oldu. 1986 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünden ayrılarak Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesine geçer.

“Hayati Misman baskiresim estetiğinin en baş özelliği çizgidir. Sanatçının değerlendirdiği çizgi, devingenliği, ritmi, hatta ansızın imgeleşebilme özelliğiyle dikkat çeker. Hayati'nin dışavurumcu bir çizgi ve bu çizgi ile gündeme gelen desenci tavrını kesinlikle gözardı etmemek gerekiyor. Boyasal katmanlar ne kadar öne gelirse gelsin, bu tip boyasal çalışmalarında bile çizgi ve çizgi yetkinliği hep başat bir rol üstlenmektedir. Resme, bir oyun gibi başlamaktadır. Sanatçı, fakat bu oyun, kendi başına bir şey ifade etmeyecektir, fakat yanına bir renk daha sürdüğünde oyun kurallarına göre yol almaya başlayacaktır. Böylece bir hamle, bir başka hamleyi meydana getire getire, bir düzen olacaktır. Bu düzende renklerin birbiriyle olan doğru orantılı çok etkindir şüphesiz. (Görsel 2.24) (Eroğlu, 1998, s. 9)”

Ona göre bir sanatçı, kendisine “ben sanatçıyım” diyebilmek istiyorsa, ne yaparsa yapсын önce iyi bir desen çizmek zorundadır. Yine Hayati'ye göre desen gözlemlemeye, gözlemlediğini iyi algılamaya ve algıladığını iyi çizmeye dayanmaktadır. (Eroğlu, 1998, s.12)”

“Çizgi sanatçının resimlerinde bir psikolojiyi, insana dönük sosyal yapıyı hatta heyecanları ortaya koyar. Bu nedenle sanatçının çizgileri, tipik dışavurumcu çizgilerdir. Asla doğanın yansıtmacılığını prensibini kullanmamaktadır. O, bir figürü bire bir resmetmez, mutlaka bazı hislerini de işin içine sokarak tam bir dışavurumcu gibi davranır. (Eroğlu,1998, s.18)” (Görsel 2.25)

Sanatçının sanat anlayışı; sanat var olduğundan günümüze kadar birçok kişi sanatı kendi yorumlayabilir. Doğa benim için hiçbir şey ifade etmez, benim resimlerim atölye resmidir. İçerisinde sanat felsefesi, sanat sosyolojisi, sanat kuramları barındıran doğadan beslenen fakat doğayı olduğu gibi yansıtmayan bir anlayışa sahiptir.

Sanatçı, doğanın sanatçıda bıraktığı izlenimleri kendi bünyesinde kişiliğinde, kendi kültüründe, sanat anlayışında yorumlayarak onu tekrar dışa vurmasıdır der. Sanatçı kendi kültüründen beslenen ama internasyonal bir iş yapan sana iyi sanatçıdır. Yaptığı eser dünyanın herhangi bir yerinde sergilendiği zaman tam bir sanat eseridir. Sanat eserlerini Türk resmi, Alman resmi diyerek ayırmak anlamsızdır. Sanat bireyseldir, özgündür, bir başkası tarafından kopya edilemez, bireysel bir faaliyettir. Çağdaş sanat söz konusu olduğu zaman, otantik sanatla bir ilgisi yoktur. Sanat bir dışavurumdur ve her şeyden beslenir. Her insanın olaylar karşısındaki durumu farklılık gösterir ve doğu- batıdaki insanların yaptıkları eserler bundan ibarettir. Sanat bir proje değildir daha önceden tasarlanan çizimi yapılan bir şey olup tuale ya da başka bir şeye aktarma meselesi değildir. Sanat tuale vurulan ilk tuşla yaratma serüveni başlar. Bir renk bir rengi başka bir biçim başka bir biçimi belirler. Proje sanatın dışında bir şeydir. Sanatçının hiçbir zaman toplumun istediği yönde resim yapması doğru değildir. (Yavuz, Sanattan Yaşamdan, 2020)”

Resimlerinde isim vermeyi doğru bulmaz, kendi açısından eserini bitirdiği zaman o eseri seyredenin resimde bulunan birçok biçim, renk, formla kendi yaşamışlığı arasında bir bağ kurmasıdır. Resme bir isim verilirse resmi seyreden san kendi duygularından değil, sizin verdiğiniz ismin çerçevesinde algılamaya başlar. Hayati Misman bu nedenle resimlerine isim vermez.

Hayati Misman’a göre sanatçı resim aşamasında nerede durması gerekir. Günümüzde bazı görsel sanat eğitimcilerinin kendilerini geliştirmemiş olması gelecekte yetişecek genç neslin sanat eğitiminden olumsuz etkilenmesi olağandır. Bu durum gençlerin sanat yapma hevesini kıracaktır. Sanatçı her durumda resim çalışması gerekir.

Tualin hiç kurumaması gerektiğini söyler ve sanatçı olmak zor ve meşakkatli bir yoldur. (Yavuz, Sanattan Yaşamdan, 2020)

Sanatçı Almanya'ya gidip gelişinde kendine olan en önemli katkı kendine güven kazanması olmuştur. Yaptığı resimlerin dünya ile yarışabilen, resimleriyle komplekse girmeden dünya resmi içerisinde yerini almaktadır.

Bir sanat yapıtını iyi veya kötü oluşu zamana bağlıdır gelecek kuşaklar belirler. Biz iyi resim yaptığımızı umuyoruz fakat zaman bunları ayıklayacaktır. Bugün müzelerde bulunan eserlerin belki zaman içerisinde bir çöp olacağı ve bunu zaman belirleyecektir.

İyi bir desene sahip değil, algılayamıyor, çizemiyor fakat enstelasyon anlamında sanatçı ve akımlar var. Bir sanatçı desen çizerek baktığı şeyi algılamak onu resme yansıtmak iyi bir sanatçı olma yolunda iyi adımdır. Ama günümüzde enstalasyonla uğraşanlar sanat eğitimi almadan bazı insanlar olduğunu vurgular. Kültürümüzü yansıtmada enstelasyon özgün değil bir öykünmedir der.

Gravür hem sanatı hem zanaatı içinde barındırır. Çoğaltma işlemi ustalık ister. Her sanatçı iyi bir gravür yapabilir fakat çoğaltma yapamaz. İyi bir gravür iyi bir sanatçı işidir. Prova baskı bittiğinde tam olarak resim biter. Sanatçının yaptığı baskı ustanın yaptığı baskıdan daha kıymetlidir.

Bir işin çok oluşu sanatsal değerini düşürmez sadece fiyatını düşürür. Sanat adına bu itici güç sanatın yayılmasına insanların sanat evlerinde röprodüksiyon eserden ziyade bir orijinal baskıresmi bulmaları açısından önemlidir. (Yavuz, Sanattan Yaşamdan, 2020)

Türkiye'de en fazla gravür yapan sanatçılardan biriyim. Çok fazla gravür birikti ve kolaj olarak onları birleştirdim. Onlardan işler üretmeye başladım. Belki dünyada hiç olmayan metal kolaj diye adlandırdığım ve sonucunda dünyada eşi olmayan eserler çıktı. Siteli olan sanatçı çok çalışan sanatçıdır. Çalışarak kendi sanat anlayışını yansıtır. Benim yaptığım resimler soyut değil soyutlamadır. Türkiye'de en beğendiğim aynı zamanda Gazi'den hocam olan Adnan Turani'dir.

Almanya'da Kessel Güzel Sanatlar Enstitüsünde Tez konusu olan "Almanya' da yaşayan Türk kadının sosyoekonomik durumu" bunun resimle ifadesi konusunu resim konularında yer alır. Türk kadınının toplum içindeki yeri baz alınarak aile içindeki önemi, çocuklarla ilişkileri temel çıkış notası bu olabilir diye vurgular.

Hayatını en çok etkileyen annesidir. Annesini idolü olarak görür ve anne figürü çok derin etkiler yapmıştır. Tez konusunu yazmasının etkisinde bunun etkisi büyüktür.

2001 yılında Hacettepe Üniversitesine geçerek Profesörlük unvanını alır ve orada kendi çalışma ortamı ve atölyesini kurarak Gravür, Serigrafi, Litografi çalışmalarına yoğunluk verdi.

10'u yurtdışında olmak üzere 50'nin üzerinde kişisel sergi düzenledi. Aralarında 1982 Yunanistan-Türkiye Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü ve 1986 İskenderiye 16.Uluslararası Akdeniz Bienali Ödülü'nün yer aldığı 20 ödül kazandı. Sanatçı, Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim üyeliği yaptı. Halen özel atölyesinde çalışmalarını yağlı boya ve baskı teknikleriyle sürdürmektedir.

2.7. Mehmet Zahit Büyükişleyen

Görsel 2.26. *Mehmet Zahit Büyükişleyen*

Mehmet Zahit Büyükişleyen, (Görsel 2.26) sanat sevgisini çocukluk döneminde almıştır. Halk evlerinde çalışıyor, cirit atıyor, basket ve futbol oynuyordu. En önemlisi yıl sonu sergisinde yağlı boya resimleriyle katılmasıydı. İkinci kez yapılan merkezi sistemle yapılan üniversite sınavını kazandı fakat 1964-1967 arası Gazi Eğitim Enstitüsü'ne kayıt yaptırdı. Burada Savaş Başar'ın burada sahneye koyduğu oyunlarda önemli roller üstlendi ve dekorlar yaptı. Devlet Resim Heykel Sergisine bir resmi kabul edildi.

Gazi Eğitim Enstitüsündeki hocalar tanınmış sanatçılardı. Refik Ekipman, Turan Erol, Adnan Turani, Kayıhan Keskinok, Mürşide İçmeli, Hamza İnanç, Muammer Bakır gibi isimler okulun kadrosundaydılar.

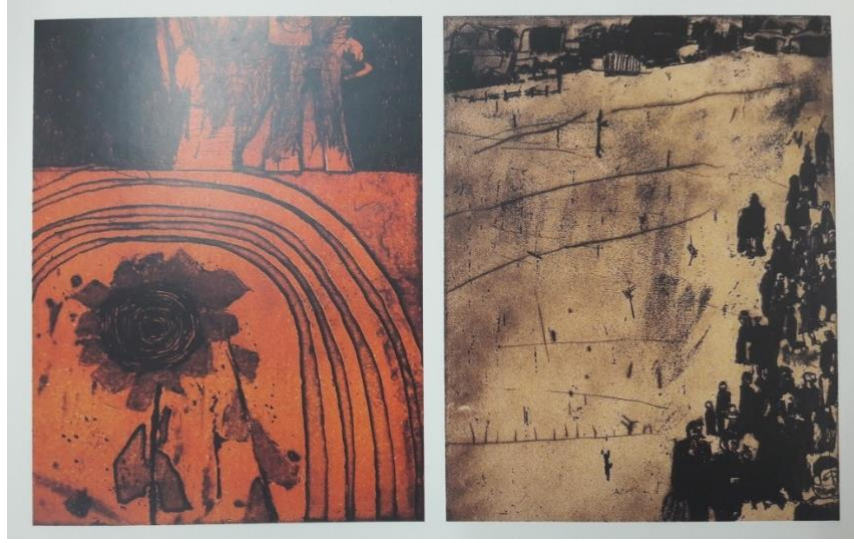
Eğitim programındaki yapılanma, çağdaş bir yolda geliyordu. 1960-1970 yıllarında gelişen yapı bugünkü Türk resminde etkin olan sanatçılardan birçoğu bu eğitim programından geçmişlerdir. Adem İnanç, Halil Akdeniz, Zafer Gençaydın, Hayati Misman, Yalçın Gökçebağ, Mehmet Güler ve birçok isim.

Son sınıftayken Gravürle Devlet Resim Heykel Sergisine kabul edildi.1967`de Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Sınıf arkadaşı Bahriye ile evlendi. Çok resim çalışmasıyla eğitim süresince geliştirdiği biçimler yavaş yavaş parçalanıyordu. Çok sayıda özgün baskı resimler yapmıştır. O eserlerine az öge ile resim yapmaya yöneldi. Zahit Büyükişleyen`i bu durum zamanla soyut bir yapıya evrilmesine yol açtı.

Döneminde yaptığı ağaç baskılar malzemenin zorladığı yalınlaşma ve arınmanın nasıl kendiliğinden soyuta doğru yol aldığıının örnekleridir. Ama aynı zamanda naif izler taşırlar. Ağaçlar, çiçekler, otlar vardır. Bu baskılar ve hepsi farklılaşmış bir bakışla biçimlenmiştir.1969`da Ankara Güzel Sanatlar Galerisinde ilk kişisel sergisini açtı. 1971`de aynı galeride özgün baskı sergisi açtı ve bu umut vericiydi.

1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığının açtığı Devlet bursluluk sınavını kazandı. Almanya Kessel Devlet Güzel Sanatlar Akademisine gitti. Dil eğitimi bir yıl Rothenbur O.T. Brilon ve Iserlohn Goethe Enstitüsünde sürdü.

“Bu güzel, teknik açıdan kusursuz ve son derece olgun baskıların bugüne kadar yeterince değerlendirilememiş olduğuna inanıyorum. Ayçiçekleri(Görsel 2.29), Kafeste Yalnız, (Görsel 2.27) Ağaçlar, İki Ağaç(Görsel 2.30) v.b. çalışmaları bazı sergilerde yer alır. (Aral, 1998, s. 66)”

Görsel 2.27. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Kafeste yalnız*, Gravür, 1976 (Solda)

Görsel 2.28. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Göç*, Gravür, 1976 (Sağda)

Görsel 2.29. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Ayçiçekleri*, Gravür, 1974 (Solda)

Görsel 2.30. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *İki ağaç*, Gravür, 1975 (Sağda)

“Orada Joseph Beuys`u görmüştü. Onun işlerinin bulunduğu salona girdiğinde henüz hazırlanmamış bir sergiyle karşılaştığı yanılsaması yaşamış, orada burada levhalar, keçeler, eski giysiler ve kullanılmamış sıradan ve garip aygıtlarla karşılaştığında nerede olduğunu anlayamamıştı. -Türkiye`de Beuys`un adını bile duymamıştı daha önce. – O sırada yeni realizm doruk noktasındaydı. Video-Art, kavramsal işler, ve düzenlemelerle dolu o sergide ise o güne kadar sanat adına öğrendiği ne varsa hiç biri yoktu... Ne büyük bir şaşkınlık! Ben ne yapmaya geldim buraya? diye sormuştu kendi kendine. (Aral, 1998, s. 60)”

Almanya`da yaptığı eserleri hocaları ve Hayati Misman, Hüseyin Bilgin lirik soyut olarak değerlendiriyorlardı. Almanya`da son yıllarında bitirme tezi olarak “Türkiye`de köyden kente göç ve çarpık kentleşme Gecekondı”, konusunu aldı. (Görsel 2.28) Peyzajlar olarak nitelendirilen yaptığı Gravür ve Litografileri giderek soyutlaşmaya başlıyordu.

Almanya`daki öğrencilik yılları boyunca baskı teknikleri ve yoğun biçimde gravür üzerine çalıştı. Sanatçı romantik, yalın gravürler, litografiler yapıyordu. (ARAL, 1998, s. 65)

Mehmet Zahit Büyükişleyen 1967 yılında Türkiye`ye döndü. 4 aylık askerlik görevini İzmir- Narlıdere`de geçirdi. Türkiye`de ilk kez kazandığı DYO resim yarışmasından ödül aldı. Gazi Eğitim Enstitüsünde çalışmaya başladı. Zahit Büyük işleyen 1978 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde Doçent Özdemir Altan`ın yanında doktora çalışması yaptı.

1982 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünden ayrılıp Hacettepe Enstitüsüne geçiş yaptı. Mimar Sinan Üniversitesinde sürdürdüğü doktora tezini bitirdi. 1986 yılında doçent oldu yaşamı farklı bir evreye girdi.

Görsel 2.31. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Bizim Oralar*, 1989, Serigrafî, 36/40 cm

Görsel 2.32. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Beytepe`den Altındağa`a*, 1989, 26,5/37 cm

Mehmet Zahit Büyükişleyen 1988 yıllarında fotoğrafların, serigrafinin, kolajın hakim olduğu olanaklarla yeni bir tema olarak teknik açıdan, sanatçı açısından yeni bir serüvene girmiştir. (Görsel 2.31) 1990 yılında Ankara`da 25. Sanat yılının resim sergisini açtı. 1992 yılında profesörlük unvanını aldı. Hacettepe Üniversitesinde Bölüm Başkanı ve Dekan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1992 yıllarında daha çok üniversitede yönetsel faaliyetler ve işleri nedeniyle üretim hızı yavaşlasa da serigrafi baskı, fotofilm, şablon -püskürtme gibi çalışmalarını sürdürdü. (Görsel 2.32) 1993 yılında yeni bir seri olan “Tutkuyu tuttum, Onsuz çevre, Bana göre hayır, Yaşama dönüş” gibi resimler yaptı. Zahitbüyük işleyen yaşamını Ankara`da geçirdi fakat İstanbul sanat çevresi bakımından iyi tanınıyordu. Hacettepe Üniversitesi görevinden emekli olduktan sonra İstanbul`a yerleşti.

16’sı yurtdışında yüz kişisel sergi açtı, 200’den fazla yurtiçi ve yurtdışı sanat etkinliğine katıldı. 18 ödülü bulunan sanatçının en önemli iki ödülü; II. Balkan Ülkeleri Bükreş Bienali Büyük Ödülü, Fransız Kültür Merkezi Duvar Resmi Yarışması Birincilik Ödülüdür. Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde öğretim üyesi ve Resim Bölümü Başkanlığı yapmıştır.

Mehmet Zahit Büyük işleyen eğitimci ve sanat anlayışını ele aldığımızda Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar fakültesine olan kurumun tanınırlığı ve gelişmesi açısından

ve sanat yaşamı boyunca kavramsal sanattan uzak durmayan kendini daima geliştirmeye yönlendiren bir sanatçıdır. Yurt dışından geldiğinden beri sanatçı yetiştirme ve idealist bir tutumla çağdaş seviyeye ulaşılmasındaki katkıları ortadadır. Sanatçı sanat ve eğitim hayatında belirli gelişim kırılma notaları vardır. Mehmet Zahit Büyükişleyen'in yurtiçi ve yurtdışı birçok banel ve sergilere katılmış 19 ödül almıştır. Bir Türk sanatçı olarak sanatını evrensel ifade biçimleriyle ifade etmiş büyük bir tutkuyla devam etmektedir. Mehmet Zahit Büyükişleyen' iletişim kurduğumda kendisi hakkındaki merak edilenleri Sibel Sicimoğlu'yla Artam dergisinin Kasım 2021'de en son yaptığı söyleşiden bahsetti. Kendisinden uzun uzun sanat ve eğitimci yanları ve kurumlara olan katkıları şöyledir;

“Sibel Sicimoğlu: Hocam, aynı zamanda üst düzey yöneticilikler de yapmış, gayet deneyimli bir Akademisyen olarak, bu fikirlerinizi hayata geçirebildiğinizi düşünüyor musunuz? Öyleyse paylaşır mısınız? Ve yine bir kardeş soru; sanatın tüm eğitim kurumlarında gerekli ve zorunlu ders olması gibi devrimsel bir öneri ile ilgili, geleceğe yönelik olarak, okul, müze veya her ikisi için bir hayaliniz var mıdır?

Mehmet Zahit Büyükişleyen: Kısmen evet... Avrupa'dan dönen dört arkadaş olarak, Zafer Gençaydın, Hüseyin Bilgin, Veysel Günay ile birlikte Gazi'den Hacettepe'ye, yeni bir fakülte kurmak için transfer olmuştuk. Sonradan Mustafa Ayaz ve Remzi Savaş da bize katıldı. Seramik sanatçısı Hamiye Çolakoğlu ve heykeltıraş Mete Demirbaş ile eğitim programlarını oluşturmaya başladık. Lakin bazı prensiplerde anlaşamıyorduk. Fransa, İngiltere ve Almanya'nın sanat eğitimlerinin kıyaslamasını yapıyor, kendi görüşümüzü savunuyorduk. Arkadaşlarımın çoğu atölye sisteminden yanaydı. Yıllar boyunca süregelen gelenek doğrudu onlara göre. Ben atölye sistemindeki usta-çırak eğitiminin iyi yanlarını görmekte beraber, aksayan ve ocaklığa giden yönlerini ortaya koymaya çalışıyordum. 100 yıllık atölye sisteminden şaşmayan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin durumu ortada idi. Atölye Hocası hegemonyası, özgün kişiliklerin ortaya çıkmasını engelliyordu. Her bir öğrenci, adeta atölye hocasına bağlanıp onu takip ediyordu. Bu atölye şovenizmi, bir sürü yeteneğin silinip gitmesini, sanata ve hayata küsmesini beraberinde getiriyordu. Sanat dergileri, gazeteler ve magazin basını, bu kavgayı körüklüyordu. Hocalar, sanat dergilerinde birbirlerine karşı ağır eleştirilerde bulunuyorlardı. (Sicimoğlu, Artam Global Art, Kasım 2021)”

Mehmet Zahit Büyükişleyen bir konuşmasında; Aslında Resim herhangi bir hikayeyi resmetmek için yapılan bir şey değildir. Resmin kendi amaçları vardır, kendi istekleri vardır, kendi tarzı vardır. Dolayısıyla resim bir ülküyü anlatıyorsa o resim değildir o tasvir demektir. (Görsel 2.33) Resmetmekle, resim yapmak farklı şeylerdir der. (Görsel 2.34)

Görsel 2.33. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Eskişehir Günlükleri*, 2010, T.Ü. Yağlıboya, 150/150 cm

Son dönem sanatında kavramsal soyut çalışmalar yapan sanatçı İstanbul'da bulunan atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Görsel 2.34. Mehmet Zahit Büyükişleyen, *Eskişehir Günlükleri 2*, 2010, T.Ü. Yağlıboya, 140/170 cm

2.8. Hanefi Yeter

Görsel 2.35. Hanefi Yeter

Hanefi Yeter 1947 yılında Bayburt'ta doğdu. (Görsel 2.35) Sanatçı İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisindeki eğitimini Bedri Rahmi Eyüpoğlu atölyesinde 1967-1972 yılları arasında tamamladı ve bir yıl sonra hocasının desteğiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet bursuyla Almanya'da yüksek lisans yapmaya hak kazandı. 1973'te Berlin Sanat Akademisi'ne kayıt olduğunda 68 kuşağı Frankfurt okulu olarak adlandırılan ve Adorno, Horkheimer, Marcuse, Habermas gibi düşünürlerin fikirlerinden beslenen öğrenci hareketlerinin yoğun olduğu bir ortamda kendisini bulmuştu. O dönemde öğrencilerin önderliğinde alevlenen Dünya Barış hareketinin etkisi tüm dünyayı sarmıştı. Bu hareket Türkiye'yi de yoğun bir şekilde etkilenmişti.

Bu sol görüşlü öğrenci hareketi Berlin'de özellikle güçlüydü. Almanya'nın faşizan geçmişi nedeniyle radikal reaksiyon gösteren üniversite gençliği komünist düşünceden etkilenerek "komün hayatın" özgürlükleri kendilerine alternatif bir yaşam biçimi olarak seçmişlerdi. Özellikle cinsellik konusunda tabular yıkılmaktaydı.

Hanefi Yeter'in Berlin'e geldiği dönem aynı zamanda Yeşiller Partisi'nin oluşma ve 1979'da kurulma dönemidir. Yeşiller 68 hareketinde farklı olarak teorilerinde çok yaşamdan yola çıkarak doğadaki ekolojik dengeye hayata ve insanlığa dair hataların eksikliklerin özüne geçmeye ve alternatifler üretmeye odaklanmıştı.

Hanefi Yeter'in bu talebelik yılları aynı zamanda, dünyada sanat ve kültür alanlarından derin yenilenmelerin ve arayışların olduğu dönemdir.

"Hanefi Yeter'de o doğayı ve insanı merkeze alan bu hareketlerden etkilenmiş ve bu oluşumların içinde yer almıştır. Bu etkileşimleri eserlerine günümüze değin yoğun bir şekilde yansıtmıştır. Hanefi Yeter'in Berlin Kreuzberg'deki Yeşiller Partisi binası "Bündnis 90" ın

dış cephesindeki balık motiflerinden oluşan ve kirlenen denizler ile yok olan türde atıfta bulunan seramik giydirmeleri tesadüf değildir.

Bu sosyal hareketlerden kıvılcımlanan sanattaki yeni tartışmaların kaçınılmaz sonucu olarak öncelikle müzeler ve burada sergilenen eserlerin hangisinin sanat hangisinin folklor veya geleneksel halk sanatı olduğu konusu artık tartışılır bir hale gelmişti. (Güzelhan, 2017)”

Berlin Kreuzberg’de alman yetkililerince ayrılan atölyede çalışmalarını sürdürdü. 1975’te Berlin’de düzenlediği Mehmet Anadolu’dan Geldi başlıklı sergisiyle adını duyurmaya başladı. 1977’den bu yana her yıl birçok alman kentinde sergiler düzenledi. Türkiye’de öğrenciliği sırasında açtığı sergi sayılmazsa ilk sergisini 1989’da açtı. 1970’ler de yapıtlarına Almanya’daki Türklerin yaşamını konu alan ve izlenimcilikle simgeciliği birleştiren bir üsluba yönelen Yeter, 1980’lerin ikinci yarısında devinim halindeki insanı yansıtmaya çabası içinde, yine izlenimcilikten ve simgecilikten esinler taşıyan lirik, özgün bir üsluba ulaştı.

Hanefi Yeter 1970 yılında Paris’te “Academie des Beaux-Arts”da sanat eğitime katılmayı hak kazandı; bazı kişisel sebepler nedeniyle bu eğitimini tamamlayamadı ve İstanbul’a geri döndü. Eğitimini akademide tamamladı ve 1972 yılında mezun oldu. 1973 yılında Devlet Bursu Sınavını geçti ve Berlin Güzel Sanatlar Akademisi’nde lisansüstü eğitime başladı. 1978 yılında mezun oldu. Doksanı aşkın kişisel sergisi oldu; Türkiye’de ve yurtdışında Viyana, Paris, Brüksel, Manchester ve Almanya’nın çeşitli şehirlerindeki çok sayıda karma sergiye katılmıştır. Doğu Almanya’da kişisel sergi açan ilk Türk asıllı sanatçı oldu. O sergide kataloğu özel izinlerle yayınlandı. Eserleri ulusal ve uluslararası müzelerde ve özel koleksiyonlarda görülebilir. Berlin’de 5 duvar resmi, 2 seramik cephe, 2 mozaik pano, 1 heykel ve Darmstadt şehrinde 3 duvar resmi bulunmaktadır. 2006 ve 2012 yılları arasında Mersin, Aydın, Denizli, Trabzon, Ankara, Bursa, Antalya, Tarsus ve Nevşehir’de yüze yakın heykel ve rölyef çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Şu anda Yeter çalışmalarını İstanbul’da sürdürmektedir.

Hanifi Yeter Akademinin üçüncü sınıfında arkadaşı, erkek kardeşi Paris’te, bir sene civarında orada yaşar müzeleri görür sanat çalışmaları, çizimler yapar orada iş bulamaz. Maddi imkansızlıklar nedeniyle yarım bıraktığı Akademiye geri döner. Bedri Rahmi Eyüboğlu sayesinde kaldığı sınıftan Atölyesine devam eder. İki yıl sonra 1972’de mezun olur. Milli eğitim bakanlığının yaptığı sınava girerek kazanır ve Bursu ile Berlin Güzel Sanatlar Akademisine gider. Bu azim ve kararlılık sanatını da olumlu yönde etkileyerek

çok yönlü bir sanatçı yapar. (Görsel 2.36) Almanya'ya gittiğinde ilk ilgisini Türk işçi sorunları çeker. Politik yapısıyla da bu sorunların yansımaları sanatında yerini alır. Mehmet Ersoy'la Paris'te işçi sorunlarını irdeleyen Mehmet Anadolu'dan geldi sergisini açar. (Güzelhan, 2017, s. 9)

Sanatçının sanatsal bakış açısını beyaz tual programında görüşünü şöyle ifade eder. İnsan durmadan değişim içinde olan her şeyin değiştiği zamanın içinde yer alır. Bu nedenle yaşamla birlikte sanatçı sanatını da değiştirmesi lazım. Sanat yaşamla ilintili bir olgudur. Bu günkü olasılıkları kullanmak gerekir. Sanatımda değişikliklere yer vermeliyim. İlk olarak işçi sorunlarını ele aldığımızda Almanya'da büyük yankı aldı. İki dilde dilsizler sergisi yaptı. Şehir çocuklarının sorunlarını ele aldı. Doğayla hiçbir ilintisi olmayan çocukların sorunlarını ele aldı. Çernobil olduğunda kayıtsız kalamıyoruz, terör olayları olduğunda o olayları ele alıyorum. Şu anda yeryüzünde 15 milyon canlı nesli kaybolmuş yani şu anda bahar geldi bahar resmi yaptım. İnsan yaşamında doğaya bağlı ve benim yaptığımda ona bağlıdır. Benim amacım duvar süslemek değildir. Ben süslemeci değilim der. 2005 yılından itibaren heykel sanatını da yaşamında sanat hayatında yer verir. Türkiye'nin birçok ilinde 100'ün üzerinde heykel yapmıştır. Türkiye'de birçok sergi açtı en önemli sergim dediği kapsamlı bir şekilde olan 70'li yıllardan günümüze kadar olan yapıtlarının sergilendiği iş bankası Kibele retrospektif sergisi açtı. Sergide farklı tekniklerle seramik, heykel, gravür, tual gibi çeşitli yapıtları yer aldı.

Görsel 2.36. *Hanefti Yeter, İsimsiz, Gravür, 1989, 50/120 cm*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Cumhuriyet döneminde yurt dışı eğitiminin gerekliliği ve nitelikli insan gücü ihtiyacının atmasından dolayı eğitim için yurt dışına öğrenci gönderilmesi yoğunlaşmıştır. Tanzimat Fermanıyla batıya yönün çevrilmesiyle gerilemenin engellenmesi için bu yola başvurulmuştur. Cumhuriyet döneminde sınavlara alınarak başarılı olan lisans veya lisansüstü öğrencilerin finansman olarak devlet bünyesine alınarak güvence altına alınmıştır. Mezuniyet sonrası istihdam edilmek üzere devlet bünyesindeki okullarda görevlendirilmişlerdir. Cumhuriyet döneminin başından beri yurt dışından dönen öğrenciler aydın bir toplumun oluşmasında öncülük etmişler sanat ve kültürün aktarılmasında yetiştirdikleri öğrenciler Türk eğitim sisteminin sanatçının yetişmesinde hizmet etmişlerdir ve bu durum hala devam etmektedir.

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı devlet bursunun sanatçı açısından katkıları batıya yönelik ilginin Osmanlı döneminden, Cumhuriyet dönemine kadar fazlalaşmıştır. Hasan Ali Yücel’in devlet politikasıyla çağdaşlaşma girişimleri, plastik sanatlara verilen değerin artması Cumhuriyet dönemi ilk sanatçı kuşağının oluşmasında katkısı fazladır. Sanayi Nefise’nin kurulması yabancı sanatçıların getirilmesi ülkenin eğitimci açığının giderilmesi açısından değerlidir. Bu sebeple sanat alanında yurtdışı eğitimi giderek artmıştır.

1416 sayılı kanunla nitelikli eğitimcilerin yetişmesi, üniversitelerin eğitim açısından iyi yerlere gelmesi sağlanmıştır. Baskı resim sanatının 60’lı yıllarda tanınmaması bu nedenle Türkiye’de özgün baskı resim üretilmemesi, yıllar içinde yurtdışından gelen sanatçıların katkılarıyla günümüzde gelişerek belli yerlere gelmiştir. Devlet resim sergilerinde 60’lı yıllardan sonra baskı resim kabul görmüştür. Sabri Berkel, Nurullah Berk, Abidin Dino, Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi sanatçılar kendi baskı resim atölyelerini oluşturmuşlardır.

Gazi Eğitim Enstitüsünde 60’lı yıllardan sonra baskı resim, grafikten ayrılarak yeni bir bölüm oluşmuştur. Tatbiki Güzel Sanatlar Grafik bölümünde baskı resim çalışmaları başlamıştır. Anadolu Üniversitesi yeni bir Baskı bölümü oluşturulmuştur. Çağdaş Sanatlar Müzelerinin katkılarıyla özgün baskı resmin koleksiyonlarda yeri artmıştır.

1970’li yıllarda İstanbul Grafik Sanatlar Müzesinin, Süleyman Saim Tekcan tarafından kurulması nitelikli sanat müzesi olarak sadece baskı resim olarak bir ilk oluşturmaktadır. Burada donanımlı baskı resim atölyeleri bulunmaktadır ve İstanbul Güzel Sanatlar Müzesinin bünyesinde geçmişten günümüze dijital baskı resim arşivi yer almaktadır.

Modern sanat oluşumunda sanatsal ifadelerin bu dönemlerde oluşması dönemin sanatçılarının özveri ile çalışması sayesinde gelişmiştir. Toplumun sosyal kültürel yapısını toplumla sanatın örtüşme çabaları sayesinde baskı sanatının son çeyrekte tanınırlığının artmasında bu süreçler değer katmıştır. Özellikle 60’lı yıllardan sonra Türkiye’deki eğitim kurumlarının baskı resmi tanıtılarak yurt dışında uzman yetiştirmek için özellikle Almanya ve Fransa’ya gönderilen öğrenciler döndüklerinde görevlendirildikleri kurumlarda uzmanlaşmış olarak eğitim vermişlerdir. Aynı zamanda batı kültürünün yurtda sanatsal anlamda tanıtılmasında köprü rolü almışlardır. Bu kurumlar batılı anlamda gelişimin sağlanmasında öncülük etmişlerdir. Yurt dışından gelen sanatçılar yurt dışı ile bağlantılarını kesmeyerek uluslararası alanda da kendilerini göstermişlerdir.

Nevzat Akoral ve Muammer Bakır, Anadolu insanının yaşamını konu alan eserleriyle toplumsal gerçekçi yapıda eserler üretmişlerdir. Eserlerde linol ve ahşap baskıların teknik imkanlarının en özgün biçimde Anadolu’nun kırsal ve kent imgelerini mekan ve insan imgeleriyle ön plana çıkartmışlardır. Toplumsal gözlemle eser oluşturan sanatçılar kompozisyonlarında lekelerin, geometrinin, dokunun uyumlarıyla etki alanını artırarak özgün anlayışın oluşmasını sağlamışlardır.

Nevzat Akoral ve Muammer Bakır, Grafik alanında uzmanlaşmaları için ABD’ye gönderilmişlerdir. Sanatçıların yurda döndüklerinde Grafik Sanatlar adlı ana sanat dalı oluşturmuşlardır. Baskı resim ve Grafik alanında etkili yollar almışlardır. İlk dönemde linol ve ahşapla sınırlı kalan atölye, zamanla yeni tekniklere ulaşılmıştır. 80’lere doğru sanatçıların başlattığı yenilik, başka sanatçıları baskı resim bölümünün başka kurumlarda kurulmasına yol açmıştır. Hayati Misman, Bilkent’te, Hüseyin Pekmezci, Hacettepe’de baskı atölyeleri kurmuşlardır.

Nevzat Akoral 1962 yılında 1416 sayılı kanunla Devlet bursunu kazanarak Amerika Birleşik Devletleri İndiana Üniversitesinde eğitim gördü. Grafik dalında çalışmalar yaptı. Gazi Eğitim Enstitüsünde görev yaptı.

Muammer Bakır 1965 yılında 1416 sayılı kanunla devlet bursu kazanarak Amerika'da Boston ve New York'ta litografi ve kitap resimleme konusunda eğitim görür. Gazi Eğitim Enstitüsünde görev yapmıştır. Günümüzde tanınan birçok sanatçının hocalığını yapmıştır.

Atilla Atar Devlet bursuyla kazandığı Paris Ecole Nionale Süperiure des Beaux Art'ta eğitim görmüştür. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi ve Anadolu Üniversitesi gibi kurumlarda görev yapmıştır. 1984 yılında ilk baskı resim atölyesini Anadolu Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksek okulunda kurmuştur.

80'li yıllarda Anadolu Üniversitesi Atilla Atar, Nüket Atar, Gülbin Koçak, Saime Hakan Dönmezer gibi sanatçılarla birlikte özgün baskı atölyelerinin yayılması üretilmesi açısından atılım gerçekleşmiştir. Atar özellikle Litografi alanında yapmış olduğu Fransa'dan almış olduğu Litografi eğitimi sayesinde önce iki yıl Buca Eğitim Enstitüsünde baskı resim atölyesini geliştirmeye çalışmıştır. Anadolu Üniversitesinde göreve başladıktan sonra özgün baskı sanatında önemli girişimleri olmuştur. Özgün baskı bölümünün bağımsız işleyişini sağlamış ve bu bölümde Yüksek baskı, Litografi, Gravür, Serigrafi atölyelerini kurmuştur. Yabancı ve Türk sanatçıların atölyelerde çalışmalarını sağlamıştır. Bu durum baskı sanatının ve kurumun tanınması, gelişmesi açısından önemlidir.

Atilla Atar hayatını Litografi'ye adanmış bir sanatçı olarak Anadolu Üniversitesinde kurduğu kurumun yeni sanatçılar yetişmesinde, sanat eserleri üretilmesinde ve yeni müzeler oluşmasında katkıları çok fazladır. Çağdaş Sanatlar Müzesini kurarak 9 yıl süren müze müdürlüğü yapmıştır. Bu süreçte bağış ve satın almalarla koleksiyona 550 eser kazandırmıştır. Bu koleksiyon İstanbul, Ankara, İzmir'de sanatseverlerle buluşturulmuştur. 46 yıllık çalışma hayatında Litografi'nin tanınması, gelişmesi için özveri ile çalışmıştır.

Mehmet Güler 1416 sayılı kanunla 1965 yılında Devlet bursu ile Almanya Kessel Güzel Sanatlar Akademisinde eğitim aldı. 1977'den beri yurtdışı ve yurtiçi 200'ün üzerinde sergi açtı. Birçok müze ve özel koleksiyonda eserleri yer alır. Almanya'da

Kessel'in sanat elçisi ilan edildi. Kessel'de "Altın Onur Rozeti" verildi. Almanya'da ikinci dünya savaşı sonrası damgasını vuran 100 sanatçı içinde yer aldı.

Mehmet Güler ikinci öğrenimini yapmak için Almanya'da sanat eğitimi almak için gitmiş ve döndüğünde Gazi Eğitim Enstitüsü'nde görev almaktı. 70'li Türkiye'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde göreve başladı fakat dönemin idari ve dönemin siyasi kadrolaşma sorunları yüzünden sıkıntısını dile getirerek istifa etmek zorunda kalmıştır. 1976 yılında serbest sanatçı olarak Almanya'ya dönen sanatçı orada çalışmalarını sürdürmüştür. Kendine özgü bir tarz geliştiren sanatçı yurtdışında ve Türkiye'de tanınarak eserlerini sanatseverlere ulaştırmıştır. 70'li yıllardan beri Türkiye'nin birçok şehrinde kişisel sergi ve karma sergilere katılmıştır. Almanya'da gravür tekniğini öğrenen sanatçı yağlı boya eserlerin yanı sıra özgün baskı tekniklerini de çalışmalarını kullanmıştır.

Sanatçının, Türkiye'de fazla bulunmadığı için kurumlara katkıları fazla olmamıştır. Serbest sanatçı olarak hayatını sürdürerek eserlerinin yeni nesillere ilham olması ve yaşadığı sürecin genç sanatçılara örnek olması açısından önemlidir.

Adem Genç 1969 yılında 1416 sayılı kanunla Devlet bursu ile İngiltere Bournemouth ve Pool Collegte of art'da çalışmalar yaptı. Saint Martin's School of art programına kabul edildi. 1974 yılında Samsun Eğitim Enstitüsü ve 1978 yılında Ege Üniversitesi doktorasını yaptı. Ege Üniversitesinde Çağdaş Batı Sanatı derslerine girdi. İlk dönem çalışmalarında serigrafi ve gravür teknikler kullandı. 1992 yılında Fulbright Post Doktora öğretim üyesi olarak California State Universty/ Chico 'da çalıştı. Altınbaş Üniversitesi görev yaptı. Yurt dışı bianellere katıldı.

Adem Genç, Türkiye'de ve yurtdışında birçok sayıda kişisel sergi gerçekleştirmiştir. Eserlerinde soyut imgeleri kullanan son dönem çalışmalarında soyut çalışan sanatçı evrensel kültürün temel yapısını dışavurumcu tavırlarla renklerin, formların ilişkisini yapıtlarında vurgular. Dada, entropi ve nedensizlik açısından dadacı sanat hareketlerinin çözümlenmesine ilişkin bir yöntem araştırması adlı doktora tezi vardır. Sanatçı, sanat eseri üretme sürecinde resmin başlayıp ve edişini kendi sezgileri ile üretmeyi hedefler. Sanatçı baskı sanatı ile yoğun bir biçimde uğraşmasa da ilk dönem resimlerinde baskı eğitimi almıştır. Baskı resimden ziyade soyut yağlı boya ile uğraşmaktadır.

Hayati Misman 1416 sayılı kanunla Devlet bursu ile 1970 yılında kazandığı Almanya Kessel Güzel Sanatlar Akademisinde eğitim aldı. Gazi Eğitim Enstitüsünde

görev yaptı. 1986 yılında doçent oldu. Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık fakültesinde Gravür dersleri verdi. 2001 yılında Hacettepe Üniversitesinde Profesör oldu.

Hayati Misman gavür odaklı çalışmalar yaparak eserlerinde kadın imgesini çoğunlukla kullanarak devinim, ritm ve çizgisel hareketliliğiyle desen anlayışının temel kurallarını kullanarak gravürlerinde özgün bir biçimde katmansal renklerle bütünleştirerek ürettiği doğaçlama işlerinde dışavurumcu tavır sergilemektedir. Hayati Misman, Almanya Kessel de eğitim gördüğü dönemde orada Mehmet Güler, Zahit Büyükişleyen, Hüseyin Bilgin gibi sanatçılarla grup oluşturmuşlardır. Sanatçı bu dönemde daha çok gravüre yoğunlaşmıştır. Türkiye'ye döndüğünde Mürşide İcmeli ile aynı atölyeleri paylaşmıştır. Birçok eser üretmiştir. 1975'ten bu yana birçok sanatçını yetişmesinde örnek olan sanatçı gravür tekniği ile çalışan başlıca sanatçıların önünde gelmektedir. 1986 yılında Bilkent Üniversitesine geçen sanatçı deneyimini bu kurumda Gravür, Serigrafi, Litografi atölyelerini kurmasıyla göstermiştir. Bu atölyelerde birçok sanatçı deneyimlerinden yararlanmışır. Türkiye'de gravür denince akla gelen ilk sanatçıları arasındadır.

Hayati Misman kendi dalında uzmanlaşmış gravür, kolaj teknikleri ile özgün baskıda yenilikçi anlayışlar kazandırmış bir sanatçıdır. Sanatçı teknik ve kullandığı formların kendine özgü bir görsel algı ile sanatsal yaratılarda bulunarak Türkiye'de gravürün gelişmesinde tanınmasında yeri önemlidir. Ülkemiz sanatı içinde gravürün alt yapısının oluşması ile özgün baskı sanatının bir sanat dalı olması gerçekleşmiştir. Misman, gravür dalında uzmanlaşarak birçok öğrenci ve sanatçının yetişmesine, tekniğin gelişmesinde önemli katkıları vardır.

Mehmet Zahit Büyükişleyen 1970 yılında Devlet bursu ile kazandığı Almanya Kessel Güzel Sanatlar Akademisinde eğitim aldı. Almanya'da öğrencilik yıllarında yoğun olarak özgün baskı resim ile uğraştı. Gazi Eğitim Enstitüsünde görev yaptı. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde Özdemir Altan'ın yanında doktora çalışması yaptı. Hacettepe Üniversitesinde Bölüm Başkanlığı ve Dekan yardımcılığı yaptı. Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar öğretim üyeliği ve bölüm başkanlığı yapmıştır. Yurtiçi ve Yurtdışı bianellere katılmışır.

Mehmet Zahit Büyük İşleyen, eğitimci ve sanatçı kişiliği ile idealist bir yapıya bürünmüş sanat yaşamı boyunca yenilikten uzak durmayan ve kendini geliştirmeye devam eden sanatçıdır. Sanatçının genellikle soyut resimleri ve kavramsal yapıtları öğrencilerine yol olmuş ve imgelerle izlenimci bir tavır sergiler. Sanatçının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin tanınırlığı ve gelişimi açısından önemli katkıları vardır.

Hanefi Yeter 1416 sayılı kanunla Devlet bursunu kazanarak 1973 yılında Almanya Berlin Sanat Akademisini kazanarak eğitim aldı. Berlin Kreuzberg'de çalışmalarını sürdürdü. 1977 yılından bu yana Avrupa'da sergiler düzenledi. Sanat yapıtlarında çok yönlü olan sanatçı 2005 yılından itibaren heykele yöneldi. Türkiye'de 100'ün üzerinde heykelleri bulunur. İş bankası Kibele retrospektif sergisi açtı.

Sanatçı, sanat yolculuğunda 2005'te heykel yapmaya başlamıştır. Genellikle her tekniği kullanan genellikle yağlı boya ile ilgilenmiştir. İnsanların sosyal ve politik sorunlarını yıllarca dile getiren eserler üretmiştir. Baskı resimle yoğunlukla ilgilenmemiştir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde yurt dışına öğrenci gönderimi uygulaması son elli yılda baskı sanatının uygulanması ve gelişmesi açısından bilinmeyen tekniklerin ülkemizdeki kurumlara başlı başına bir dal olarak uygulanması bu özverili sanatçıların sayesinde. Bazı sanatçıları son dönemlerde baskı resmi yapmasalar da kurumlara olan eğitimci kimlikleri sayesinde kültür oluşturmaya destek sağlamışlardır. 60'lardan günümüze gelişen teknoloji ve bilgi sayesinde o dönemin sanat anlayışındaki eserler konu seçimleri baskı sanatın bir alan olarak algılanması ve tekniklerin günümüzde daha gelişmesiyle nitelikli işler üretilmektedir. Devlet ve özel kurumların atölye sistemlerindeki öğrenci gelişimindeki katkıları devam etmekte ve uluslararası seviyeye ulaşmıştır.

KAYNAKÇA

- Aytekin Semih, Tebke İbrahim (2019), 1416 sayılı kanun kapsamında yurtdışında lisans üstü öğrenim görenlerin çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşlarına yaptıkları katkılar ile ilgili görüşlerin analizi Milli eğitim cilt:48, sayı:224, s. 123, s. 147
- Anadolu Ü. (2012), Türkiye’de Baskı Resme Bakmak, s. 27
- Ayan H Müjde, (2007). Sosyolojik açıdan özgün baskı resim sanatının bu günkü durumu ile ilgili profesyonel sanatçıların görüşlerinin incelenmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, s. 35
- Antmen A. (2008), 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, Baskı 4, Sel Yayıncılık, s. 246
- Aslier, M. (1982), Türkiye'deki özgün baskı sanatı. Bilim Birlik Başarı, s. 15
- Aslier M. (2019), Mustafa Aslier ile Söyleşi. Düzce Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık yayını, Tykhe sanat ve tasarım dergisi, Haziran 2019, cilt:04, sayı:06, s. 408, s. 429
- Antmen A. (2008), 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, Baskı 4, Sel Yayıncılık, s 62.
- Aral İ. (1998), Mehmet Zahit Büyülišleyen, Bilim Sanat Galerisi yayınları, s. 60, s. 65, s. 66
- Akkaş Ş. (2017) Türk Özgün Baskı Resim Sanatında Figür Yorumlamaları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Başkan, S. (1997), Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye'de resim. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, s. 42
- Bektaş E. (2000), Avrupa Sanatına Giriş, Engin Yayıncılık, s. 31
- Bilim C. (1999), Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Osmanlılarda Avrupa’ya Öğrenci Gönderilmesi, Cilt 1, Sayı 1, s.18- 24
- Berk N. Özsezgin K. (1983), Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi, İş Bankası Kültür Yayınları
- Çoban İ. (2021), Mustafa Aslier, Muammer Bakır, Nevzat Akoral, Kürşat Günebakmaz’ın Baskı Resimlerinde Anadolu İnsanı ve Yaşamı, s.141

- Dilmaç O. (2011), Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim bilimleri dergisi, Yıl 2011, Sayı 34, S.99-115, Türkiye ve Avrupa’da kadınların sanat eğitiminin karşılaştırmalı tarihçesi, s. 107
- Dönmezer H. S. (2012), Türkiye’de Baskıresmin Gelişimi Üzerine Bir Analiz, Murat Kitapevi, s,7
- Eroğlu Ö. (1998), Hayati Misman, Bilim Sanat Galerisi yayınları, s.7, s.9, s.12, s.18 s.91, s.101, s.102, s.113, s.124, s.126, s.133, s.138
- Ersoy A. (1998), Günümüz Türk Resim Sanatı, (1950’den 2000’e), Bilim Sanat Galerisi
- Ersoy A. (2014), 500 Türk Sanatçısı (Plastik Sanatlar), Altın Kitaplar Yayınevi
- Giray K. (2006), İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi kataloğu, Beşiktaş Belediyesi, 15 Kasım 2006, s. 12
- Giray, K. (2000), Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu, İstanbul
- Güzelhan Ç. (2017), Evel Retrospekrif, Hanefi Yeter, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Gümüş S, Gökbel V. (2012), Siyaset, Ekonomi ve Toplum araştırmaları vakfı, Aralık 2012, s.7
- Güler M, (2021), Prof. Dr. Günter Zehnder düşünceleri
- İskender, K., (1983), Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde
Resim Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, C.6, s.1678-1710
- İçmeli M. (2006), İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi kataloğu, Beşiktaş Belediyesi, 12 Nisan 2006, s. 10
- MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 110, Tarih: 1.8.1931
- Oktay A. (2004), Pop Dada ve Pop Sürecinde Yeni Soyut Yaklaşımlar, Adem GENÇ, Bilim Sanat Galerisi Yayınları
- Özodaşık M. (1999), Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Neslin Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950, Konya

- Schwarze D. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Çağdaş Sanatın ‘ABC’si, Berlin Siebenhaar yayınevi
- Sicimoğlu S. (2021), Artam Global Art, Kasım 2021
- Seven M. A.,Engin A. O. (2007), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye’de kadının eğitimi alanındaki eşitsizlikler, s. 156,-187
- Şahin S. (2019), Türk Baskı Resim Sanatında Öncü Kadın Sanatçılar ve Baskıresim Sanatına katkıları
- Tansuğ S. (1991), Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitapevi
- Tansuğ S. (1986), Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitapevi, Evrim Matbaacılık, s. 165, s.218
- Turani A. (2012), Dünya Sanat Tarihi, 16.baskı, Remzi Kitap Evi, İstanbul, s. 659, s. 668, s. 669
- Ulu C. (2014), “1416 Sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki uygulamalar, Yüksek lisans Tezi, s.519
- Uzun E. (2015), Gazi Üniversitesi Resim İş Eğitimi Anabilim Dalında Özgün Baskı Eğitiminin Gelişim Süreci ve Türk Baskı resim Sanatına Katkısı
- Ülüş E. (2010), Atilla Atar’ın Taşbaskı (Litografi) Uygulamaları ve Türk Baskıresim Sanatına Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 64
- Yıldırım S. (2005), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, Eğitim Amacıyla Yurt Dışına Gönderilen Öğrenciler (1940-1970), s.47, s.48
- Yüksel, S. (2002), Ankara’da sanata ve eğitime adanan yaşamlar, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, s. 34, s.37
- Yaman Z.Y. (1995), Mürşide İçmeli Özgeçmiş, s.30

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: AYAN, H. (2022, 02 14). www.proquest.com. www.proquest:
https://www.proquest.com/openview/454af1b33626b64839aa6676f308eb1e/1?pq-
origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y

http-2:AYTEKİN, S., & TEKBEN, İ. (2022, 02 14). 1416 sayılı kanun. dergipark.org.tr:
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/858267

http-3:ÇALHAN, H. S., & KULAÇ, O. (2022, 02 14).
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1716230. Dergi park:
https://dergipark.org.tr

http-4:Gülmez B. İstanbul Airles Board Magazine, sayı: 24,
<http://www.atillaatar.com/hakkinda-metin.asp?id=10>

http-5:Yavuz Z. (2020).Sanattan Yaşamdan, Hayati Misman, Youtube.com.tr
<https://www.youtube.com/watch?v=6CPPIOIC8VI>

http-6:Yavuz Z. (2020).Sanattan Yaşamdan, Adem Genç, Youtube.com.tr
<https://www.youtube.com/watch?v=e9Mbc8vtJJw>

http-7:Hed Alan. (2016). Mehmet Güler ile Sanata ve Sanatçıya dair,
<https://indigodergisi.com/2016/03/mehmet-guler-ile-sanata-sanatciya-dair/>

http-8:Pekmezci H.(2020). Baskiresim Ustası Bir Sanatçı: Muammer Bakır, 14 mart
2020
<https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmezci/baskiresim-ustasi-bir-sanatci-muammer-bakir/2269/>

http-9:Bakır M.(2021) <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/hasan-pekmezci/baskiresim-ustasi-bir-sanatci-muammer-bakir/2269/>

http-10:Güzelhan Ç. (2017). <https://www.peramezat.com/urun/hanefi-yeter-cetin-guzelhan>

http-11:(AnkaraDevletresimheykelmüzesi)

<https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2118/muammer->

[bakir#:~:text=%C3%87a%C4%9Fda%C5%9F%20T%C3%BCrk%20Ressamla](#)

http-12:Csmüze. Anadolu. Edu.tr (29. 09.2011)

http-13:Ntv.com tr.(02.03 .2021)